

Микола Мушинка
85

ISBN 978-80-85137-39-2

Микола Мушинка — 85

Назва: Микола Мушинка – 85
Упорядник: Олександр Мушинка
Редактор: Мирослав Ілюк
Видав: Союз русинів-українців Словацької Республіки

ISBN 978-80-85137-39-2

Шановний читачу!

20 лютого 2021 року мій батько, академік Микола Мушинка, відзначає свій круглий ювілей – 85-ліття з дня народження. І в такому віці він працює на повну потужність, а це особливо радує. Микола Мушинка пише і друкує статті, рецензії, підготовляє до друку книги, активно виступає на конференціях чи семінарах, читає лекції, консулює студентські праці тощо.

Результатом того є, крім іншого, те, що його бібліографія (яку поступово упорядковує і доповнює його дружина і моя мама Магда) від 1956 року коли вийшла перша стаття Миколи Мушинки, до кінця 2020 року нараховує 142 самостійних книжок, публікацій та брошур (включно тих які М. Мушинка підготував до друку), 571 наукову статтю, 2565 популярних та науково-популярних статей і 879 рецензій. Він є активний і на ділянці енциклопедичних видань. Микола Мушинка ціле життя мав дуже позитивний підхід до різних енциклопедій, з якими він і надалі активно співпрацює. Тільки для Енциклопедії Сучасної України він до сьогоднішнього дня написав більше як 280 гасел.

Разом з друзями, родиною і близькими Миколи Мушинки, ми ще задовго до його ювілею почали роздумувати над тим, як його відзначити. Було багато планів та ідей – думали підготувати наукову конференцію, урочисту академію, концерт тощо. Однак пандемічна ситуація, яка настала в останніх місяцях, не дозволила реалізувати переважну більшість цих намірів.

З другого боку, сидіти лише так, із закладеними руками і чекати на кінець пандемії – не хотілося. Виявилось, що найрозумнішим буде видання самостійної ювілейної публікації. Адже друкарні працюють і в цій пандемічній добі. Питання було, яку саме книгу підготувати. Зібрані твори Миколи Мушинки вже поступово виходять друком, а підготувати науковий збірник так само виявилось дуже складним, бо кількість людей і їхні можливості в цій пандемічній ситуації значно обмежені – бібліотеки та архіви закриті, дослідження реалізуються тільки зі значними обмеженнями тощо. Таким чином, ми нарешті закинули й ідею самостійної книги.

Результатом цього було рішення підготувати до друку принаймні „сторінку“ в газеті чи журналі, щоб взагалі не забути ювілей. Ми домовилися із головним редактором газети „Нове життя“ Мирославом Ілюком, що на сторінках газети підготуємо принаймні невелику статтю про ювіляра і попростимо декількох близьких людей написати вітання ювілярові.

Однак, як це вже іноді буває, наша ідея почала жити своїм самостійним життям. Статей зібралось більше. І не тільки одна, а число людей, які ювілярові почали надсилати свої вітання, кожного дня збільшувалось. Вже дуже скоро нам разом з Мирославом Ілюком було очевидним, що всі статті помістити до „Нового життя“ не буде можливим.

Ми почали роздумувати видати зібрані матеріали у самостійній невеликій публікації. Результатом наших намагань є якраз цей збірник. Наші намагання підтримав Союз русинів-українців Словацької Республіки і в результаті публікація виходить напередодні ювілею академіка Миколи Мушинки.

В публікації друкуємо статті та вітання, які на сьогоднішній день прийшли до нас. Є це вітання людей і близьких не тільки із Словаччини, але і з-за кордону, головним чином з України, але також із Сербії, Польщі, Чехії, Канади тощо. Знаючи широке коло оточення Миколи Мушинки, тут не є всі, які мають тільки

*Микола Мушинка
із дружиною Матдою, 2016*

приятне відношення до ювіляра. Навіть тут не є всі, які хотіли або могли написати слово-два про ювіляра. Всім, яких тут не згадано або не наведено, заздалегідь вибачаємось. Справді, ми звертались тільки до декотрих осіб, а статті чи вітання надіслали понад чотири десятки осіб. У статтях і вітаннях ми зберегли стиль і особливості мови окремих авторів.

До цих матеріалів ми додали Указ Президента України № 24/2021, яким було нагороджено Миколу Мушинку орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня, а також статті про ювіляра Наталії Ребрик (Ужгород, Україна), яка вийшла в журналі „Дукля“ і статтю Любомира Медеші, яка появилася у журналі „Шветлосц“ (Новий Сад, Сербія).

Олександр Мушинка

Пряшів, 15 лютого 2021 р.

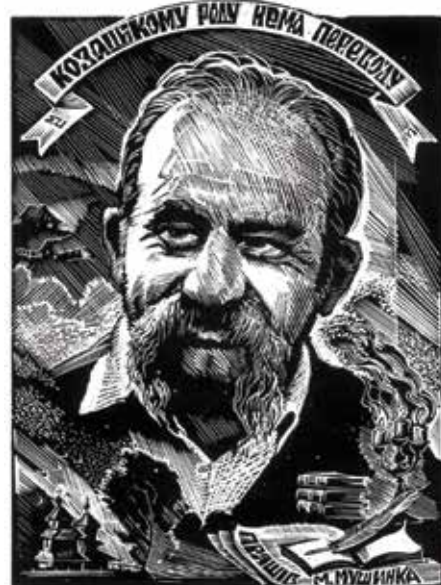
Автобіографія проф. Миколи Мушинки, д-ра філол. наук, іноземного члена НАН України

Я народився 20 лютого 1936 р. в українському селі Курів Бардіївського округу (Східна Словаччина).

Вчився я в Російській початковій школі рідного села (1943-47), Російській гімназії у Пряшеві (яка згодом стала Одинадцятирічною середньою школою з українською мовою навчання; 1947-53) та Інституті російської мови та літератури в Празі (1953-59). В Празі паралельно відвідував лекції з україністики на філософському факультеті Карлового університету у проф. Івана Панькевича, який спрямував мене на фольклористику. Наукову аспірантуру я розпочав 1963 р. на філософському факультеті Карлового університету в Празі, продовжував 1964-65 роках в Київському Університеті ім. Т. Шевченка та Інституті мистецтвознавства, фольклору та етнографії в Києві.

У Києві та Львові я познайомився з дисидентами-шістдесятниками. Постачав їх літературою з Чехословаччини, а їх „самвидав” переправляв за кордон. КГБ у грудні 1965 р. мене спіймало „на гарячому” і видворило з Радянського Союзу. На хвилях „Празької весни” я захистив кандидатську дисертацію в Празі 1967 р. і працював у Дослідному кабінеті україністики Пряшівського університету. Внаслідок окупації Чехословаччини військами Варшавського договору 1968 р. мене 1971 р. було звільнено з роботи в університеті з суворою заборонаю працювати в духовній сфері та друкуватися. Вісімнадцять років (1972-1990) я працював пастухом колгоспної худоби та кочегаром, а свої наукові роботи публікував у Югославії, Франції, Німеччині, Канаді, США та інших країнах.

Після „Нижньої революції” в Чехословаччині – в червні 1990 р. я був реабілітований і повернувся у Пряшівський університет на посаду завідуючого Науково-дослідним відділом Кафедри україністики. У Пряшеві я заснував Асоціацію українців Словаччини та Наукове товариство ім. Шевченка в Словаччині. В 1991 р. мене було іменовано доцентом, а 1996 р. – професором Українського вільного університету в Мюнхені. В 1992 р. я захистив докторську дисертацію перед вченою радою ІМФЕ НАН України в Києві і став першим доктором філологічних наук в незалежній Україні (диплом № 1). В 1996 р. мене було нагороджено Почесною відзнакою Президента України „За вагомий особистий внесок у дослідження українсько-словацьких історичних і культурних зв'язків”, а 4 грудня 1997 р. обрано академіком НАН України. Університет в Кам'янці-Подільському надав мені звання Почесного професора, а в Ужгороді та Острозі – Почесного доктора наук. Я є лауреатом премій Фонду ім. Т. Шевченка, ім. Павла Чубинського, Івана Франка, Дмитра Нитченка, Василя Гренджі-Донського, румунської премії „Корона Карпатика” та кількох інших.

Від 2003 р. я – на пенсії, однак і надалі займаюся наукою – в широкому спектрі україністики. Моя бібліографія (опублікована у двох томах) охоплює 142 книжкових публікацій, понад 500 наукових розвідок та понад 3000 науково-популярних статей і рецензій. На різних проєктах співпрацюю з Чеською та Словацькою академіями наук. Словацьку енциклопедію в Братиславі постачаю українознавчими статтями, а ЕСУ в Києві – статтями про українську діаспору. В останній від 2001 до 2015 (тт. 1-15) опубліковано 225 статей (тепер вже більше, але не маємо підраховано). Найважливіші публікації: „Зглибини віків. Антологія фольклору українців Словаччини” (Пряшів, 1967), „Книжковий знак шестидесятників” (Бавнд-Брук, 1972, пс. Микола Вірук), „Фольклор русинів Войводини” (Новий Сад, 1976, 1988), „Володимир Гнатюк. Життя та діяльність” (Париж, 1987, Тернопіль, 2012), „Народна культура південних лемків” (Нью-Йорк, 1988), „Академік Станіслав Дністрянський” (Київ, 1992), „Лицар волі. Життя і діяльність С. Ключурака” (Ужгород, 1995, 2012), „Музей визвольної боротьби України та доля його фондів” (Мельбурн, 1996, Київ, 2005, Прага, 2005), „Rusíni-Ukrajinci – jedna národnost” (Пряшів, 1997), „Колеса крутяться...” (кн. 1 „Спогади”, кн. 2, 3 „Бібліографія”; Пряшів, 1998, 2013), „Rusíni/Ukrajinci v zrkadle polstoročia” (Пряшів-Ужгород, 1999 співавтор), зб. „Zakarpatská Ukrajina v ramci Československa” (Пряшів, 2000, гол. ред.), „Лемко на фоні Радоцини” (Пряшів, 2001), „Kurov v minulosti a dnes”. I. diel (Пряшів, 2002), „Голоси предків” (Пряшів, 2002), „Син землі” (Пряшів, 2003), „Розмови з однодумцями” (Пряшів, 2004), „Florian Zapletal. Život a dílo” (Přerov, 2005, співавтор), „Курівський різьбяр” (Пряшів, 2006), „Листування Івана Зілінського з Іваном Панькевичем” (Пряшів, 2008), „Целитель тіла і душі. До 100-ліття з дня народження Михайла Качалуби – 1908-1993” (Пряшів, 2009), „Národnostná menšina pred zánikom?” (Пряшів, 2011, співавтор), „Вірний син Пряшівщини. Життя і політично-громадська діяльність Василя Капішовського” (Ужгород, 2014), „Час мовчати і час промовляти. Збірка закарпатоукраїнських прислів’їв Івана Югасевича 1806 року” (Ужгород, 2015), „Флоріан Заплетал. „Дерев’яні церкви Закарпаття“ (Ужгород, 2015, співупорядник), „В орлиному леті“. Каталог виставки творів Олекси Новаківського із колекції Миколи Мушинки (Пряшів, 2016), „Кочанський Іван. Вигнання з рідного краю. Спогади лемка з Мушинки”. Ужгород, 2018. – 148 с., „Від отчого порога. Зібрані твори”, т. 1. (Пряшів, 2018. – 967 с.) тощо.

Я є засновником та головою Асоціації українців Словаччини та Наукового т-ва ім. Шевченка в Словаччині (до 2014 року).

Пряшів, 1 грудня 2020 р.

Примітка упорядника:

Микола Мушинка був власником найбільшої у світі колекції картин одного з найвизначніших художників України ХХ-го століття Олекси Новаківського (1872-1935) – 50 картин, яку власним коштом виставляв у численних музеях та галереях України, Чехії, Словаччини, США та Канади. Цілу колекцію, вартість якої цінилася на суму декілька сотень тисяч євро, Микола Мушинка безплатно подарував Музеєві О. Новаківського у Львові.

Союз русинів-українців Словацької Республіки Центральна рада

Вельмишановному панові
академіку Миколові Мушинці

ВІТАЛЬНИЙ ЛИСТ

ДОРОГИЙ МИКОЛО ІВАНОВИЧУ!

Коли сивина білим снігом прикриває скроні, тоді вже хочеться оглянути назад й призадуматися над пройденим життєвим шляхом. Тим більше, коли він такий прекрасний – це ж життя двох генерацій. За Вами надзвичайно плідне, але й незрівнянно складне життя. Ви проживали якраз той час, коли бідному підбескидському народу завдяки освіті, яка проникла в наші села, вдалося вийти в люди і в небувалій мірі розвинути культурно-національне життя. Ви були одним з тих, які завжди стояли в перших лавах будівників цього життя, навіть і тоді, коли Вам це офіційно не було дозволено. Ваша надзвичайно багата наукова, педагогічна та публіцистична діяльність стала вагомим внеском у розвиток науки та культури української національної меншини в Словаччині.

85 років в житті людини – це вже велика життєва мудрість, яку можна роздавати молодшим. За Вами, Миколо Івановичу, спадщина, що родилася в нелегких умовах і перипетіях Вашого складного життя. Ви своєю власною наполегливістю і працьовитістю досягли високих мет на полі науки. Ваша багата наукова діяльність давно вийшла за рамки Словаччини і нею пишається весь український світ. Ви впродовж усього свого життя боролися за ідеали простої людини, за культурно-національне піднесення рідного народу, навчали молодих людей.

Союз русинів-українців Словацької Республіки високо цінує Вашу невтомну працю на полі науки і щиро дякує за Вашу самовіддану роботу в органах цієї організації та при підготовці і реалізації багатьох її акцій, зокрема Свята культури русинів-українців Словаччини у Свиднику. Ваша невтомна публіцистична діяльність значною мірою збагатила і збагачує сторінки періодичних та неперіодичних видань СРУСР.

З нагоди Вашого визначного життєвого ювілею – 85-річчя від дня народження – прийміть від Центральної ради СРУСР найщиріші вітання та побажання міцного козацького здоров'я та карпатської сили і витримки. Нехай далі Ваше життя приносить Вам тільки радість та успіхи на благо Вашої родини та всього українства.

На многая і благая літа!

Пряшів, 20 лютого 2021 року

Слово про ювіляра (До 85-ліття академіка Миколи Мушинки)

Важко писати про ювіляра, про якого, здається, все відомо, все написано. Тим більше, що сам ювіляр схожий на відкриту книгу, сто разів прочитану, жанрово-синкретичну, тематично багат шарову, далеко перетинаючу межі тем життєвих історій та обривів досвіду простого смертного, сюжетно інтригуючу, експресивно й ціннісно багату. Тому варто осягти її ще сто разів, з подивом розмірковувати і відкривати нові виміри цілеспрямованості життя, переконання в своїй правді, наполегливості в роботі, негнучкості та протидії зовнішньому тиску, а також чуйність і доброзичливість до тих, хто цінує його емпатію та прихильність. При такому сприйнятті „книги однієї людини“ ми підсвідомо натрапляємо на питання про природність розвитку особистості людини та про фатальність ліній життя, які надають людському існуванню остаточної форми.

Говорячи про ювіляра Миколу Мушинку, вченого, педагога, філолога, етнолога, фольклориста, публіциста, академіка Національної академії наук України, культурно-освітнього працівника, багаторічного голову Асоціації українців Словаччини та Наукового товариства ім. Т. Шевченка, ми однозначно наголошуємо на його усвідомленому моделюванні свого особистого та творчого життя перед життям, визначеним долею. Це не був пошук пригод, які б його заманили, а скоріше прийняття викликів несприятливих часів, подолання яких зробило його стійкішим і сильнішим.

Його життя не було авантюризм, як би це могло здатися зовні, – ступінь життєвих перипетій базувався на безмежній волі до свободи, знань, творчості. І навіть не було бурхливим: чим більше бурхливість часу пронизувала його, він поглинав її, але водночас пов'язував силою духу, волі та непокори. З відомостей, хоча і не повних та систематизованих, про його діяльність та життя, мені впливає, що ці риси його духу та особистості зумовлені патріархальним кодом, що виходить з родинної приналежності, заснованим, метафорично кажучи, інерцією родових колес, що крутяться, про які так влучно говорить сам у книзі „Колеса крутяться”.

Академік Микола Мушинка народився 20 лютого 1936 року в селі Курів Бардіївського округу. Там же закінчив початкову школу, яка знаходилася в тій самій дерев'яній будівлі, що сьогодні розташована у Свидницькому скансені Музею української культури. Середню освіту здобував спочатку в бардіївській горожанці, а згодом у Руській гімназії в Пряшеві. Змалку любив багато читати, зокрема, російську класику – Пушкіна, Некрасова та ін. Ті часи йому запам'яталися таким випадком: коли одного разу взимку в їхній хаті посходилися жінки „на вичурки“, „на прядки з куділлю“, попросили його, як „штудованого“ хлопця, прочитати щось цікаве. Біля газової лампи, бо електричної тоді ще не було, прочитав вірша російською – жінки не зрозуміли. Тоді почав читати „Катерину“ Тараса Шевченка, і мати його зрозуміла усе: заплакала, „бо то по нашому і то правдиве“.

Після отримання атестату зрілості М. Мушинка продовжив навчання в Інституті російської мови і літератури в Празі, де вивчав українську мову у відомого професора-україніста Івана Панькевича. Того самого Панькевича, який, за словами ювіляра, найбільше вплинув на зростання його національної свідомості. Іван Панькевич залишив нащадкам фундаментальні етнографічні та діалектологічні праці, крім іншого, 27 платівок аудіозаписів українських говорів Закарпаття і Пряшівщини, які пізніше вдячний студент Микола Мушинка видав у вигляді диску: 98 пісень, 14

прозових творів, 11 записів гри на музичних інструментах. У ті ж студентські часи, коли професор І. Панькевич відправив свого студента М. Мушинку разом з трьома однокурсниками на польове дослідження у рідний Курів, тоді й у юного етнографа сформувалася любов на все життя – записувати народні говори і фольклор.

Після захисту дипломної роботи, присвяченої обрядовості рідного села, завершення празьких студій і дворічної військової служби в 1960 році він почав працювати в Науково-дослідному кабінеті україністики філософського факультету Університету ім. П. Й. Шафарика в Пряшеві, звідки його в 1963 році направили в аспірантуру на кафедру етнографії і фольклористики Карлового університету в Празі, де йому затвердили тему кандидатської дисертації „Відображення заробітчанського переселенства у фольклорі українців Словаччини”. Працюючи над цією проблематикою, він із задоволенням прийняв новий життєвий виклик – поїхати на трирічне аспірантське стажування в Київ. Це рішення виглядало логічно, адже на той час молодий науковець зібрав потужний матеріал від заробітчан, які повернулися з Америки, Канади і Європи. Разом з матеріалом, записаним від чехословацьких оптантів у Радянському Союзі, цього вистачило б з лихвою навіть на докторську, а не лише кандидатську дисертацію. Але ж „просвітителям” тодішньої радянської науки така тема була не до вподоби, мовляв, грішила, на їх погляд, буржуазним націоналізмом, тому прийшлося її повністю замінити на іншу – „Володимир Гнатюк – дослідник фольклору Закарпаття і його зв’язки з чехами та словаками”. Микола Мушинка пішов на це, адже з творчістю В. Гнатюка був блискуче обізнаний, а до того ж він домігся здійснення своєї мрії та мрії свого вчителя І. Панькевича – провести дослідження на Волині. Перебуваючи в переселенців з нашого краю, він пізнав справжнє обличчя комуністичної пропаганди, реальні умови, в яких ці люди жили: жалюгідний стан житла, нестача продуктів і знаряддя праці змушували їх щодня мріяти про повернення додому. Микола Мушинка був першим, хто приніс цю інформацію в Чехословаччину, передав її Василю Капішовському, тодішньому голові Культурного союзу українських трудящих, провідному діячу української громади. Ситуація з 1965 року почала поволі мінятися, однак аспіранта чекали й не такі сюрпризи.

Молодий інтелектуал, людина, що чутливо сприймає суспільний рух, він увійшов у кола української культурної еліти в Києві, познайомився з провідними її особистостями. Відчуваючи потребу особистої причетності, він наважився на надзвичайно сміливий вчинок: перевезти самвидат і заборонену літературу в Чехословаччину, а звідти далі на Захід. Це була важка пригода: заборонені книги в нього знайшли і три дні після цього його силою утримували в Ужгороді. З позицій сьогодення він діяв надзвичайно сміливо і правильно, адже чого лише варта одна книга Івана Дзюби „Інтернаціоналізм, чи русифікація?” як один із символів боротьби українців за свою незалежність!

У М. Мушинки почалися проблеми з владою, його підозрювали в українському буржуазному націоналізмі. У 1967 році він ще встиг захистити кандидатську дисертацію. Однак відбулося вторгнення радянських військ у Чехословаччину, і підозри одразу змінилися на реальний стан. М. Мушинка став для держави небажаним, небезпечним, перефразуючи слова класика, „демоном незгоди”; а для себе і свого оточення залишився людиною совісті, супротиву, парадоксально – вигнанцем у власному селі.

Він залишився жити буквально просто неба, випасаючи корів кружлівського сільгоспу. Буремні часи далися взнаки ще й тим, що молодого науковця було

позбавлено викладацької роботи в університеті (1971), викреслено з наукового, педагогічного й суспільного життя. Не повинно було залишитися жодної згадки на Пряшівщині ні про Мушинку, ні про його наукові публікації. У такий час найвиразніше проявляються вольові риси й велич особистості. Микола Мушинка, з йому притаманним гумором, іронією та самоіронією, називає ці роки – з 1972 по 1976 у Курові, по червень 1990 у Пряшеві, де працював кочегаром у міському комунальному господарстві, – найспокійнішими та найпродуктивнішими для наукової праці. Творчий розвиток ювіляра не зупинився, державна влада не змогла його придушити. У цій жорстокій конфронтації з життєвою аномалією він не те, що не здався своїх життєвих ідеалів, а й не покинув ні ідей, ні візії особистих перспектив, зберігаючи моральні цінності і людську гідність. Намагаючись знайти вихід із ситуації, донести до суспільства результати дослідницького доробку, М. Мушинка проявляє свою винахідливість, хитрість проти цензури і державних наглядців. Легендарним у цьому плані стало видання у США його книги екслібрисів „Книжковий знак шестидесятників“ (1972) під псевдонімом-паліндромом Вірук (у зворотному порядку назва рідного села Курів), завдяки чому зберіг пам'ять про своє авторство.

Уперше з іменем Микола Мушинка я зустрівся в 1989 році, за кілька місяців до Оксамитової революції. Почув його з вуст колег по факультету, і звучало воно якось загадково, містично, інгарденівськи невизначено. Діяло, як лакмусовий папірець, занурений у суспільство для визначення концентрації режиму. Невдовзі (1990 р.) М. Мушинка був реабілітований, а в 1991 році повернувся на кафедру української мови і літератури Університету ім. П. Й. Шафарика в Пряшеві. І повернувся імпазантно: очолив Асоціацію українців Словаччини, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, організував незабутню міжнародну наукову конференцію „Від НТШ до УВУ“. Такої кількості відомих особистостей української діаспори із Заходу, культурних і наукових авторитетів з України і Словаччини ні до, ні після цього на Пряшівщині не було. Леонід Рудницький, Данило Струк, Володимир Янів, Василь Верига, Олекса Мишанич, Микола Ільницький, Павло Чучка, Йосип Дзензелівський – що ім'я, то величина славистичного світу.

На початку 1992 року М. Мушинка і велика група пряшівських українців брали участь у Міжнародній школі українистики в Києві. Окрім культурного, соціального та освітнього виміру, мені запам'яталися події, епіцентром яких був М. Мушинка. На вулицю Мельникова 36, де нас розмістили, щовечора приходили його давні друзі-шістдесятники – Левко Лук'яненко, Іван Дзюба, Михайло Горинь, Юрій Бадзьо, Дмитро Павличко, Лесь Танюк, Михайло Романишин та ін. Розмови тривали до пізньої ночі, після чого М. Мушинка аж до ранку готував матеріали на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук, який йому присудила НАН України в тому ж році.

З 1994 року, коли я почав працювати в Ужгородському національному університеті, я зустрічав М. Мушинку частіше в Україні, ніж у Словаччині. Іноді мені здавалося, що в Україні він бував більше, ніж я, який там жив і працював. Свою невичерпну енергію та великі знання він поширював на десятках конференцій та зустрічах з творчими людьми. Переповнені зали були звичайною справою: присутні були впевнені, що М. Мушинка знову скаже щось нове. І це було справді так, він завжди вмів витягнути щось забуте чи приховане з історії, привозив цікавий документальний фільм чи артефакт, підтверджував своє захоплення роботою, неповторні почуття та інстинкт першовідкривача; і я маю на увазі не лише

філігранне повернення ним картин О. Новаківського у світ мистецтва та культури. Варте уваги, що люди знають про ці здібності академіка Мушинки, тому часто звертаються до нього навіть у справах, далеких від його професійних інтересів. Звичайно, М. Мушинка ніколи не відмовить у допомозі.

Незабутнім був шостий Міжнародний конгрес українців у Донецьку в 2005 році та повернення з нього в одному купе з колегами Ю. Бачею, М. Сополігою, Л. Баботою, І. Грешликовою та поетом Д. Павличком. Дорога нічним поїздом проходила в невимушеній атмосфері, з розповідями жартівливих і сумно-веселих історій М. Мушинки з його дисидентського, пастирського та кочегарського життя. Багато з них стали популярними, перетворилися на легенди, як, наприклад, „бараняча гостина“ чи „пригоди з колиби“; із невеликим перебільшенням можна сказати, що й самі вони заслуговують на фольклорне дослідження чи літературне опрацювання у формі гуморески. Сам М. Мушинка любить їх переказувати, і ці жарти над долею або, знову ж таки допоможу собі літературною паралеллю, „танець над плачем“ лише звиразнюють силу його особистості.

На всі міжнародні та внутрішні заходи Мушинки їздять удвох. Разом з Миколою поруч завжди його дружина Магда, опора і надійна партнерка в особистому житті, а в робочому – його незамінна натхненниця, асистент, бібліограф, бібліотекар та архівіст. І якщо ми вже про родину – без неї, без її підтримки досягнення М. Мушинки не були б такими, які вони є. У нього троє синів, з яких Олександр став визнаним культурним антропологом. Разом з батьком вони видають і продовжують публікувати цінні наукові праці, присвячені темі русько-українського минулого та сьогодення.

Упродовж десятиліть творчого життя з-під пера академіка Мушинки вийшло багато публікацій – десятки книг, сотні наукових досліджень та тисячі статей, які, природно, ми тут спеціально не аналізуємо, вони вимагають окремого монографічного опрацювання, оскільки утворюють потужну наукову основу для вивчення історії, культури, літератури, фольклору, соціального статусу русинів-українців на північному сході Словаччини. Ставлення автора до досліджуваної теми різне, але більшість з них вражає глибиною та обсягом знань, що сягають і часто перевищують зміст енциклопедичних видань. У його книгах ми знаходимо відповідь на найгостріше питання, яке найбільше хвилює наш народ: питання про його походження, самоідентифікацію, національність. Це може бути сформульовано в одному реченні так, як він сам відповів на це запитання у відеоінтерв'ю у циклі Етнологи Словаччини: „Я вважаю, що русинська культура є частиною української культури“.

Час і вік людини, здається, не існують симетрично: все той же жвавий темперамент, гострий розум, здоровий глузд, розуміння повсякденних речей, усвідомлення суспільного руху, аналіз наукових тем у їх синхронії та діахронії, нарешті, подібна до Шевченка зовнішність з неймовірними вусами – все це надає його особистості літературної архетипальності, земної простоти, визнання сучасниками наукового світогляду і повагу до цінного доробку Миколи Мушинки.

Хай творча енергія і міцне здоров'я ще довгі роки служать ювіляру!

З роси і води Вам, пане Академіку!

*Доц. Ярослав Джоганик, кандидат наук
директор Музею української культури у Свиднику*

Академіку Миколові Мушинці – 85

Микола Мушинка в сучасності є найвизначнішим науковцем русинів-українців Словаччини. Бібліографія його публікованої продукції до 2016 року (Дрогобич, 2016) охоплює 87 окремих праць (книжок, збірників, брошур), 318 наукових статей, 628 науково-популярних статей, 220 статей в Енциклопедії Сучасної України (Київ), 398 рецензій та 344 статей про нього і рецензій на його праці. Разом 1995 позицій. З того часу (2016 – 2020) це число поповнилося майже пів тисячею публікованих праць.

Основним напрямком наукових зацікавлень М. Мушинки була фольклористика, головним чином, фольклор українців його рідної Пряшівщини. На цю тему він опублікував свою першу книжку „З українського фольклору Східної Словаччини“ (Пряшів, 1963). Досі неперевершеною є його „Антологія усної народної творчості українців Східної Словаччини. З глибини віків“ (Пряшів, 1967). У 1970 році у Пряшеві вийшла його книжка про народну співачку Анцю Ябур із Стащина „Срібна роса“ з її піснями; у Парижі його кандидатська дисертація „Володимир Гнатюк і Закарпаття“; у 1976 році у Руському Керестурі монографія „Народні обряди и шпиванки Руснакох Войводини“ (перевидана 1988 р. у Новому Саді); 1987 році в Едмонтоні (Канада) „Бібліографія друкованих праць Володимира Гнатюка“ (1340 позицій); 1987 році в Парижі його майбутня докторська дисертація „Володимир Гнатюк. Життя та його діяльність в галузі фольклористики, літературознавства та мовознавства“ (332 ст.); у 2012 році вже у самостійній Україні, в місті Тернополі вийшло друге значно поширене видання (384 ст.). У 1983 році в Савт Банд Бруку (США) вийшла його книжка до 60-ліття празького фольклориста дисидента Ореста Зілінського „Науковець з душею поета“. Після посмертної політичної реабілітації О. Зілінського під редакцією М. Мушинки була видана майже вся фольклористична та літературознавча спадщина Ореста Зілінського, здебільшого у видавництві Національної академії наук України в Києві.

Своїми працями М. Мушинка суттєво збагатив теж українське мовознавство (праці про І. Панькевича, І. Зілінського, А. Куримського); літературознавство (праці про О. Духновича, О. Павловича, О. Рудловчак); музеологію (участь у заснуванні і редагуванні перших чотирьох книжок „Наукового збірника Музею української культури у Свиднику“, три книжки про „Музей визвольної боротьби України“ в Празі; правознавство – книга про Станіслава Дністрянського; про його листування з дружиною Софією; географію (праці про Степан Рудницького, В. Кубійовича) тощо.

Вагомим є внесок М. Мушинки у мистецтвознавство, особливо як автора та упорядника книги „Книжковий знак шестидесятників“ (Саут Банд Брук 1972 рік, 304 с.) та кілька каталогів своєї приватної збірки картин Олекси Новаківського (50 картин, подарованих М. Мушинкою Музею О. Новаківського у Львові).

Певним підсумком життєвого доробку М. Мушинки є книга його розмов з журналістом Ярославом Шуркалою „У всякого своя доля“ (Пряшів, 2016 рік, 310 с.), яка є продовженням його спогадів „Колеса крутяться“ (Пряшів, 1999 р., 200 с.).

За свою наукову та громадську діяльність М. Мушинка був нагороджений кількома відзнаками та орденами. Між іншим, він є лауреатом „Премії Фонду Тараса Шевченка“ та нагороджений Почесною відзнакою Президента України „За заслуги“. У зв'язку з його 85-річчям Президент України Володимир Зеленський підписав Указ про нагородження М. Мушинки Орденом Ярослава Мудрого V ступеня.

Щиро вітаємо нашого ювіляра з високими державними нагородами України.

Микола Мушинка народився 20 лютого 1936 р. в мальовничому підбескидському селі Курів Бардіївського округу. У рідному селі здобув початкову освіту, а середню – в руській горожанській школі у Бардієві та Руській гімназії (пізніше дванадцятилітній школі у Пряшеві (1947-1954). У 1954-59 рр. був студентом Вищої школи російської мови та літератури у Празі, де під керівництвом д-р Єви Врбцовой, заочним керівництвом Івана Панькевича та Ореста Зілинського спеціалізувався на фольклористику. Вже у студентські роки брав участь у кількох фольклорно-діалектологічних експедиціях на Пряшівщині під керівництвом Єви Врбцовой та Івана Панькевича. Про фольклор рідного села Курів з успіхом захистив курсову та дипломну роботи.

Від 1960 року працював у науково-дослідному кабінеті народної словесності (пізніше україністики) Університету ім. П. Й. Шафарика у Пряшеві, звідки був висланий на трьохрічне стажування у Київ. В Києві був глибоко розчарований сильною русифікацією, тому нав'язав стосунки з „шістдесятниками“ Іваном Світличним, Іваном Дзюбою, Євгеном Сверстюком, Іваном Драчем, Дмитром Павличком та іншими. Маючи можливість перетинати чехословацько-радянський кордон (без митного контролю), М. Мушинка перевозив їхній „самвидав“ на Захід.

В грудні 1965 року на кордоні в Чопі КГБ влаштувало пастку на М. Мушинку, при котрій в нього було виявлено рукопис праці І. Дзюби „Інтернаціоналізм чи русифікація?“ та десяток інших праць „самвидаву“. В результаті цього делікту аспірантське стажування М. Мушинки у Києві було скасоване, а його самого за т. зв. „антирадянську діяльність“ передано на покарання чехословацьким судовим органам. На хвилях „Празької весни“ 1968 року йому вдалося виправдати себе, захистити кандидатську дисертацію у празькому Карловому університеті і залишитись на роботі в Університеті ім. П. Й. Шафарика. Однак в часі т. зв. „нормалізації“ у 1972 році нова влада йому пригадала усі „провини“, звільнила з роботи в університеті з суворою забороною працювати в духовній сфері і публікуватися.

Аби прогнати сім'ю, він 1973 році найнявся пастухом худоби в сільсько-господарській артілі (JRD) рідного села, однак після чотирьох років і цю роботу йому „органи“ заборонили виконувати. Мовляв, у його пастушій колибі на пасовиську збираються „підозрілі люди“, за якими органам безпеки важко стежити.

Дальших 14 років (до весни 1990 р.) Мушинка працював кочегаром в одній з пряшівських кочегарок. Свої наукові праці він публікував у західних країнах та Югославії, посилаючись на відсутність у чехословацькому законодавстві закону про заборону громадянам Чехословаччини публікувати свої праці в закордонній пресі.

Будучи повністю реабілітованим, 1989 року М. Мушинка повернувся в Університет ім. П. Й. Шафарика, згодом у Пряшівський університет, в якому очолив науково-дослідний відділ україністики при кафедрі української мови та літератури. Наприкінці 2001 року його було відправлено на пенсію. Він і надалі залишився позаштатним професором Українського вільного університету у Мюнхені, Закарпатської академії мистецтв та почесним доктором („Doctor honoris causa“) чотирьох університетів України.

Завдяки його більш як 60-річній науковій роботі збереглася для майбутніх поколінь безчисленна кількість наукових праць не тільки про найзахіднішу гілку українського народу, яка в останніх десятиліттях під впливом прихованої і відкритої асиміляції, на жаль, помаленьку вмирає, але взагалі і про світове українство.

* * *

Шановний побратиме Миколо! З нагоди Твого життєвого ювілею дозволь мені вернутися спогадами до минулих років.

Минає 55 років від нашої першої зустрічі. Сталось це у 1966 році після першої прем'єри молодіжного ансамблю „Весна“, під назвою „Історія українського народу в піснях“. Ще й сьогодні згадую твої щирі гратуляції щодо змісту та драматургії першого концерту-прем'єри „Весни“ і дякую Тобі за твої щирі слова признання.

Протягом згадуваних років відбулось багато наших зустрічей чи то на Форумах Української Всесвітньої Координаційної Ради (УВКР) в Києві, чи на Річних зборах Світового й Європейського Конгресу Українців, чи на „Лемківській ватрі“ у Ждині, на Міжнародних наукових конференціях, ініціатором яких, з позиції голови Асоціації українців Словаччини та Наукового товариства ім. Т. Шевченка, був Микола Мушинка. На всіх згадуваних заходах Ти у своїх виступах являвся непересічним захисником незavidного стану русинів-українців Пряшівщини, за що Тобі належить глибокий уклін і подяка.

Хочемо висловити побратиму Миколі щире подяку і за його високу оцінку діяльності нашої родини на народному поприщі і за його щирі слова: „Дорогі Оленко й Левку! Дякуємо вам за „пластунське“ виховання наших внуків, яким зокрема літні табори в національному вихованні дали більше, ніж 12-річна українська школа. Дякуємо Вам за цю Вашу величезну роботу, яка зробила з наших потомків справжніх українців“.

І на кінець дозволь від Українського хору „Карпати“, молодіжної організації ПЛАСТ і від нашої родини побажати Тобі, шановний ювіляре, вогню Прометея, міцного здоров'я Бескидських дубів, море особистого щастя і творчого хисту на науковій ниві для престижу і слави нашого багатостраждального, але нескореного народу.

На многая і благая літа!

*Левко Довгович
Кошиці*

28. 1. 2021.

*Левко Довгович
з дружиною Оленою*

НОВЕ ЖИТТЯ

Українському світу відкрив Пряшівщину

Життєвий ювілей Миколи Мушинки – це нагода осмислити його життя і творчість, оцінити його особистий вклад у пізнання невідомих або маловідомих сторінок культурно-національного життя русинів-українців Словаччини. Це завдання, напевно, виконують якщо не сучасні, то майбутні дослідники.

Нас, працівників українських мас-медіа Словаччини, Микола Мушинка інтригує передусім як людина невсипучої енергії, яка десятиріччями вступає в український мас-медійний простір Словаччини, активно залучається до творення преси – газети „Нове життя“ і журналу „Дукля“. Саме на сторінках українських видань Микола Мушинка проявився як людина широких інтересів, великих планів і творчих устремлінь. В особистому житті Миколи Мушинки були періоди злету, але і період падіння, коли сильні сього світу пробували його замовчати і зробити з нього слухняного виконавця їх волі. Особливо складно було тоді, коли йому було заборонено виступати на сторінках нашої преси, публікуватись, ділитись з читачами своїми думками і поглядами.

На повну потужність творча ерудиція Миколи Мушинки проявилася після революційних подій 1989 року, коли він з новою енергією долучається до праці редакції газети „Нове життя“ в якісно нових суспільно-політичних умовах. Він співробітничав з газетою регулярно, цілими роками і цілими десятиріччями, виступав на її сторінках не лише як автор науково-популярних статей, які виходили окремими додатками до газети, але і як автор цілого ряду аналітичних матеріалів, репортажів, але і художніх нарисів про сучасників, але і видатних постатей культурно-національного життя русинів-українців Словаччини та взагалі видатних представників української культури – письменників, художників, політичних діячів, журналістів, фольклористів, художніх фотографів, музейників і т. п.

Характерна ознака Миколи Мушинки в тому, що він у творенні нарису, репортажу, аналітичного матеріалу шукає як творчу манеру певну інтригу, зав'язку, аби тим привернути увагу читача до того чи іншого моменту і досягти відповідного ефекту у читача. Микола Мушинка не замикається в рамки краю, в якому він народився, але виходить далеко за його межі і розкриває українському світу, світовому українству Пряшівщину з її потенційними можливостями і потужними силами в інтелектуальних колах. Додаймо, що Чехословаччина, будована за зразком європейських демократичних традицій, створювала незрівнянно сприятливіші умови для розвитку національних меншин, в тому числі української, у порівнянні з Радянським Союзом і з його ставленням до українців. В 60-х роках ХХ ст. газета „Нове життя“ вільно надходила майже до всіх більших українських громад і приватних осіб в близько сотні країн світу, а журнал „Дукля“ в інтелектуальних колах тогочасної радянської України сприймався як обнадійливий подих свободи, відродження та передвістя майбутніх великих змін на пострадянському просторі – відновлення української державності.

Ментальна настроєність Миколи Мушинки побудована так, що він проходить повз зневіри з холодним серцем, а це дає йому поштовх до того, аби не дати опанувати себе розчаруванням і скепсисом. Тому він бачить вихід у стихії творення. Постійно живе рідною культурою, її досягненнями, прагне розкрити в ній життєстверджуюче начало, яке дає йому сили для пошуків. Він постійно приходив до читачів з новими

Мирослав Люк

ідеями, які вважає необхідними для української спільноти Словаччини і для кожного з нас у цей непростий час національного розколу на русинів і українців, в час чергових випробувань і чергових втрат.

Хочеться вірити, що його кипуча енергія буде ще довго давати нам, творцям преси, журналістам, нові імпульси до творення і додавати енергію і творчий оптимізм до дальших днів і років.

На многая і благая літа, друже Миколо!

*Мирослав Люк,
шеф-редактор газети „Нове життя“*

ДУКЛЯ

Вітання від „Дуклі“

Шановний пане Миколо!

Редакція літературно-мистецького та публіцистичного журналу „Дукля“ приєднується до довгої черги поздоровників з нагоди Вашого життєвого ювілею, бажаючи Вам міцного здоров'я, щастя, радості, успіху Вам, пане Миколо!

Ми гордимось тим, що на сторінках журналу виступає найвизначніший україніст Словаччини, статті якого збагачують і поширюють кругозір наших читачів. І завдяки Вам появляються позитивні відгуки про „Дуклю“ не тільки в Україні, але і в українській діаспорі.

На сторінках журналу посередництвом Ваших статей читач знайомився із забутими і замовчуваними особистостями української культури. З Вашими статтями, розвідками можна зустрітися в розділах „Публіцистика“, „Рецензії“, але і „Мистецтво“. У цьому зв'язку згадаймо хоча б О. Новаківського, І. Кулеця, бойчукістів та інших майстрів палітри.

Шановний пане Миколо! До побажань, звичайно, приєднуються і читачі „Дуклі“, бажаючи Вам здоров'я, але і творчої наснаги. Очікують від Вас нових, цікавих матеріалів.

Ми подивляємо Вашу працелюбність, тому й бажаємо Вам гарного врожаю на нашій українській ниві.

З роси і води!

Редакція журналу „Дукля“

*Іван Яцканин і Микола Мушинка біля дерева
Т. Г. Шевченка. 2014*

Milyj naš pan akademik,

V deň vašoho narodžiňa
Neseme vam toto pozdraviňa.
Tym najkrajšym slovom
Što na serci mame,
Našomu juviľarovi
Vinčuvati začiname.
Chceme vam ruku postiskati
A vašy lička ščiro pociluvati.
Žeby ste znali, že vas radi mame
A na vas nigda nezabývame.
Želame vam zdravia, žyvot bez starosti
Naj ho prožyvate len v samej radosti.
Želame vam ščešča i hojnost žyvota,
Naj scenar pre Kurovčan je vašo najlehša robota.
Želame vam lasku, choc jej može i mate,
Naj si s nami iši veľo raz vjedno zašpivate.
Želame vam, žeby ste ša vse dobri mali
a po festivali nam po poharičku ponalivali.
Naj ste iši dovho medži nami,
jak toty ptašočky nad poľami,
što tak krašni špivajut
a serdečko potišajut.
Za vašu robotu my vam d'akujeme
A z ciloho serca vas pozdravujeme.
Naj do vašoho domu len dobrota chodit,
Bida i neščešča zdaleka obchodit.
Na mnohaja i blahaja lita...

*rodina Popovcova
i subor Kurivčan (Kurov)*

Pán akademik dokáže strčiť akúkoľvek komerciu do vrečka

Vážení pán Mušinka,

v týchto dňoch sa dožívate krásneho životného jubilea. Pri takejto krásnej príležitosti každý človek hodnotí svoje pôsobenie, svoj život, ako ho prežil, čo v živote urobil.

Nie, ja nechcem a ani nemám právo Váš život hodnotiť, ale chcem aspoň pár slovami vyjadriť Vám za našu obec Kurov úprimné poďakovanie.

Poďakovanie za to, že sa stále hrdo hlasíte k svojej rodnej obci, poďakovanie za to, čo ste pre ňu urobili, poďakovanie za to, že vďaka Vám je naša obec známa na všetkých kontinentoch a v mnohých štátoch sveta cestou Folklórneho festivalu „Svet prišiel do Kurova“, poďakovanie za prínos pre našu kultúru, ktorú šírimo prostredníctvom Dedinskej folklórnej skupiny „Kurovčan“, kde ste autorom našich folklórnych pasiem, poďakovanie za prácu, za rady, ale aj za zdravú kritiku.

Nie každá obec sa môže pochváliť a popýšiť svojimi rodákmi. My sa ako obec radi k Vám hlásime, s Vami sa ja pochválime a sme hrdí, že ste prijali od nás byť zaslúžilým občanom obce Kurov.

Dovoľte mi preto v mene svojom, v mene obecného zastupiteľstva a občanov obce zaželať Vám k tomuto životnému jubileu len to najlepšie.

Nech tento krásny deň dá Vám úsmev a radosť len.

Nech každý ďalší rok dá Vám iba šťastný krok.

Nech Vaša dobrá duša a srdce rastie.

Nech Vám dá Boh lásku, zdravie a šťastie.

Nech Vás všetko zlé obchádza a iba dobré sprevádza.

Z úprimného srdca

*Mária Špírková
starostka obce Kurov*

... zo svojími ...

Mária Špírková - starostka obce

Прекрасний життєвий ювілей

20 лютого 2021 року проф. д-р Микола Мушинка, доктор наук, святкує своє 85-річчя. З цієї нагоди мене попросили написати кілька слів. Оскільки я почала працювати на Кафедрі української мови та літератури Філософського факультету ПУ в Пряшеві, точніше, вчитися лише у 1991 році, не буду згадувати період роботи ювіляра до згаданого року, бо не була свідком різних перипетій його життя.

Професора Миколу Мушинку пам'ятаю з 90-х років, коли я була студенткою, як здається, третього курсу вчительства української мови та літератури в поєднанні зі словацькою мовою та літературою. Один семестр доктор Микола Мушинка мені читав лекції з українського фольклору. Я пам'ятаю ще навіть сьогодні, що він міг дуже пристрасно розповідати про звичаї та обряди русинів-українців, які мешкають тут на північному сході Словаччини. Він часто декламував кілька рядків із пісень або різних віршів чи заклинань, які русини-українці говорили та співали з різних приводів. На лекціях було зрозуміло, що йому цікаво і йому подобається збирати та вивчати матеріал усної народної творчості цього етносу.

Пам'ятаю також, як він разом зі своєю вірною дружиною Магдою організував приємне свято для всіх членів нашої кафедри української мови та літератури та науково-дослідного відділу, бо хотів порадуватися з іншими колегами з отримання диплому доктора наук в Національній академії наук України. Дуже щедро та доброзичливо всю нашу команду відділу і кафедри, де я почала працювати свіжим старшим викладачем, пригощав смачними салатами, закусками та десертами, які були і є типовими для нашого етносу, а також для кухні в Україні.

Професор Микола Мушинка любить книги. Багато разів бачила, як він несе книжки у більших чи менших сумках. Навіть у великому багажі. Його домашня бібліотека була відома серед вчених Пряшева, а також у світі. Якщо будь-кому потрібна була якась література про русинів-українців і він не міг її отримати, часто професор книжку сам позичив зі своєї власної бібліотеки або порадив, де її взяти.

Я також сприймаю М. Мушинку як мандрівника та розповідача пригод. Він багато подорожував і любив це. Ймовірно, у нього це залишилося. Якби він записав усі історії, які з ним трапилися, і які він зміг цікаво і з гумором переказати своїм колегам, він, безсумнівно, зацікавив би читачів. Пригоди були справді кумедні. Він не боявся зображати себе в комічних ситуаціях. Мало хто вміє це зробити. Він вміє.

Шановний професоре, я бажаю Вам, від себе, зберегти це почуття гумору і не втратити радості з творчого процесу, адже гумор і творчість – це якості, які прикрашають кожну людину.

Сьогоднішні члени Інституту україністики ФФ ПУ бажають Вам міцного здоров'я, радості та задоволення.

Многая і благая літа!

*За всіх директорка інституту
доц. Мгр. Ярміла Кредатусова, к. н.
Пряшів*

Радіопередачами давав відповідь, хто ми є і чийх батьків ми діти

Ювілеї відомих людей змушують нас, журналістів, задумуватися над вкладом цих особистостей у розвиток нашого суспільства, культури чи науки.

Та мушу признатися, що академік Микола Мушинка вже з перших хвилин нашого ближчого знайомства примусив мене подивляти його неймовірну працьовитість, енциклопедичну ширину його знань, детективну наполегливість при досліджуванні життя окремих особистостей, історичних подій чи явищ.

В колишній Українській студії Словацького радіо в Пряшеві, попередниці кошицького Радіо Патріа, я почала працювати у 1991 році. А тому, що я займалася передусім культурою, то моя співпраця з паном Мушинкою зав'язалася дуже швидко. І мушу сказати, що коли б у нас, в радіо, було більше таких співпрацівників, яким є пан Мушинка, то наша журналістська робота була б набагато простіша, а її результати цікавіші. Бо до всіх наведених позитивних властивостей згаданого дослідника-науковця я змушена ще додати його неймовірну охоту поділитися із всякого роду новинами, вітками, дослідженнями. Він часто їздив за кордон і зразу ж після повернення дзвонив про це в радіо і без будь-якого оплачування за це приходив в редакцію і ми записували розмови. Не знаю, скільки їх було. Напевно, сотні. Крім того, для радіо він авторськи готував передачі, найчастіше „Корені“, чи цикли передач про нашу національну меншину на Пряшівщині, її історію, культуру, фольклор, традиції і визначні особистості. Ними він завжди намагався відповідати на запитання, хто ми є і чийх батьків ми діти.

Та академік Микола Мушинка, як це прозвучало і в наших спільних передачах та розмовах, інтересувався не лише українцями Словаччини, але й багатьох інших країн світу. Як наводиться в одному з дипломів Миколи Мушинки, він посприяв „відродженню із політичного небуття десятків імен видатних діячів української науки, культури, мистецтва, держави, знайдення їхніх архівів, які суттєво збагатили національні архівні сховища та музейні експозиції, а також пошук їхніх могил і перепоховання в Україні, сприяння встановленню їм пам'ятників, заснуванню музеїв”.

Мушу сказати, що і після переселення нашої радіоредакції із Пряшева в Кошиці наша співпраця з академіком Миколою Мушинкою не припинилася. Я часто приїжджаю записувати розмови до їхнього будинку в Пряшеві, де мене завжди щиро і гостинно приймають пан Микола із його дружиною Магдою.

Тож з нагоди життєвого ювілею, мабуть, найвидатнішого і найвідомішого в українському світі україніста Словаччини хочу побажати пану Миколі передусім міцного здоров'я і ще багато творчих сил на користь нам усім!

Многая літа вам!

*Людмила Гар'янська
Кошиці*

Priviedol „Svet“ do Kurova

„My sme rodina,“ povedal mi pán akademik Mikuláš Mušinka asi pred 30-timi rokmi, keď som s nim robila jeden z prvých rozhovorov. Nechápala som, lebo dovtedy som o ňom vedela, že po roku 1968 musel opustiť vysokoškolskú pôdu, kde učil. Aj to, že sa na 20 rokov stal pastierom kráv v rodnej obci a kotolníkom v Prešove. A to, že sme rodina, som netušila. „Váš starý otec ma niesol do krstu na vlastných rukách. Bol to môj krstný otec a to sa v Kurove a nielen tam, rátalo medzi najbližšiu rodinu“. A tak, ako blízka rodina som zažila niekoľko jeho jubileí, aj k 70, 75, 80 a možno i k tejto 85-ke, keby... Vtedy mu mnohí ľudia d'akovali za motiváciu pri ich etnografickej, hudobnej, literárnej, galeristickej, historickej, ale predovšetkým folkloristickej činnosti.

Napísal stovky článkov, desiatky kníh, jeho bibliografia obsahuje viac ako 2000 položiek – odborných i popularizačných statí. „Za každou bukvou je aj jeho žena, pani Magda Mušinková“, podotkol na oslavách Jaroslav Šurkala z Prešova. „Ona prepíše, odošle. Ona vie, kde texty hľadať, keď sa k nim autor chce vrátiť a povie iba: Ole, neznaš... Zna.

Pred časom sme pána akademika viezli na jednu z množstva akcií našim televíznym autom. Bez manželky. Mnohé o ich vzťahu prezradil dialóg.

– *Mykolo, okuľary maš?*

– *Mam.*

– *Chustočku maš?*

– *Mam.*

– *A čapku maš?*

– *Mam.*

– *I telefon?*

– *Na što mi, šak to len, ked jes pri mi telefonuju. A Magdo?*

– *Prošu.*

– *Neplač za mnom.*

Usmial sa pod veľké fúzy vlastnému vtipu a nechcel počuť.

– *Nerob sobi z mene šmichy.*

„Všetky scenáre pre náš folklórny súbor Kurovčan, založený pred viac ako 50-timi rokmi, písal Mykola Mušinka.“ S veľkou dávkou úcty zdôraznil Milan Bujda z Kurova. Rodná obec, neďaleko poľských hraníc, v okrese Bardejov, ho nikdy nesklamala. A on nesklamal ju. Keď pred desaťročiami v neďalekej poľskej Krynici zorganizovali festival rôznych národností, bol to práve Mykola Mušinka, ktorý organizátorovi Jurkovi Starinskému povedal: „Čom by súbory z Brazílie, Mexika, Kostariky, Španielska, Číny, Indie, Gruzínska nemohli prity i do Kurova čerez kopec – len 8 km ďalše.“

A oni prišli.

Prešli cez celú dedinu, tancovali, spievali a hrali na zvláštnych hudobných nástrojoch. Kto nevládal ísť na futba-

*Luba Koľová a kameraman Ladislav Csiky.
Svidník, 2019*

lové ihrisko s pódiom za dedinu, videl ich aj z vlastného dvora. A bol v šoku. Z umenia i z kostýmov, z pier, z krásnych „krojovaných“ polonahých tanečnic, z radosti z pohybu i úprimných prijatí dedinčanmi. Tancovali a pritom si odskočili na pirohy, mačanku, holúbky s kapustou, koláče, ktoré pri ceste vďačne ponúkali Kurovčania.

Svet prišiel do Kurova. Taký je názov folklórneho festivalu, kde sa hostia z Afriky striedajú s Európanmi a tí zase s ďalšími z Južnej Ameriky. Do Kurova prichádzajú každý druhý rok. A pre dedinu so 680 obyvateľmi je to príležitosť, aby aspoň na tieto chvíle prišli aj rodáci z rôznych kútov sveta. A tak sa Kurov, vďaka myšlienke akademika Mykolu Mušinku, Kurovčana, stal svetovým. A jeho vo svete, od Ukrajiny po Ameriku, poznajú už dávno. A keby nebolo Covidu-19, určite by mu zaspievali spoločnú Mnohaja lit... A ja sa k nim aspoň v duši úprimne pridávam.

PhDr. Ľuba Kol'ová
vedúca Redakcie národnostného vysielania
televízne štúdiou Košice – RTVS

Шановна редакціє!

Дозвольте й мені долучитися до низки привітань з нагоди славного ювілею видатного вченого – україніста, фольклориста, краєзнавця, культурно-освітнього та громадського діяча академіка Миколи Мушинки. Я мав честь, зокрема з позиції директора Музею української культури у Свиднику, бути в перманентних стосунках з нашим ювіляром, особисто зустрічатися з ним, організовувати спільні наукові та культурно-освітні заходи. Співпрацю Миколи Мушинки з музеєм позитивно оцінює й сучасне його керівництво.

В контексті урочистостей слід віддати глибоку шану ювілярові, замислюючись над тим, в чому полягає сила волі, ентузіазм та непохитний оптимізм людини, яка сьогодні може похвалитися колосальним науковим доробком в галузі україністики в найширшому її розумінні, – і то наперекір тому, що „влада імуці“ майже на два десятки років заборонили Миколі Мушинці працювати в університеті та не давали спокою навіть на „посадах“ пастуха й кочегара. В даному контексті пригадую, як одного разу, повертаючись із конференції в Мартині, Микола запросив нас з колегою переночувати в його котельні у Пряшеві. В скромному приміщенні для перепочинку кочегара, заповненому купою наукової літератури, ми пробалакали всю ніч до самісінького ранку. Якраз там я зрозумів, що він належить до категорії людей, які ніколи не скаржаться на свою долю і не сумують. Навіть якщо вони стикаються з серйозними труднощами в житті, то вміють знайти в них позитивні моменти, щось обнадійливе та перспективне. І ми з колегою тоді справді почали щиро заздрити нашому гостителю, який, на відміну від нас, пише наукові трактати, а не звіти для начальства, не кажучи вже про інші безглузді обов'язки. Бо ж дійсно Микола почував себе релятивно вільною людиною, а його дисидентський період був з аспекту наукової творчості неймовірно плідним. І то завдяки його трудовитості, упертості, завзятості та непокірності. В даному аспекті його життєвий шлях є гідний подиву.

Я щиро вдячний нашому ювіляру, що впродовж майже пів століття мав можливість з ним особисто спілкуватися – дискутувати, радитися, сперечатися, часто бути

членом його товариського оточення, разом з ним репрезентувати нашу українську спільноту Пряшівщини на багатьох міжнародних конференціях та інших наукових імпрезах в Україні, Польщі, Чехії, Австрії, а також в різних містах Словаччини, включно Пряшева та Свидника.

З відстані часу згадую наші пам'ятні поїздки, зокрема, у Київ, Львів, Острог, Дрогобич, Івано-Франківськ, Кам'янець-Подільський, Донецьк, Чернівці, Ужгород та інші цікаві українські місцевості, де ми разом брали участь у знакових подіях, творчих та товариських зустрічах. Микола вже своїми пишними вусами неодмінно привертав увагу присутніх, знайомих і незнайомих. Навколо нього згуртовувалися визначні люди, а я мав щастя бути причетним до таких поважних зібрань. Микола – цікавий і приємний співбесідник, завжди з хорошим настроєм та позитивними емоціями. Це людина ерудована, з багатим досвідом, отже, легко встановлює дружні та ділові стосунки. Він скрізь користується високим авторитетом та лідерською позицією.

В товаристві з ним завжди цікаво, весело й повчально.

**Щиро дякую, Дорогий Друже, за численні творчі зустрічі та незабутні пригоди.
Нехай завжди буде свято у Твоєму домі, а поруч – улюблені люди й близькі друзі.
Ще сотню літ живи без клопоту й біди...
Всіх благ земних – з роси й води!**

З глибокою повагою

*Мирослав Сополіга
Свидник*

Степан Павлюк, Мирослав Сополіга, Микола Мушинка, Ярослав Джоганик (Свидник, 2016)

*Мирослав Сополіга, Микола Мушинка,
Ольга Бенч*

До ювілею визначного вченого Пряшівщини

Ім'я професора Миколи Мушинки – доктора філологічних наук, іноземного члена НАН України, відомого україніста, фольклориста, суспільно-громадського діяча – добре відоме серед русько-українського населення Словаччини завдяки його глибокій науковій ерудиції, чіткій громадській позиції. Десятки наукових студій та власні книжкові видання закріпили його реноме не лише в наукових колах Словаччини, але й за кордоном. Він – наочний приклад титанічної науково-дослідної праці, символ правди і непоборності духу нашого часу.

Потяг до знань, до науки спрямували його до столиці тодішньої Чехо-Словаччини – Праги: він став студентом Інституту російської мови і літератури. Під час навчання в інституті М. Мушинка відвідував лекції з україністики видатного вченого, професора Карлового університету Івана Панькевича, який вирішальною мірою вплинув на його національне самоусвідомлення і майбутнє професійне спрямування, залучав майбутнього вченого до збирання і вивчення фольклору та діалектологічних проявів українців Східної Словаччини. Під керівництвом д-р Єви Врбцовой почав спеціалізуватися на вивчення фольклору українців Пряшівщини. Восени 1960 року М. Мушинка став науковим асистентом новозаснованого Дослідного кабінету україністики при Пряшівському філософському факультеті Університету ім. П. Й. Шафарика.

Під час стажування в Києві М. Мушинка здійснив експедиції до переселенців-оптантів з Пряшівщини, які поселилися в Рівненській і Волинській областях. В Києві він нав'язав контакти з тамтешніми „інакодумцями“ І. Дзюбою, І. Світличним, З. Антонюком, М. Коцюбинською, Б. Антоненком-Давидовичем та ін.

М. Мушинка був ініціатором і засновником видавничої діяльності Музею української культури в Свиднику. Він підготував і видав перші Наукові збірники цього музею і є упорядником, відповідальним науковим редактором наступних трьох випусків цього збірника. Для молодого науковця 60-ті роки ХХ ст. були надзвичайно щедрими й плідними. В рамках науково-дослідної діяльності він проводив систематичні польові дослідження українського фольклору Пряшівщини, які використав у своїх статтях і розвідках. У 1967 році побачила світ його чудова антологія фольклору українців Словаччини „З глибини віків“.

Після окупації Чехословаччини військами Варшавського договору (серпень 1968 р.) молодого амбіціозного науковця, з огляду на його активну політичну діяльність, звільнили з університету, суворо заборонили обіймати будь-яку посаду в духовній сфері та друкуватися. Після майже однорічного безробіття М. Мушинка влаштувався працювати пастухом корів у новозаснованій сільськогосподарській артілі рідного села Курові (влітку) і кочегаром у міській котельні в Пряшеві (взимку). Проте у вільний

від роботи час він усе ж таки опрацьовував зібрані польові й архівні матеріали, займався науковою діяльністю: писав монографії, розвідки, статті, які друкувалися на Заході. Українській науці й культурі дослідник зумів прислужитися не лише працями з фольклористики, але й науковими розвідками з найрізноманітніших ділянок українознавства, передусім із життя і

Йосиф Вархол та Надія Вархол

діяльності західноукраїнських учених та української еміграції міжвоєнного періоду в Чехословаччині – тема, яка в Україні й Чехословаччині була табуована. Найбільшої уваги він приділив життю і творчості західноукраїнського вченого В. Гнатюка (1871-1926) й присвятив кілька книжкових публікацій на цю тему. Кілька цінних праць М. Мушинка написав про забутих маловідомих або невідомих діячів української еміграції: фольклористів Ореста Зілинського, Никифора Лещишака, Володимира Гошовського, Юрія Костюка та багатьох інших. Необхідно згадати й про активну співпрацю М. Мушинки з „Енциклопедією українознавства“ у Парижі й англomовною „Encyclopedia of Ukraine“ в Торонто. Ювіляр активно співпрацює з братиславською „Encyklopédia Beliana“ і київською „Енциклопедією Сучасної України“.

Навесні 1990 року М. Мушинку повністю реабілітовано, а в червні цього ж року він повернувся на роботу в Пряшівський університет на посаду завідуючого науково-дослідним відділом україністики. Грунтовні дослідницькі статті, які з'явилися з-під пера М. Мушинки, його науково-публікаційна, науково-організаційна, суспільно-громадська діяльність є виявом енциклопедичної різнобічності знань і наукових зацікавлень, вони свідчать про виняткове обдарування духом нестаріючого науковця, віддзеркалюють несамовиту працьовитість тонкого знавця і поціновувача народної культури, який обрав собі нелегкий шлях дослідника в царині українознавства й фольклористики, досягнувши найвищої мети.

З нагоди визначного життєвого ювілею зичимо Миколі Мушинці багато здоров'я, творчих досягнень і витримки у царині етнології та українознавства.

НА МНОГАЯ І БЛАГАЯ ЛІТА!

*Йосиф Вархол – Надія Вархол
Свідник*

Дорогий Миколо, дорогий ювіляре!

Якось так склалося, що майже до Твого круглого ювілею не буду могли Тебе обняти і підняти склянку на Твоє здоров'я. Ті нещасні віруси роблять все для того, щоб світ змінився так, аби хололи наші – і не лише наші – взаємні міжлюдські відносини.

Шановний мій друже, інколи життя мене змушує проїжджати або і перелітати над краєм, що Ти родився і прожив там найактивніший період свого плідного життя, тоді то маю враження, що бачу Тебе, як заглядаєш за корівками, що комуністичний режим тебе змусив цього робити. Або згадую Твій малий домік, що інколи і десятеро гостей голову там схилило.

Згадую, скільки Ти мене навчив з історії України завдяки тому, що змогли часто посидіти і на пиві з Тобою та Йосифом Сіркою, де між Вами проходили жваві дискусії, що для мене були нібито лекції на найвищому рівні.

Дякую Тобі за можливість власними руками доторкатись

Микола Мушинка та Ярослав Шуркала

Левко Довгович та Ярослав Шуркала

картин одного з великанів українського і світового образотворчого мистецтва, при їх фотографуванні.

Дякую Тобі за знайомства, в які Ти мене ввів на Україні, і був той Ти, що відкрив оту безмежно красиву

країну для мене.

За багато би мені прийшлося дякувати, друже мій, але не мої особисті подяки важливі. Важливе те, що Ти зробив для пояснення історичних правд та відкрить, що навек вписалися у зв'язки з сусідніми державами і так поповнили знання, що залишаться для генерацій, які прийдуть після нас.

Дякую саме і за те!

Багато здоров'я та енергії до дальшого життя і хай КОЛЕСА КРУТЯТЬСЯ в тому потрібному напрямку.

*Ярослав Шуркала
Пряшів*

З газдівського двору в академіки

Всі предки Миколи Мушинки були хліборобами. Та і сам він у свої 16 роки життя, коли ми з ним вперше зустрілись, вже був готовий газда. На господарстві свого батька він умів успішно виконувати всі роботи. Його газдівський хист та інші здібності допомогли йому стати висококваліфікованим дослідником-вченим надзвичайної продуктивності, заслужити собі дуже високої оцінки спеціалістів і досягти найвищих академічних звань.

Окремі властивості його особистості з юнацьких років проявились і у зрілому віці. Його завжди прикрашала працьовитість, цілеспрямованість, самостійність мислення і поведінки, намагання актуалізувати результати своєї праці, привернути увагу до них і до себе. Все, що він робив, намагався робити докладно й оригінально, не так, як би на його місці те саме робив хтось інший. Часто дивував знайомих своїм неочікуваним, нестандартним підходом, любив працювати руками, любив малювати. Пригадую, як у гімназійні роки у неділю після обіду більшість нас, хлопців, поспішала на футбол вищої ліги, дехто збирався в кіно, а в інтернаті залишався єдиний Микола малювати романтичні картинки або пейзажі у щоденники своїх однокласниць.

Неочікуваною і несподіваною була траєкторія його шляху до української фольклористики й етнографії. Через вивчення російської мови і літератури. До поїздки на навчання в Прагу він ніколи не згадував про бажання займатись фольклором, хоч на фольклорні теми ми часто розмовляли, бо тоді весь наш життєвий досвід був пов'язаний зі селом і його культурою. А через недовгий час фольклор уже у нього стає головною темою. Після двох років навчання в Празі він повертається

додому до Курова, але вже в іншому статусі, зараз вже як дослідник звичаїв, історії і культури села і свого роду. Ходить від хати до хати, розмовляє зі старенькими, часто неписьменними бабусями і записує їхні мудрості. Ця тематика мені була теж відома і досить цікава, але не настільки, щоб їй присвячувати життя.

Тоді, в другій половині 50-их років минулого століття, здавалось, що в першу чергу фізика торує дорогу в майбутнє. Ми, студенти фізики, були у захваті від її тодішніх успіхів і з захопленням слідували за небаченими польотами супутників і ракет і вслід за ними в унісон зі словами відомої пісні мріяли про те, що „на пыльных тропинках далеких планет останутся наши следы“. А Микола мріяв про щось інше, він залишався на Землі і я тихо, лише про себе не один раз подумав, що він пішов у протилежний бік, не в напрямі прогресу, але навпаки.

Діалектологія й етнографія були для Миколи не лише звичайними навчальними дисциплінами, але вони стали головним зацікавленням його життя. Через фольклор він краще пізнав і зрозумів душу наших селянських предків, їх мову, їх красу. Краще пізнав і себе. Він буквально просякнув фольклором, ототожнивсь з багатьма елементами життя предків. Фольклором позначене його думання, поведінка, його гумор. На своїх батьків, згадуваних бабусь, односельчан він став дивитись як на носіїв культури й історії. Особливо потужним джерелом цінної інформації була для нього його мама Зузана, від якої він записав велику кількість зразків місцевої народної культури. Її можна вважати реальним співавтором його успішних курсової та дипломної робіт про звичаї і традиції родини і села.

Можна сказати, що Микола навіть женився під впливом фольклору. В атмосфері великого захоплення фольклором він серйозно закохався у свою помічницю, молодшу однокурсницю, теж прихильницю фольклору, і негайно після закінчення вузу в Празі відбулося їх весілля.

Як дослідник фольклору русинів-українців він результати своїх досліджень опублікував у багатьох десятках книжкових публікацій, сотнях журнальних статей та виступів на наукових конференціях. Відомий австрійський мовознавець Михаел Мозер, Президент Міжнародної асоціації українців, професор кафедри славистики Віденського університету, про Миколу Мушинку пише: „Як україніст, дозволю собі стисло додати, що в багатьох ділянках нашого фаху без книжок і статей Миколи Мушинки просто не можна працювати“. А далі ще додає: „... що би Микола Мушинка не писав, все ним написане є найвищої якості“. І дійсно, він має що сказати, і вміє зацікавити свого слухача.

Одного разу, ідучи на міжнародну наукову конференцію із доповіддю про весільні звичаї, він волік зі собою великий чемодан із чотирма десятками вишиваних весільних рушників. Всі ці рушники він зберігає як сувенір від тих молодят, на чиїх весіллях він особисто виконував роль старости і, як звичай каже, був прикрашений вишиваним рушником. Під час свого виступу на конференції він свою колекцію рушників розвішав у залі. Ця його виставка привернула не меншу увагу учасників, ніж найцінніші виступи науковців і була прикрасою конференції.

Мушинку часто можна побачити серед виступаючих або глядачів на фольклорних фестивалях, яких у Словаччині є дуже багато. Він завжди одягнений у стародавній святковий сільський одяг, оздоблений різними добовими прикрасами й атрибутами, які успадкував від свого діда і батька. Його присутність на сцені докреслює уяву про те, ніби він разом із виконуваною старовинною піснею повертається до нас з минулих століть. Багато відвідувачів таких фестивалів його присутність сприймають як знак якості даної культурно-суспільної події.

Коли на початку 70-их років минулого століття обставини життя повернули його у рідне село, він, разом із місцевою учителькою Марією Поповець, започаткував діяльність місцевого фольклорного ансамблю, який успішно працює вже п'ятий десяток літ. Його програми спираються на традиції їхнього села, які у аплікаційну форму опрацьовує сам Мушинка. Дякуючи у першу чергу йому, у селі відбувається світовий фольклорний фестиваль національних та інших меншин.

Тоді, на початку 70-их років, будучи вже градуйованим науковим працівником, йому було заборонено працювати в „духовній сфері“ і він змушений був залишити працю в університеті. Він став пастухом рогатої худоби в рідному селі. Звичайно, специфіка його роботи на новій посаді пастуха ніяк не була пов'язана з його науковою працею в університеті. Але тут йому дуже пригодилися його „університети“, які він пройшов у дитячі та юнацькі роки на батьковому господарстві, де навчився виконувати всі газдівські роботи, включно пасіння корів і догляду за всіма домашніми тваринами.

Не дивно, що пастухом він був винятково успішним, сумлінним і відповідальним. Такого, мабуть, сільськогосподарська артіль не мала ні до нього, ні після нього. За співпраці з артіллю він поруч із стадом худоби, побудував собі дерев'яну колибусипанець, де він днював і ночував, читав і писав наукові праці. В літній період там жила його сім'я і там він приймав гостей. На своєму „ранчі“ він піклувався про 180 – 200 ялівок, бугая, кілька овець. Удень худобу пас на близькому пасовиську, а вночі був сторожем свого стада. Помічником йому служив пес Ріго, а в разі потреби у його розпорядженні був і їздовий кінь. Хтось йому подарував широкого капелюха, який і ззовні вдало докреслював його ковбойський вигляд.

Микола відносно легко вписався у нове робоче середовище, у нові відносини з працівниками господарства. Звичайно, спочатку люди на нього дивилися з певним недовір'ям, адже ніколи не чули, щоб якась міська людина, пан, науковець, „дохтор“, білий, а не циган, став пастухом корів та ще й ночував би біля них. Поступово підозра з боку людей і підвищена зацікавленість до нього переростала у повагу і невдовзі про нього поширювались лише добрі чутки. Але, коли дістав розголос його нечуванний „геройський“ вчинок, який полягав у тому, що йому у звичайному рейсовому пасажирському літаку Кошиці – Брно вдалося непомітно перевезти живе поросля, тоді його популярність пішла прудко вгору.

Тепер цікаво пригадати, що сільськогосподарська артіль оцінювала пастушу роботу Миколи десь у 2 – 3 рази краще, ніж раніше університет платив йому за науково-педагогічну працю. Таким чином, Микола зміг собі придбати автомашину між першими з його ровесників і пересісти з коня за кермо автівки. Він став власником на ті часи дуже популярної машини марки „Трабант“, виробництва колишньої Німецької Демократичної Республіки. Це була найпростіша, найлегша і найдешевша машина, з двотактним мотором і з пластмасовим, а не металевим, кузовом. На цій автівці він зі своєю родиною об'їздив пів Європи, його бачили на вулицях Дрездена, на Балкані, біля Балтійського моря, навіть в Одесі та Криму. На своєму автомобілі молодий водій нерідко досягав результатів, які ніяк не укладалися в анонсовані технічні можливості цього виробу. Так, наприклад, у його чотиримісний „Трабант-Комбі“ поміщалося 17 душ, правда, більшість з них були діти, але все ж таки 17, не 4! У цій же машині Микола перевозив 3, 5-центнерову живу ялівку, яку за роги прив'язав до віконних рам автівки. Є свідки, які допомагали йому перевозити на десятки кілометрів у його лімузині шестиметрові колоди на побудову дачі.

Згадані і тут незгадані інші „досягнення“ Миколи гідні запису до книги рекордів Гінесса, а з другого боку, також докреслюють його портрет.

Як активна, творча і продуктивна особистість Микола Мушинка ніяк не укладається в якусь пересічну, стандартну уяву про вченого як органічну одиницю сучасного наукового колективу, успіх якого є інтегральний результат важливих парціальних внесків його окремих творчих одиниць. Як вчений, він не такий, він інший, він скоріше соліст, ніж груповий гравець. Він скоріше схожий на вченого-енциклопедиста 18 століття, ніж на вченого-члена наукового центру 21 століття. І це має свої причини.

По-перше, як вчений він дозрівав не в якомусь зрілому стабілізованому науковому колективі, але як одинак, будучи пастухом і кочегаром. Наукова діяльність не входила до змісту його робочих завдань. Щоби не покинути наукову роботу, він повинен був обирати собі таку тематику, форми і методи, з якими б міг впоратись сам, бо не міг спиратися на допомогу інших. Навчився успішно і продуктивно працювати в даних умовах. Майже все, що вийшло з його науково-публіцистичного „центру“, зробив сам. Якщо мав утруднений доступ до потрібної йому літератури в бібліотеках, то намагався створити власну, і дійсно створив, і найбагатшу бібліотеку україністики в Словаччині, сам. Понад 15 тисяч своїх книжок він подарував прашівській науковій бібліотеці.

По-друге, від самого початку головним помічником вченого стала його мила жінка Магда. Не лише у щоденних життєвих справах. Вона стала для нього незамінним універсальним секретарем, архіваріусом, бібліотекарем і машиністкою.

Коли мова йде про особистість Миколи Мушинки, про його портрет, то в моїй уяві вирисовується виразна, не чорно-біла, але багатокольорова постать, яка одною ногою непохитно стоїть десь на батьківському дворі, спираючись на весь культурний спадок свого роду. Другою ногою вона енергійно вирушила до вершин світової науки. Така поза для інших не є зручною, не є комфортабельною, але у випадку Миколи так виглядає його реальне життя, це його стихія.

*Іван Бірчак, професор фізики, шкільний друг і кум
Пряшів*

Іван Бірчак, Ярослав Шуркала та Микола Мушинка

Микола Невтомний

З Миколою Мушинком я вже знайомий майже 60 років і за ці роки ми були не тільки добрими знайомими, але й стали надзвичайно близькими друзями. Наші дружні взаємини зміцнилися навіть після наших одружень, з тим, що замість зустрічатись у двійку, ми зустрічались у чотирьох. 1968 рік мене „загнав“ у тоді невідомі світи, але ми не втратили пам'ять та зв'язок. Мені прийшлося не тільки вивчати німецьку та заробляти на прожиття та допомогу на дітей. Завдяки допомозі приятеля у Мюнхені Ігоря Миська, мені вдалось отримати стипендію на вивчення німецької, а потім на студії в Університеті Й. В. Гете у Франкфурті-на-Майні. 1975 р., вже з німецькими дипломами Магістра та Доктора філософії, я отримав місце в новому Університеті в Зігені – Земля Nord-Rhein-Westfalen.

У Миколи, після придушення советським військом демократичного процесу в тодішній Чехословаччині побудувати „соціалізм з людським обличчям“, життя склалося цілковито інакше. Його виключили з університету й заборонили брати участь у будь-якому громадському та культурному житті, публікувати будь-які наукові дослідження. Знайти працю в окупованій советським військом і агентами хоч би де в якійсь установі було неможливо, бо він був оголошеним ворогом соціалізму. Таким чином, молодий і дуже продуктивний науковець-дослідник змушений шукати працю будь-де, щоб допомогти дружині Магді виховувати двох малих синів.

Комуністичні стратеги були певні, що його виключенням з університету закінчиться і наукова діяльність молодого й надійного кандидата наук. Оскільки Микола як сільський хлопець був призвичаєний до того, що всяка праця не тільки корисна, але й облагороджує людину, то прийняв пропозицію голови сільськогосподарської артілі в рідному селі Курові – став пастухом худоби. Це, певно, був найосвіченіший пастух на планеті з науковими титулами та численними науковими працями, статтями, записами фольклору. Досвід пастуха-науковця він виклав пізніше не тільки журналістам, але й у своїх спогадах. Про долю Миколи та інших науковців, діячів культури русинів-українців Чехо-Словаччини інформував мене мій приятель Ярослав Шуркала, з яким я мав час від часу телефонні розмови.

Оскільки моя докторська праця була спрямована на українську літературу Пряшівщини, то мені вдалося підготувати до друку першу монографію про письменників та науковців, які зазнали арештів, переслуховувань, ув'язнень та звільнення з праці й заборону публікувати свої мистецькі твори та наукові розвідки. Мені вдалося заговорити про заборонених і постраждалих письменників, науковців Пряшівщини від окупації советським військом та припиненням побудови „соціалізму з людським обличчям“. Моя книжка „The Development of Ukrainian Literature in Czechoslovakia 1945 – 1975“ (Peter Lang: Frankfurt a/M, Bern, Las Vegas 1978) появилася до 10-ої річниці окупації Чехо-Словаччини. Перебуваючи на відвідинах у США, я відвідав редакцію газети „Свобода“ і дав двогодинне інтерв'ю Українській редакції „Голосу Америки“, в якому я говорив про українських поетів, письменників та науковців Пряшівщини. Таким чином, я хотів, щоб постраждалим пригадати, що у світі про них не забувають. Я не певний, що Миколі це чимось допомогло, але, гадаю, що надію про кращі часи мені вдалося оживити хоч у тих, хто знав про появу книги в Німеччині, США та Швейцарії і чув про моє інтерв'ю.

На початку 80-х рр. Миколі дозволили поїхати до Франції відвідати доньку Гнатюка задля архівних матеріалів до книжки, яку Микола готував до друку. Ми сконтактувалися перед його поїздкою, і я його підібрав з потяга у Франкфурті-на-Майні й завіз до

Зігена (140 км). Це була наша перша зустріч після 1968 р. Ми не бачилися біля 15 років! Ми наговорилися до пізньої ночі, а наступного дня я завіз його на залізничний двірць до Франкфурта і він поїхав до Парижа. З того часу ми були у постійному контакті, то телефоном, а коли мені

було повернено чехословацьке громадянство і зняте засудження, через амністію, то, при кожній нагоді подорожі до батьків, зустрічався і з Миколою у Пряшеві.

Оскільки під кінець 80-х рр. мені було складніше викладати в УВУ під час літнього семестру, бо в Зігені займався іншою діяльністю, то я запропонував Українському Вільному Університетові (УВУ) у Мюнхені на літній семестр Миколу Мушинку, Юрія Бачу, Юрія Муличака та Павла Дуркота і вони викладали кілька літніх семестрів у цьому університеті, який нинішнього року відзначив своє 100-річчя.

Незабутнім спогадом залишається для мене наша участь в українознавчій конференції, яку організував св. п. Проф. Дмитро Штогрин в Ілінойському Університеті м. Урбана-Шампейн 24 – 27 червня 2009 р. (США, професор Штогрин організував ці конференції щороку, починаючи 1982 р.). Заслугою проф. Штогрини в бібліотеці Ілінойського Університету знаходиться найповніша бібліотека українських видань Пряшівщини поза межами Чехо-Словаччини до 1992 р.

Заслугою Миколи Мушинки вперше на цій науковій конференції була введена „Пряшівська секція“ за участі 4-х вихідців із Пряшівщини Миколи й Магди Мушинків, Любиці Баботи та моєї. З конференції, з-поміж тридцяти учасників, роз'їздилися люди не тільки з новими враженнями, але й з новими знайомими, з-поміж яких деякі постійно з нами в контакті – як проф. В. Сергійчук, а деякі відійшли у вічність, як проф. Д. Штогрин та поет М. Фішбейн.

Оскільки я з дружиною Анею приїхав до Урбани-Шампейн власним авто, то після конференції, вже за ранішим домовленням, Микола з Магдою стали нашими гостями в Канаді. По дорозі до Канади ми ще „заскочили“ до Чикаґа відвідати нашого крайна-закарпатця, відомого науковця, Василя Маркуся. Це була наша остання зустріч із славним земляком. Зі самим містом Чикаґом ми знайомилися через вікна нашого авта, оскільки GPS водив нас по колу, поки ми збагли, що вже ті вулиці бачили. Наступна наша зупинка була вже на українській Діброві, поблизу Дітройта, де ми від знайомих Ані отримали на кілька днів котедж біля озера. Це був час відпочинку, бо кілька днів ми роз'їздили, а увечері біля вогника сиділи і Микола не мав навіть можливості щось писати, бо й не було де.

З української Діброви в Мічігані ми поїхали до української Полтави в Канаді, яка віддалена від центру Торонта якихось 55 км. По дорозі ми відвідали пані Ірину Зелен у Віндзорі – навпроти Дітройту, які сполучені тунелем попід ріку. Пані Зелена – наша добра знайома, була знайома з книжками Миколи, бо любила читати українську пресу США та Канади, де часто публікували статті Миколи та рецензії на його книжки.

В Торонто ми мали чудову погоду, і Микола з Магдою мали нагоду насолоджуватись не тільки сонцем, але й водою в нашому полтавському басейні, який в той час виглядав, мовби він був у нашому городі – інші мешканці були зайняті різними працями, а дітей на той час було лише кілька – сьогодні їх вже понад 20. Полтава – український

клуб, якому вже 75 років і з клубу розрослося село, в якому, під сучасну пору, мешкає понад 50 родин, і з кожним роком число постійних мешканців зростає, оскільки на території є 101 ділянка для забудови.

Микола довго не витримав відпочивати. Він застосовував вже виправданий режим з дому – коротко спав, скоро вставав і писав щодня – хотів закінчити книжку про курівського різьбяр. За допомоги НТШ в Торонто мені вдалося організувати доповідь Миколи для української громади про знайдені ним документи у Празі стосовно Українського визвольного руху. Про те, що Микола був відомий багатьом з української громади, свідчила велика кількість присутніх на доповіді та жвава дискусія з питаннями, на які Микола відповідав надзвичайно цікавими фактами та переконливими аргументами.

Іншим разом ми поїхали відвідати Ніагарські водопади і при цій нагоді відвідали відому мисткиню св. п. Парасю Іванець, яка супроводила нас до Ніагарської галереї, яка була присвячена родиною Коленківських творам відомого канадського митця В. Курелека. Микола пізніше написав статті про П. Іванець та про галерею, які були поміщені у газеті „Свобода“ (Нью-Джерсі) та „Новий шлях“ (Торонто).

Оскільки відвідини Мушинків тривали кілька тижнів, то ми їх познайомили з нашими друзями: родиною Ярослава та Надії Вайдів, Целіни та Григорія Кобеляків, Надії та Максима Маслеїв. З ними протягом побуту Магди та Миколи в Канаді ми зустрічалися не тільки на Полтаві. Вони радо запрошували в гості та навіть їздили на кілька днів на літній котедж Кобеляків до озера Джорджен Бей – на північ від Торонта. Мушинки мовби були для всіх старими знайомими – обходилися без великої випивки, час проводили і в цікавих розмовах і з доповненням численних анекдотів, якими Микола міг годинами тримати при сміху ціле товариство.

Часом я експлуатував Миколу, коли садив його на трактор-косилку і змушував косити траву в городі. Щоправда, він це робив з радістю, бо у Пряшеві та Курові (на дачі) він косив косою, якою ще батько його навчив. Побут Миколи й Магди був для нас приємним відпочинком, бо ж ми разом не тільки ходили на різні відвідини, але й на „Лемківську ватру“, де наш краєнин – мистець Павло Лопата – мав свою літню „резиденцію“. Павло запросив краєнина на „Лемківську ватру“, до відкриття якої залучив виступом Миколу. Отак і на „Лемківській ватрі“ в Канаді Мушинки виявився СВОЇМИ, бо лемків об’єднують не кордони, а спільна історія, звичаї, мова. Незважаючи на те, що більшість учасників „Лемківської ватри“ були за походженням з Польщі, привітали Миколу з великою радістю.

Я вдячний долі, що мене звела з Миколою, з яким у мене пов’язані лише приємні спогади, наше приятельство було мені завжди дорогим. Я подивляв його силу волі не здаватися свого, не обмежуватися лише обмеженою тематикою свого фаху етнографії, фольклору, допомагати людям без сподівань відплати, досліджувати, навіть, коли здається, що його ніколи не дослідиш до кінця, працювати фізично і розумово. Його численні праці – книги, тисячі статей та рецензій на найрізноманітніші теми і фізична участь у численних виступах на фестивалях, різних наукових конференціях, в самодіяльних групах, викладацька діяльність у Пряшівському університеті, УВУ, в різних університетах України – все це мене спонукає додати до його прізвища Микола Мушинка-Невтомний. Число публікованих ним книжок та статей не подають тої картини неймовірної енергії, яку Микола витратив, щоб донести до людей багато історичних фактів, правдивих доказів, без яких наша наука виглядала б окраденою.

2. 2. 2021 р.

Йосиф Сірка (Торонто)

Mikuláš Mušinka – 85-ročný

Nedávno som si listoval v internetovom časopise DEJINY, ktoré v spolupráci s vydavateľstvom UNIVERSUM vydáva Inštitút histórie Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity a Historická spoločnosť kráľovského mesta Prešov. Do oka mi padol rozhovor, ktorý som pred 15. rokmi robil s akademikom Mikulášom Mušinkom pri príležitosti jeho životného jubilea. Keď som ho po toľkých rokoch nanovo čítal, vybavili sa mi viaceré spomienky nielen na to, ako sme rozhovor robili, ale najmä na okolnosti, ktoré nás oboch spojili.

Tým bol nepochybne príchod akademika Mušinku a jeho syna Alexandra na Katedru slovenských dejín a archívniectva v roku 2000. Mikuláša Mušinku som však evidoval oveľa skôr, ako som sa s ním osobne stretol. Vedel som o ňom z rozprávania môjho otca, riaditeľa Podtatranského múzea v Poprade, ktorý si, sám etnograf, vysoko vážil prácu svojho kolegu Mikuláša Mušinku. Vedel som o ňom aj z odbornej etnografickej literatúry, za ktorou som rád siahal, lebo aj ja som pôvodne chcel študovať etnografiu na bratislavskej Univerzite J. A. Komenského. Mne to vtedy nevyšlo, keďže sa tento odbor otváral len sporadicky – raz za niekoľko rokov, no etnografia, výskumy s ňou spojené mi navždy zostali veľmi blízke – a s nimi aj etnografi.

Príchod Mikuláša Mušinku na katedru otváral pre ňu novú perspektívu – premeniť zriadené *Oddelenie etnológie, regionálnych a cirkevných dejín* na katedre slovenských dejín a archívniectva na samostatnú katedru etnológie, veď sme mali priamo k dispozícii dvoch interných pracovníkov so skúsenosťami a dobrým odborným renomé a v zálohe ďalších interných i externých etnografov. Otvoriť takúto katedru bolo jedným z mojich cieľov, keď som sa v roku 2003 stal vedúcim katedry slovenských dejín a archívniectva. Dostal som aj prísľub vtedajšieho vedenia filozofickej fakulty, že podporí takéto úsilie. Nakoniec to z viacerých dôvodov nevyšlo.

Priznám sa, bol som sklamaný a rozhovor s akademikom Mušinkom pre náš časopis DEJINY (v čísle 1/2006) prezrádza, že omnoho väčšie sklamanie prežíval on. Katedra etnológie na Filozofickej fakulte PU teda nevznikla, čo sa aj dnes – po rokoch, javí ako stratená šanca intenzívne a najmä cieľavedome mapovať život obyvateľstva východného Slovenska s jeho tradičnou duchovnou i hmotnou kultúrou. Čo však napriek všetkému bolo dobré, že akademik Mikuláš Mušinka nerezignoval a neprestal pracovať vo svojom odbore, že hoci individuálne, ale o to s väčším nasadením i naďalej zbieral materiál, viažuci sa na rusínske obyvateľstvo severovýchodného Slovenska, že k etnografickému výskumu pripájaj aj historický, že objavoval vzácny pramenný materiál k osudom mnohých protagonistov rusínskeho a ukrajinského života v uhorskom i československom období. A čo bolo dôležité, že sa so svojimi poznatkami tlačeným slovom cez desiatky kníh a štúdií i hovoreným slovom na mnohých vedeckých konferenciách delil so svojimi čitateľmi a poslucháčmi.

Čo mi na ňom bolo a stále je sympatické, že každému, kto ho požiadal o pomoc či o radu, vždy ochotne a nezištne pomohol a poradil, že svoju bohatú knižnicu dokázal otvoriť každému záujemcovi, ktorý sa zaujímal o východoslovenské obyvateľstvo severovýchodného Slovenska i bývalej Podkarpatskej Rusi. Že svoj názor na etnicitu tohto obyvateľstva nikomu nasilu nevnucoval, že dokázal vypočúť vedecké argumenty oponentov a tiež odborne vyargumentovať svoj pohľad a názory.

Pri príležitosti životného jubilea akademika Mikuláša Mušinku by som mu chcel poďakovať za odborné no ľudsky milé plnohodnotné rozhovory o dejinách, o etnografii,

o výskume, o získaných výsledkoch jeho výskumov, či len o bežnom každodennom živote plnom dobrých i zlých skúseností a popriať mu ešte veľa síl v osobnom, rodinnom ale aj vedeckom živote.

Univ. prof. PhDr. Peter Švorc, CSc. (Prešov)

Pán profesor je pre mňa jedným z troch mojich najväčších učiteľov v živote. Nikdy som oficiálne síce nebol jeho študentom, ale dobrovoľne som ešte na univerzite chodil na jeho semináre, vyhľadával a navštevoval jeho prednášky ktoré mal na rôznych miestach

Michal Smetanka

a na rôzne témy. Dostalo sa mi však aj tej veľkej cti, že som mal možnosť (a vďaka Bohu stále mám) jeho osobných prednášok, konzultácií, rozhovorov... Je pre mňa nevyčerpateľnou studnicou poznania a to nie len etnografických reálií, ale aj pohľadu na život, kultúru, umenie, tradície, dedičstvo, človeka, spoločnosť... Nestalo sa mi doteraz, aby som od neho nedostal vyčerpávajúcu odpoveď na otázku, ktorú som mu dal, aby ma nezoorientoval v mojej častej dezorientácii. Je to môj veľavážený „Priateľ na telefóne“ vždy (doslova aj o polnoci), keď si neviem dať rady s pochopením textu, či kontextu. Obdivujem jeho vhl'ad a prehľad, jeho kultúrnosť a kultivovanosť. Bard poznania, ktorý múdrosť nesie nie

len v obdivuhodnej, vysokokapacitnej pamäti, ale v celej svojej Bytosti, ktorú zasvätil poznaniu a odovzdávaniu. Vďaka mu patrí za publikácie, články, prednášky, rady, názory, postrehy. Za jeho ľudskosť, otvorenosť, úprimnosť a priateľskosť. Vďačím mu za veľa.

Mnohaja i blahaja lita Pán Profesor!

PaedDr. Michal Smetanka, hudobník a multiinštrumentalista (Brutovce)

JUBILANTOVI

Niekedy máš tušenie, že osobu, o ktorej sa hovorí, poznáš odjakživa. A tak to bolo aj v jeho prípade. Osobne sme sa vtedy ešte ani nepoznali a už som pochopil, že ide o obyčajného ale pritom vzácneho človeka.

Bazovská, Bačinský, Bakšay – poznali nás aj ako BA-BA-BA (ale aj 3BA). Pracovali sme ako metodici na Krajskom osvetovom stredisku v Košiciach. Zorka Bazovská sa s ním poznala už skôr. A v jeden konkrétny deň jej prišlo oznámenie v znení: Pastier hovädzieho Dobytky rezervný Mykola Mušinka Ťa pozýva na menšiu oslavu svojich narodením... Zvláštne na pozvaní bol práve titul pred menom jubilanta, ktorý mal však aj svoje konkrétne vysvetlenie:

P – pastier

h – hovädzieho

D – Dobytky

r – rezervný

teda: **PhDr. Mykola Mušinka.**

Túto zvláštnosť nám Zorka Bazovská ozrejmila tak, že patrí veľmi vzdelanej osobe, ktorej život je poznačený nevšednými udalosťami, keďže ešte len prednedávnom bol tento vzdelanec kuričom a teraz je nútený vykonávať činnosť pastiera (ako rezervu za to, čo by robiť chcel, ale politický systém mu to nedovoľuje).

Napriek všetkému sa Mykola Mušinka nevzdal, pretrpel všetky príkoria a dnes je z neho uznávaná osobnosť, ktorej patrí titul Akademik.

Som veľmi potešený, že ma považuje za svojho priateľa. Najviac si vážim jeho nesmierne pracovitosť, skromnosť, húževnatosť s chuťou využiť každú príležitosť za poznaním nového na významných podujatiach a využitie poznaného na jeho publikovanie. O samom sebe dokáže hovoriť veľmi úprimne, otvorene a čisto, dokáže sa na svojich malých prehrávkach pobaviť, povzniesť sa nad nimi – ako sa hovorí „byť nad vecou“.

* * *

Vážim si, že má srdcu blízky vzťah k tradičnej ľudovej kultúre – tu sme obaja na jednej vlnovej dĺžke. Je dlhoročným členom Východoslovenského folklórneho združenia, kde sme ho pasovali za čestného člena. Združenie organizuje viac-menej v dvojročných cykloch stretnutie svojich individuálnych členov (Zálesanku), na ktorých je **Prof., PhDr., DrSc., akademik Mykola Mušinka**, najväčšou ozdobou. Je až neuveriteľné, akým je on zabávačom, ako sa so svojimi skúsenosťami, zážitkami, historkami dokáže podeliť a pútať. Ako sa dokáže prispôbiť vekovo aj o 50 rokov mladším a rozvrieť atmosféru až do bujarosti. Túto mienku zdieľajú svorne vždy všetci účastníci stretnutia. Mykola je za každú „psinu“, do ktorej sa zapája tak vehementne, že je to až obdivuhodné.

* * *

Jeho trvalý hlad po cestovaní, poznávaní, písaní a publikovaní je evidentný. V jeho byte sú naukladané plné regále odborných publikácií, kníh od iných autorov, aj vlastných autorských diel. Počas mojich návštev u neho som viackrát postrehol, že stačí, keď Mykola naznačí počas debaty niečo zaujímavé a v tom okamihu ide pani Magda – jeho pani manželka – do regálu a bez hľadania prinesie predmetnú publikáciu k stolu. Mykola úprimne priznáva, že on sám sa v tom množstve kníh takpovediac nevyzná. Práve preto je rád, že má pri sebe svoju Magdu – manželku a „sekretárku“ v jednej osobe, s ktorou zdieľa spoločný život v zhode a porozumení už veľa-veľa rokov. Aj toto je krásny symbol, ktorý tvoria bez rozdielu obaja.

* * *

O akademikovi Mykolovi Mušinkovi by sa dalo písať až-až. Žiadne slová však nena-hradia skutky a osobné zážitky. A tých bolo medzi nami mnoho a boli vždy milé.

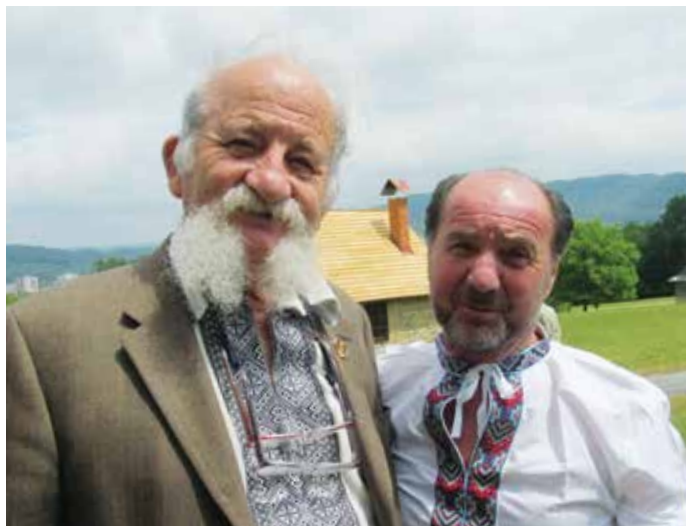
Blíži sa deň, kedy Akademik Mykola Mušinka oslávi svoju 85-ku. Želám si, aby som mal príležitosť podeliť sa s ním o ďalšie nové, nepoznané zážitky, pretože nás tak, ako tie už prežité, môžu ešte viac obohacovať.

A, nech je to v plnom zdraví, priateľskom porozumení a vždy s takou úprimnosťou, ako doteraz. Mykola, prijmi to z môjho úprimného srdca.

Tvoj súpútnik, priateľ a folklorista

Ing. Ladislav Bačinský (Košice)

Mikuláš Mušinka a Ladislav Bačinský

Людина широкого творчого діапазону

Цими днями українська культурна громадськість святкує визначний ювілей – 85 років від дня народження академіка Миколи Мушинки, людини широкого творчого діапазону, яка все своє життя присвятила науці. Повертаючись думками до минулого, усвідомлюю, що я з ювіляром познайомилася вже понад 50 років тому. Наше знайомство відбулося завдяки тому, що з його майбутньою дружиною ми вчилися в Українській одинацятирічній середній школі і після її закінчення відвідували різні українські культурні заходи – театральні вистави, фестивалі у Свиднику, програми співацьких та танцювальних ансамблів тощо. Після того, як обидві закінчили навчання в університеті, ми повернулися в рідну школу учительками. В той час наші зустрічі з М. Мушиною стали частішими, але мені навіть на думку не спало, що в майбутньому будемо співпрацювати і на науковій ниві.

Життєва доля, однак, деколи складається з неочікуваних поворотів. Змінила я місце роботи, працювала в Дослідному кабінеті україністики Кафедри української мови і літератури на Пряшівському Філософському факультеті Університету ім. П. Й. Шафарика. Сюди, після вимушеної кількарічної перерви, повернувся працювати М. Мушинка, став завідувачим кабінету. Повною силою взявся за роботу і одною з його перших досягнень, де показав себе надзвичайно спритним менеджером, стала в 1991 році небувала на той час конференція „Від наукового товариства ім. Шевченка до Українського вільного університету“. Участь у ній взяло понад 80 науковців, з того майже 50 з-за кордону (з України, але й Канади, Німеччини, США, Угорщини, Югославії) та понад двісті гостей – вчителів, студентів, журналістів, працівників культури тощо. Це була перша конференція, на якій науковці України і Заходу зустрілися, щоб обговорити питання, про які до того часу не вільно було говорити. Завдяки М. Мушинці тоді розгорнулася міжнародна співпраця між окремими установами й дослідниками

Співпраця з ювілянткою була активна. Завдяки його клопотанням я попала вчитися і працювати в Багатокультурне історичне товариство в Торонто, Канада, а опісля стала запрошеним професором на Кафедрі слов'янських мов та літератур Торонтського університету в Торонто. Хочу тим сказати, що не знаю багато таких людей, які б так бекорисливо підтримували інших. Таке відношення мав і має ювіляр і до інших людей. За М. Мушиною постійно приходили, навіть і тепер приходять на консультації студенти, аспіранти, науковці, вчені, працівники культури, журналісти, редактори радіо і телебачення, кінорежисери, громадські діячі за порадами. Він ніколи нікому не відмовив у допомозі. Навіть і тоді, коли це люди, погляди яких на деякі сучасні проблеми є діаметрально

відмінними від його поглядів. Ювіляр допомагає зацікавленим усіма силами – цінними порадами, дає їм до розпорядження свою надзвичайно багату карпатистичну бібліотеку – джерельні матеріали, які давно стали рідкісними. Це торкається не лише словацьких, але також закордонних відвідувачів. М.

Микола Мушинка та Любиця Бабота

Мушинка спрямовує їхню увагу належним напрямом і вони ніколи не оминають його хату. Поради вченого використовують у своїй роботі.

Що торкається колишніх колег, то перебуваючи за кордоном, не лише в рамках міжнародних конгресів україністики в Києві, Харкові, Чернівцях, Одесі, Донецьку, чи інших конференцій в Україні, він зважди знайомив пряшівських співпрацівників з видатними українськими діячами, з кращими можливостями дослідження в окремих архівах, бібліотеках, різних наукових установах. Завдяки його намаганням я також мала змогу познайомитися з видатними науковцями-україністами і поширювати обрії своїх знань і наукових досліджень.

Щиро за все дякую і бажаю вельмишановному Ювілярові міцного здоров'я, творчої наснаги, нових досліджень та ще довгої і безхмарної осені життя.

Любиця Бабота

Teče voda teče,

Teče voda teče,
po kameňu čerka,
päť a osemdesiat,
päť a osemdesiat
je mladosti mierka!

Mikulášovi Mušinkovi
zdravia a síl veľa
do ďalších rokov želá
rovesník

Lubomír Feldek

Lubomír Feldek

Vážený pán Mušinka,

v prvom rade Vám srdečne blahoželám a prajem všetko dobré, najmä zdravie, pri príležitosti Vášho vzácneho životného jubilea.

S radosťou spomínam na naše rozhovory o Ukrajine a všetkom, čo s ňou súvisí, či už pre časopis Týždeň alebo pre Denník N. A obaja vieme, že tieto slová píšem u Vášho syna, kultúrneho antropológa Sašu vo Veľkom Šariši, ktorý je jedným z mojich najlepších priateľov.

Ale o inom som chcel... Už na začiatku ma, ako sa hovorí, oslovili Vaše impozantné fúzy pripomínajúce ukrajinských národných dejateľov z 19. storočia, najmä Tarasa Ševčenka. Také fúzy už dnes človek vidí iba na maľbách. Páči sa mi ako „relikt“ starého sveta. Už som chcel dodať, že dobrého sveta, ale Vy viete lepšie ako ja, že ten svet vtedy a tam vôbec nebol dobrý. Žiaľ, Ukrajina je ťažko skúšaná aj dnes, po ruskej anexii Krymu v roku 2014 a pri naďalej pokračujúcej vojne s proruskými separatistami na Donbase.

Vy ale nie ste politický analytik. Fascinuje ma Váš životný príbeh, ako z veľkého románu iného, 20. storočia. Vyrastali ste vo viere, že ste Rus. Už ako študent počas priadok

Martin Molčan, Mikuláš Mušíinka, Alexander Mušíinka, Andrej Bán na chalupe v Kurove (2020)

ženičiek v rodnom Kurove pri Bardejove ste pochopili, že ste Ukrajinec. Vzopreli ste sa nielen hegemonii ruštiny ako mocensky presadzovanej lingua latina v bývalom ZSSR, ale aj ruskej imperiálnej politike. Po okupácii v auguste 1968 ste necúvli zo svojho presvedčenia: pásli ste kravy, do roku 1990 ste robili v kotolni. Potom, po páde socializmu, ste v roku 1992 získali v Kyjeve diplom doktora filologických vied číslo 1. A najmä, dostalo sa Vám cti a ste prvým zahraničným akademikom nezávislej Ukrajiny.

Aj napriek (alebo vďaka?) perzekúciám režimu ste zozbierali monumentálne etnografické dielo. No okrem toho, čo mne ako reportérovi pracujúcemu v teréne osobitne imponuje, ste spoznávali a spoznali život jednoduchých ľudí. Imponuje mi, ako ste za socializmu v časoch ČSSR jazdili s manželkou a dvomi synmi v Trabante na Krym. Polícia Vám nadržovala presnú trasu aj čas, za ktorý ju máte prekonať, museli ste spať na určených miestach. Napriek tomu ste sa dali cestou do reči s pastiermi či inými „mužikmi“ a ženičkami. Bez úprimného vzťahu z Vašej strany by to, nazdávam sa, nebolo možné.

Na záver spomeniem Vašu odpoveď z roku 2019 na moju otázku, ako vnímate pro-ruský postoj niektorých našich politikov? A nešlo len o bizarnú postavu Andreja Danka. Povedali ste mi: Všetko je to tendencia velikášstva, akoby sme boli pupok zeme. Je to presné. Ja len doplním, že podlízavý postoj voči Putinovmu režimu nebol iba problémom Slovenska, zápasí s ním aj dnešná EU a jej veľké štáty, tvárou v tvár odsúdeniu aktivistu Alexeja Navalného – ktorého predtým ten istý režim otrávil.

Náš prístup k Ukrajine je tak skúškou toho, či sme verní hodnotám slobody a demokracie. A vy to viete lepšie, ako ktokoľvek iný.

*Andrej Bán, fotograf a reportér
Bratislava*

Великому приятелю бачвансько-сримських русинів *(З приводу 85-річчя з дня народження академіка М. Мушінки)*

Вітаючи ювілейне вісімдесятип'ятиріччя з дня народження Тобі, дорогий мій друже Миколо, мені перед очима пролетіло всіх 56 років нашого знайомства й дружби. За цих п'ять з половиною десятиліть багато того відбулося – доброго й не так доброго... Тобі і мені! І нашому народу... Але при цій нагоді слово йде про Тебе...

Починаю від доброго...

До першого нашого контакту дійшло зовсім випадково й несподівано. Сталося так, що тепер ужу давнього 1964-го року дійшов до мене лист від учителя львівської середньої школи pana Василя Хомика, в якому він, між іншим, пише й таке:

„З цікавленням та захопленням читаю кожну принагідну інформацію про вашу

*Микола Мушинка і Дюра Латяк
на „Лемківській ватрі“ у Ждині (Польща)*

благородну працю на збереженні та розвитку власної культури. Щойно сьогодні я прочитав у „Нашому слові“ статтю О. Хиляка про зустріч з Вами й вирішив звернутися до Вас“.

Він далі пояснив і причину цього звернення до мене. (Я тоді був на посаді головного й відповідального редактора газети „Руське слово“). Він займався збиранням духовного народного скарбу лемків/русинів та публікуванням у різних часописах, журналах, а найчастіше у „Нашому слові“, яке виходить у Польщі. Наприкінці листа він просив мене надіслати йому „Руське слово“, Антологію поезії та збірку народних пісень.

Зрозуміло, я йому надіслав бажані публікації й відповідь на його листа, але – на відміну від його листа, написаного українською мовою, я його написав мовою тодішніх т. зв. югославських русинів, датованого 9 листопада 1964 року. Натомість, замість пана Хомика, який слабо розумів нашу мову, відповідь в половині листопада того самого року на одній листівці зі Львова надіслав ніхто інший, як мій майбутній великий друг, Микола Мушинка, якого я вважаю й своїм побратимом! Як я пізніше довідався, він там відвідав свого друга пана Хомика й мав нагоду прочитати мого листа і відразу надіслав згадану листівку на мою адресу. На цій листівці він написав, що з огляду на нашу мову, нашою прабатьківщиною мала б бути Східна Словаччина, та він тому зацікавлений ближче з нами заізнатися, бо, каже, й він є русин і там живе. І ще додав, що негайно після повернення додому напише обширнішого листа. Так воно і сталося! У цьому листі він себе так представив:

„Я зі Східної Словаччини. Працюю викладачем на Пряшівському філософському факультеті Університету ім. Шафарика. Моя спеціальність – фольклористика. Мене дуже цікавить питання руського населення у Бачці, але, на жаль, наші зв'язки з Вами дуже обмежені і майже їх нема. А це велика шкода. Все-таки, хоч ви під впливом історичних обставин переселилися в інший край, мову і культуру свою ви зберегли. А вона переконливо свідчить, що ваша прабатьківщина є в Східній Словаччині“.

Частіша переписка між Миколою та мною розпочалася від 18 лютого 1965-го року На запрошення Миколи ми 25-го липня 1965-го року, разом з Юрієм Варгою, тодішнім директором нашого видавничого підприємства, й нашими дружинами, завітали до Пряшева. На жаль, через повінь у нашому краю ми були змушені кілька разів відкладати поїздку, не маючи змогу повідомити Миколу про це. До Пряшева ми приїхали моєю „Фіаткою“, маючи до диспозиції лише дві адреси: М. Мушинкову та адресу КСУТу. Після короткої телефонної розмови нас прийняв у КСУТі тодішній секретар пан Федір Гула. Під час приємної розмови пан Гула нам допоміг зустрітись з Миколою. Була це незабутня зустріч. Не лише як рідних з рідним, як ніби споконвіку знайомих. Була це історична зустріч. Сьогодні я це сміло можу сказати, бо це підтверджують понад п'ятдесятирічні культурні зв'язки нашого народу, який проживає у нинішній Сербії і нинішній Словаччині. Вони вже такі постійні, неначе б ніколи не були перервані...

А – були! Не нашою виною. Наслідком складних обставин у наших країнах.

Це належить до „не так доброго“...

Твоє понад двадцятилітнє звільнення з університетської посади, примушення на кілька років стати пастухом в артілі, потім кочегаром у котельні, спроби знищення творчого наукового потенціалу... А при тім прийшлося годувати чотирьохчленну родину, пильнуючи її гідність... Про це можна було б написати не лише одну книгу „Колеса крутяться“ (своєрідну автобіографію, яку ти опублікував у 1998-му році), а принаймні ще три! Бо і тоді знайшлося спосіб для зустрічей. А твої наукові праці були оприлюднені знаючи автора, хоч і під псевдонімом. Таку голгофу, не дай Боже, зазнати нікому!

Але, врешті-решт, довелося, що правда, хоч і далека, все-таки – досяжна! Хоч і не без труднощів, тебе реабілітовано. Ти повернувся на факультет і звітдам відійшов на пенсію. До того часу ти опублікував масу цінних наукових та інших книг і на підставі того тебе обрано іноземним членом Національної академії наук України... Знову маємо можливість і особисто зустрічатися, обмінюватися досвідом, спілкуватися не лише вдома, а й інших країнах (гадаю, що і цій „короні“ раз прийде кінець!), як було й це наше „спіткання“ три роки тому на „Лемківській ватрі“ у Ждині (Польща).

Хвала Богу, мій друже-побратиме, що ти не збираєшся „випускати пера з рук“. Правда, що ми вже у похилому віці (тобі 85, мені 88), але нам присуджена така доля, що перестати працювати не сміємо, поки нам розум служить і здоров'я дозволяє. Бо: ми знаємо, ми можемо, ми хочемо, ми МУСИМО!

Дай, Боже, Миколі кріпкого здоров'я і творчої наснаги – „на многая і благая літа“!

31. січня 2021 р.

Юрій Латяк (Новий Сад)

Ім'я, яке тривало вписане в історію

Моя багаторічна дружба з академіком Миколою Мушинкою і його творчістю розпочалася ще в середині 70-их років, коли я був школярем гімназії. У тодішній Югославії, головним чином, у вуковарській „Новій думці“ академік друкував переважно більшість своїх робіт як дисидент, і я був одним (а може, і єдиним) з тих молодих русинів, які завдяки тим працям вже знав, хто він такий і чому є переслідуваний у своїй Чехословаччині. Він пробував друкувати свої праці і у виданнях новосадського „Руского слова“, там, де у 60-их роках почалася його співпраця з югославськими русинами, однак наші державні органи його там не допускали і дуже слідкували за тим, щоб це рішення строго дотримувалося. Лише інколи, коли цензура трохи відпустила, йому вдавалося щось там друкувати – однак без підпису, або в кращому випадку тільки з ініціалами. Коли це одного разу зробила редакція новосадського журналу „Мак“, я до неї написав протест і це була моя перша безпосередня „зустріч“ з Миколою Мушинкою у 70-их роках.

80-ті роки принесли із собою вже набагато сприятливіший клімат у нашу співпрацю з Миколою Мушинкою і його співпрацю з нами. Розпочалась політична відлига на обох сторонах, результатом якої було поступове знімання його анафемі, і таким чином наші контакти почали бути інтенсивнішими та більш відкритими. Його книга „Фолклор Руснацох Войводини“ була нарешті надрукована з його ім'ям, а журнал „Шветлосц“, в якому я почав працювати з 1988 року, після п'ятнадцятилітньої перерви продовжував публікування його праць. Результатом цього було те, що

після демократичних змін, які настали у Югославії/Сербії у 2000 р., редакція журналу нагородила його відзнакою „Миколи М. Кочиша“ за довгорічну співпрацю і великий внесок у розвиток науки і культури русинів Югославії/Сербії.

Сьогодні, коли журнал „Шветлосц“ належить до категорії наукових журналів, академік Микола Мушинка – це найвизначніший світовий науковець, який є членом наукової колегії журналу. А тим редакція дуже гордиться.

Вершиною мого багатолітнього співробітництва і дружби з Миколою Мушиною, яке з часом пройшло до спільних виступів на конференціях та спільної участі на багатьох фестивалях русинів/українців Центральної Європи, стала його книга „Од усней по писану литературу“, яку я редагував і підготував до друку у 2017 році. Нашою метою було те, щоб цією книгою ми представили науковій та фаховій громаді основний корпус творчості академіка Миколи Мушинки на тему русинів Югославії/Сербії, або скоріш на тему русиністики/україністики загалом. Ця книга містить репрезентативний вибір його авторських наукових студій та оглядів з цієї ділянки. Ідея була присвятити цю книгу ювілею 80-ліття з дня народження Миколи Мушинки, заради того ми її підготували ще в попередньому році і видали у Газетно-видавничій установи „Руске слово“ у Новому Саді.

Як винятковий фольклорист і знавець народної традиції русинів/українців у Центральної Європі, Микола Мушинка надрукував біля сотні самостійних книжок, кілька сотень наукових та тисячі публіцистичних статей, рецензій тощо із різних ділянок суспільства і культури. Його зацікавлення фольклором русинів Югославії, сьогодні у Воєводині/Сербії, розпочалося з середини 60-их років ХХ століття і результатом цих зацікавлень була книга „Фолклор Руснацох Войводини“ (1988) та велика кількість наукових і фахових статей, які безпосередньо торкаються як усної словесності, так і писаної літератури русинів Воєводини.

Після Володимира Гнатюка Микола Мушинка є одним з тих науковців, які зробили найбільше у справі збирання та вивчення фольклору русинів колишньої південної Угорщини (тепер Воєводини/Сербії). Його внесок до позитивного розуміння культури і літератури русинів Югославії/Сербії в міжнародному контексті є так само безмірним. Таким чином, його ім'я є вже тривало вписане не тільки до історії русько-українських взаємовідносин, але і до історії русиністики/україністики загалом.

З нагоди великого ювілею, 85-річчя з дня народження, хочемо йому побажати доброго здоров'я, терпеливості і багато успіхів у дальшій творчій роботі!

На многая і блага я літа, шановний Академіку!

*Микола М. Цап,
відповідальний редактор часопису „Шветлосц“,
м. Новий Сад (Сербія)*

Szanowanyj Pane Profesore,

Dorohyj mij Pryjatelu i Mentore,
to ne može byty, szto w Tebe už 85! Czom tot czas tak skoro žene? Poczytuju sobi za welykij honir, szto pryszło mi žyty za Twoho žytia i možu powisty, szto mał jem nahodu ne lem sia z Tobom striczaty ale i czasto besiduwaty. Z tych striczy i besid płynula, i dalsze płyne welyka nauka dla mene, za kotru Ti barz diakuju. Diakuju za Twij trud dla naszoho narodu, naszoho rusynstwa.

Daj Bože Ti iszczy dołhy roky w dobrym zdrawlu! Nadiju sia na naszy nustupny plidny striczy i Twoi nauky.

Twij uczeń i pryjatel,
Lemko z Polszczy

Jurko Starynskij (Legnica)

Mykola Mušynka i Jurko Starynskij

Milý Mykolo, při příležitosti Tvého krásného a naplněného životního jubilea bych Ti chtěla nejen za sebe, ale i za celou generaci českých ukrajinistů-lexikografů a dialektologů poděkovat za celé Tvé dílo, za nesčíslné množství práce, kterou jsi vykonal, často bez nároků na jakoukoli vděčnost, na sebemenší odměnu. Kolikrát jsi věnoval čas potřebný vlastní vědecké práci vzpomínkám na životy a práci Tvých současníků, kteří by bez Tebe byli zapomenuti. Kolik zavazadel naplněných knihami jsi převážel a přenášel na západ i na východ od Prešova, aby bylo neustále udržováno povědomí o odborném a kulturním dění v Tvém dosahu. A kolik úsilí jsi věnoval tomu, aby neustala živá spolupráce Ukrajinců, Rusínů, Slováků a Čechů, vědeckých center i malých krajanských komunit. Děkuji nejen Tobě, ale i Tvé věrné spolupracovnici a životní družce Magdě, která vždy byla a je Tvým druhým já. Přeji vám oběma mnoho dalších bohatých a krásných let v obklopení těch, kdo vás milují a ctí.

Mikuláš Mušynka a Růžena Šišková

Vaše Růžena Šišková (Praha)

Mikuláš Mušinka – přítel Slovanské knihovny

Když jsem před mnoha lety začal pracovat na pozici ředitele pražské Slovanské knihovny, seznámil jsem se záhy s několika mimořádně zajímavými zahraničními hosty. Mezi první z nich patřil nepřehlédnutelný prof. Mikuláš Mušinka, který vstoupil do mé kanceláře – v doprovodu své manželky Magdy – s taškou plnou knih určených pro knižní fond Slovanské knihovny.

S životním osudem pana profesora a s jeho vztahem ke Slovanské knihovně mě, tehdy zcela nezkušeného nováčka, seznamoval kolega Jiří Vacek, dlouholetý pracovník knihovny. Vzpomínal, že Mikuláš Mušinka během svých studií v Praze v období 1954 až 1958 ve Slovanské knihovně s trochou nadsázky téměř bydlel. Z jejích bohatých fondů čerpal zdroje pro svá ukrajinistická studia, zkoumal zde rovněž části sbírek zrušeného Muzea osvobozenec-kého boje Ukrajiny v Praze, které byly po druhé světové válce shodou okolností uloženy ve

sklepních prostorách Klementina a později byly začleněny do fondu knihovny.

I po svém absoloriu zůstal (a dodnes zůstává) prof. Mušinka věrným čtenářem Slovanské knihovny, do níž přijížděl na četné badatelské pobyty, za účasti na výstavních či konferenčních projektech knihovny, a vždy s sebou přivázel darem knihy pro fond ukrajinistické literatury. Času, který trávil ve studovně, postupně ubývalo, ovšem o to víc přibývalo knih, jež knihovně přinášel. Jde

často o tituly, jež jsou na knižním trhu obtížně dostupné a které získává především díky své reputaci. Lze jen obtížně spočítat, kolik svazků během let Slovanská knihovna díky profesoru Mušinkovi získala. Jejich součet by ho však jistě zařadil mezi její přední příznivce.

Rád také vzpomínám na společná setkání na různých konferencích či vernisážích, ať již pořádaných v Praze Slovanskou knihovnou, nebo konaných v Užhorodu, ve Lvově a dalších městech. To, co mě stále udivuje, je Mušinkova vstřícnost a přirozená samozřejmost, s níž mě seznamuje s přítomnými představiteli ukrajinské vědy a kultury, a nevědomky tak rozšiřuje mé obzory. Vždy mě těší, když ho opakovaně slychávám, jak před účastníky těchto kulturních a odborných akcí důrazně upozorňuje právě na Slovanskou knihovnu a doporučuje ji mladší generaci badatelů jako jednu ze základů pro jejich odborný výzkum.

V roce 1934 označil tehdejší ředitel Slovanské knihovny Otto Křížek slavistu, redaktora časopisu *Prager Presse* a štedrého podporovatele Slovanské knihovny Antonína Stanislava Mágra za „spolehlivého přítele knihovny“. A jako takového dlouholetého spolehlivého přítele Slovanské knihovny mohu bez přehánění charakterizovat rovněž pana profesora Mikuláše Mušinku, jehož přízně projevované jak knihovně, tak i mně osobně si velmi vážím.

Do dalších let přeji Mikuláši Mušinkovi a také jeho milé paní Magdě pevné zdraví a mnoho pracovního elánu a doufám v další společně strávené chvíle.

Lukáš Babka (Praha)

Шановний Пане Миколо!

Прийміть наші сердечні вітання і найкращі побажання з нагоди Вашого 85-ліття! Щиро бажаємо Вам і в наступний роках міцного здоров'я і притаманної Вам виняткової енергійності. Ми високо цінуємо Вашу відданість українській культурі і науці, що не піддалася труднощам, незважаючи на непростий час і умови, в яких Вам довелося жити і працювати. Ми також дуже цінуємо Вашу неупередженість, толерантність і просту людяність, з якою Ви завжди ставились до всіх, хто Вас оточував. І це також одна з причин, чому Ви стали справжнім авторитетом для багатьох молодих науковців, для яких завжди у Вас знайшовся час і сили допомогти. Від редакція „Українського журналу“ хочемо подякувати за співпрацю і приязнь, з якою Ви ставились до нас з перших хвилин.

Пане Миколо! Бажаємо здоров'я, сімейного щастя і робочої енергії.

На многая і благая літа!

До наступних зустрічей!

Ваш „Український журнал“, Прага

EUROPEAN CONGRESS OF UKRAINIANS
House of National Minorities
Vocelova 602/3
120 00 PRAGUE
Czech Republic

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНГРЕС УКРАЇНЦІВ
Будинок національних меншин
Воцелова 602/3
120 00 ПРАГА
Чеська Республіка

Номер: 01/2021

У Празі: 1 лютого 2021 р.

Шановному професору

Миколі МУШИНЦІ

Високоповажаний пане професоре, шановний друже,

з нагоди Вашого життєвого ювілею дозволяю від імені Європейського Конгресу Українців та, зокрема, від імені українців Чехії та Словаччини, привітати Вас і побажати Вам всього якнайкращого.

Ваш вклад у розвиток світового українства і науки нам відомий, ми високо цінімо його.

Раді, що довелось з Вами співпрацювати, підтримувати робочі і дружні стосунки.

Зичимо щастя, здоров'я і робочого натхнення.

Зі щирою повагою,

Богдан РАЙЧИНЕЦЬ

ГОЛОВА
Європейського Конгресу Українців

info@europeancongressofukrainians.eu

Pozdrav Mikulášovi Mušinkovi k jeho 85. narodeninám

Mikuláša – Kolju – poznám dlhé roky ako neúnavného a cieľavedomého človeka, ktorého obdivuhodne neodradili od jeho odborného zamerania ani roky nepriaznivých okolností za minulého režimu v úlohe pastiera či kuriča v kotolni. Keď sa pozrieme na bibliografiu jeho publikovaných prác doma i v zahraničí z oblasti folkloristiky, etnografie či česko-slovensko-ukrajinských kultúrnych vzťahov, prekvapí rozsah produkcie jedného človeka. A nielen to. Ako etnografka obdivovala som aj jeho početné kultúrno-spoločenské aktivity, hlavne folklórne slávnosti, ktoré mali pozitívny vplyv na širokú verejnosť. Inicioval či organizoval mnohé konferencie, semináre, výstavy, prednášal na fakultách, redigoval zborníky, recenzoval, písal oponentské posudky atď. O jeho odbornej činnosti vyšlo už niekoľko prác a prehľad poskytujú aj jeho publikácie *Kolesá sa krútia*.

Práca v teréne a v archívoch mu poskytovala nové materiály, ktoré rozšírili poznatky napríklad o zabudnutých či temer zabudnutých osobnostiach ukrajinského kultúrneho života 19. – 20. storočia. Za prínos v oblasti ukrajistiky získal na Ukrajine rad ocenení a titul akademika.

Sympatické je, že nezabúdala ani na svoju rodnú obec – Kurov na Bardejovsku, ku ktorej má vrelý vzťah, ktorý sa odrazil aj v jeho publikáciách a kultúrnych aktivitách. Domovským mestom je mu Prešov, jeho Vedeckej knižnici venoval svoju rozsiahlu knižnicu a Ukrajine cennú zbierku obrazov z pražského obdobia ukrajinského maliara Oleksa Novakivského.

Bola a je mu vlastná silná pracovitosť, priam zanietenosť pre odbornú činnosť. Jeho manželka Magdaléna – moja sestra – mala veľké pochopenie pre jeho prácu, účinne mu pomáhala a vytvorila neobyčajne priaznivé pracovné a rodinné podmienky spolu so synmi Igorom, Alexandrom a ich rodinami. A šikovný bol aj manuálne – postavil chatu, vyrobil nábytok, atď.

Jubilant, obdarený tvorivým elánom, aj v týchto rokoch neprestáva byť aktívny a do ďalších rokov mu prajem spolu so svojou rodinou predovšetkým dobré zdravie, ešte veľa životnej energie, úspechov a krásnych zážitkov, ktoré potešia v každom veku.

Nad'a Valášková (Praha)

Вельмишановний Професоре! Дорогий Друзе Миколо!

Пишу свідомо обидва звертання, щоб мати повне право називати Вас на „Ви“, бо перейти на „Ти“ – Вашу давню просьбу і, мабуть, єдину, – я не зможу виконати. Не зможу – через велику повагу до Вас і Вашої справи!

Захоплююся Вами, як науковцем! Щоденна – скрупульозна, прицізна, пошукова, дослідницька – праця дає свої результати в ґрунтовних монографіях, наукових і науково-популярних статтях, об'єктивних рецензіях, читаннях лекцій, у написанні гасел ЕСУ, відгуках і рефлексіях на різноманітні події, у проювілейних і пропам'ятних згадках, у проведенні фольклорних фестивалів і культурологічних свят, різнорівневих конференцій, круглих столів і семінарів, у численних власних виступах і т. д., і т. д.

Знімаю капелюха перед Вами як перед громадсько-культурним діячем! Збереження й активна пропаганда архівів видатних діячів XVI-XX століття, опікування їхньою

*Іван Ребрик, Наталка Ребрик,
Микола Мушинка, Магда
Мушинка.
Курів, 2019*

спадщиною, наміщення її таким чином, щоб вона активно працювала на майбутнє, організація і здійснення перепоховань, встановлення пам'ятників, меморіальних дошок, відкриття музеїв, членство у найповажніших комітетах, радах і комісіях, зйомках фільмів і участь в теле- і радіопередачах, і т. д, і т. д.

Але найбільша вдячність Вам за Вашу дружбу – за фантастичні „вокзальні лекції“, за знайомство зі справжніми – українськими і зарубіжними, нині сущими і тими, що вже за межею, – Українцями, за співпрацю у книговидавничих проектах, за пряшівські застільні розмови про те, що було, що є, що буде, за поїздки Словаччиною і Польщею, за старостування на весіллях Андрія і Лесі, за батьківське ставлення, розуміння і допомогу, усяку підтримку і велику довіру.

З роси й води Вам, шановний Академіку!
На многії і благії, дорогий Друже Миколо!

*Наталія РЕБРИК,
проректор Закарпатського художнього інституту,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри культури.*

*Академіку Національної академії наук України
Миколі Мушинці*

Дорогий друже Миколо!

Здається, зовсім недавно ми в Ужгороді викохували сердечними, щирими словами Тебе, Пастиря родової пам'яті, духовної і матеріальної культури русинів-українців, Будителя національної свідомості й історичної пам'яті невідривної гілки українського народу, органічної частки українського етносу – єдинокровних русинів, карпаторосів, а вже назрів новий ювілей – 85-річчя і з'явилася нова, щаслива й приємна нагода висловити Тобі, великому подвижнику на ниві української

науки, культури, літератури, нашу повагу, любов і захоплення Твоїм працелюбством.

Ти, друже Миколо, унікальний вчений – етнограф, фольклорист, славіст, історик, літературознавець, мовознавець, мистецтвознавець, письменник, культуролог... Ставлю три крапки, бо перелік твоїх науково-дослідних і творчих іпостасей може ще довго тривати. Мимоволі згадується таке ж всеохопне заангажування Івана Франка, Бориса Грінченка, Володимира Гнатюка необхідністю тягнути національного воза, завантаженого величезною громадою нерозв'язаних, недосліджених, невияснених „білих плям“ в історії, літературі, культурі й мистецтві рідного народу. Ти, дорогий друже Миколо, серед них. Твоє ім'я стоїть у ряду цілої плеяди видатних, духовних пастирів українського народу.

Багато тривог, переживань і намагань упослідити Тебе, Твою працю випало на Твою долю, але Ти не скорився, навпаки, набув внутрішню свободу і утвердився у високій, благородній вірі в своє покликання, в національне призначення жертовно і самовіддано служити Україні. Ти посвятив себе наукам і вперто, наполегливо, всупереч ізоляціям, заборонам, компрометаціям торував свій шлях до істини.

Дорогий наш академіку Національної академії наук України!

Для мене висока честь і велика приємність привітати Тебе з високим ювілеєм та побажати успішно, в доброму здоров'ї та при щоденному робочому столі в творчій співпраці з вірною дружиною і помічницею Магдою долати нові часові перевали, простуючи до нових ювілейних пошанувань!

Із радістю і захопленням Твоїм творчим звитязством.

6 лютого 2021 р.

*Микола Жулинський,
академік НАН України
радник Президії НАН України,
директор Інститут літератури
ім. Т. Г. Шевченка НАН України*

*Микола Жулинський,
Микола Мушинка, Іван Небесник
Святкування 80-ліття
М. Мушинки – Ужгород 2016*

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД
ІВАНА ФРАНКА

01030, м.Київ, вул. Володимирська 48, а, оф.15
e-mail: frankofund@ukr.net
www. frankoprize.com.ua

IVAN FRANKO
INTERNATIONAL FUND

01030, Volodymyrs'ka str., r.15, Kyiv, Ukraine
e-mail: frankofund@ukr.net
www. frankoprize.com.ua

З ювілеєм, вельмишановний пане академіку М. Мушинка!

Дорогий наш пане Миколо, прийміть же в такий чудовий ювілей найщиріші вітання від дирекції Міжнародного фонду Івана Франка. 85 років — багатство, яким не кожен може похвалитися!

Ви — Людина-епоха. Ваш славний ювілей нерозривно пов'язаний з роками натхненної праці, спрямованої на захист національної ідеї, культури, мови та духовних цінностей. У світовій науковій спільноті Ви маєте беззаперечний авторитет, Вас поважають як Людину, цінують як професіонала, бо Ви володієте великою витримкою, рідкісним даром спілкування з людьми, вмінням іти до високих цілей.

Українці знають Вас як активного громадського активіста, ученого — академіка, фольклориста та українознавця, мистецтвознавця і літературознавця, перекладача і бібліографа, колекціонера і мецената.

Дорогий наш ювіляре, щиро дякуємо Вам за те, що були поряд з Міжнародним фондом Івана Франка і підставили своє плече в момент становлення Міжнародної премії імені Івана Франка. Ми віримо, що пройдуть роки і ця ініціатива набуде визнання і в цьому є Ваша велика заслуга.

Дозвольте в цей день від усієї душі привітати Вас з ювілеєм і побажати залишатися повним сил і здоров'я, бути щасливим, мати натхнення на нові творчі успіхи, досягати усього задуманого і нехай Боже благословення завжди буде з Вами та дарує непохитні віру, надію, любов!

Дай, Боже, Вам сили, щоб, як писав Іван Франко: «проти рожна перти, проти хвиль плисти...». Будьте дужим на многії і благії літа і на радість рідним і нам.

З глибокою повагою
Щиро Ваші

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Roland Franko'.

Роланд Франко

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Igor Kurus'.

Ігор Курус

Дорогий і вельмишановний Академіку!

Співробітники Інституту енциклопедичних досліджень НАН України та численний авторський колектив Енциклопедії Сучасної України пересилають сердечні вітання з нагоди Вашого славного ювілею!

Знаємо й шануємо Вас, відомого вченого-українознавця зі світовим ім'ям!

Ви зробили великий внесок у розвиток фольклору, етнографії, літературознавства, історії, публіцистики. Ваша багатогранна наукова, культурно-освітня й активна громадська робота наповнена життєвими потребами української нації і має не-проминальне значення для сучасної української науки і культури, Ми захоплені Ва-шою яскравою та неординарною особистістю!

Ми вдячні Вам за багаторічну підтримку й цінні поради в організації наукової діяльності нашого Інституту, особливо цінуємо Ваш внесок у створення Енцикло-педії Сучасної України: на сторінках кожного з 22 томів Енциклопедії є низка Ва-ших ґрунтовних статей. Загалом – це 280 наукових розвідок, що, без перебільшення, є окрасою найповнішого й найбільшого українського енциклопедичного видання!

Сподіваємося, що у Ваших наукових і творчих планах особливе місце й надалі займатиме Ваша рідна ЕСУ!

Від щирого серця бажаємо Вам, дорогий ювіляре, міцного здоров'я, щедрих ужинок на науковій ниві, насаги та оптимізму, родинного затишку й нових твор-чих злетів!

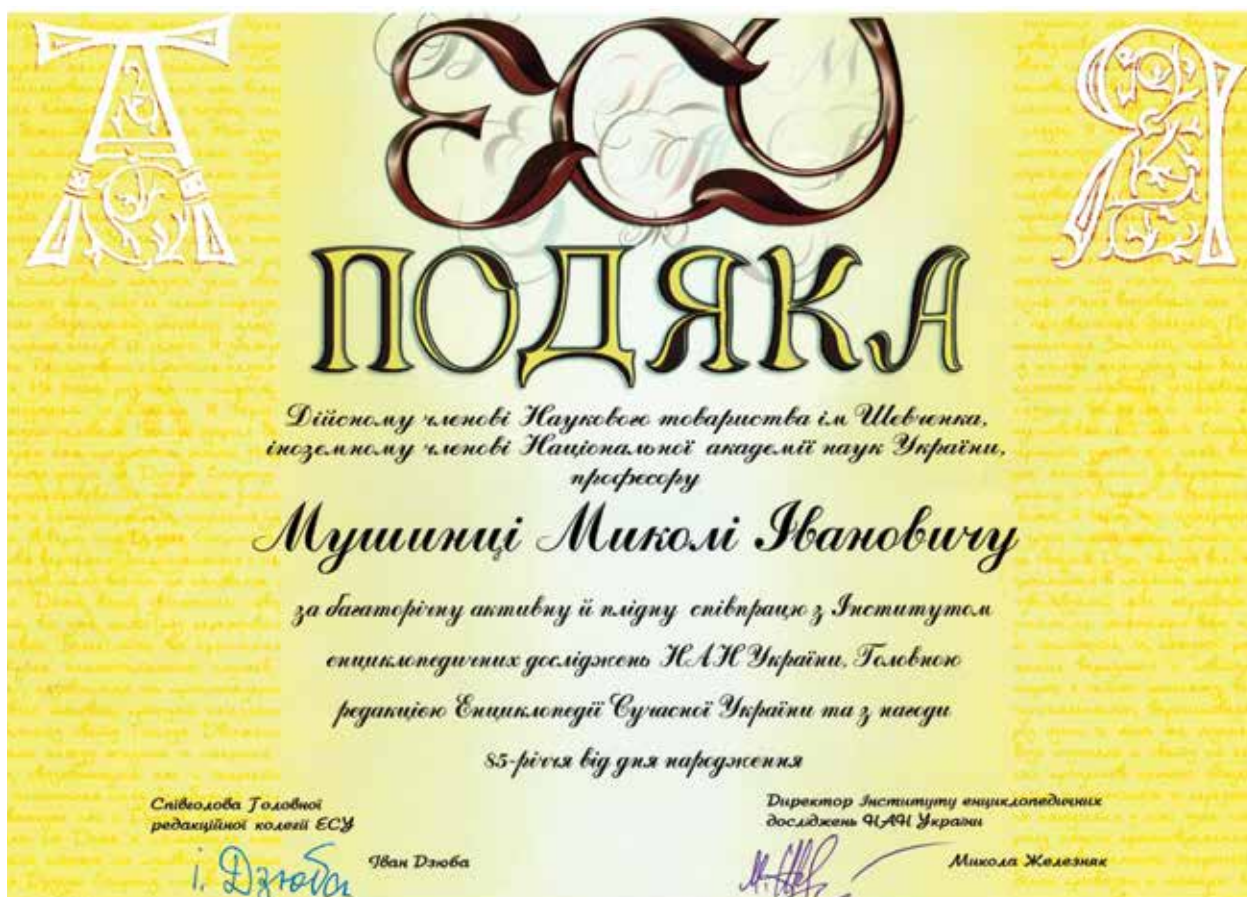
Нехай Вам Доля усміхається, а роки приносять утіху та радість!

Пам'ятайте, що на берегах сивого Дніпра у Вас є друзі, які люблять Вас!

З роси і з води Вам, дорогий Миколо Івановичу!

*За дорученням колективу –
директор Інституту
енциклопедичних досліджень
НАН України
Микола Железняк*

*04 лютого 2021 року
Київ, Україна*

*Ігор Кожан, Галина Стельмацук, Микола Мушинка, Микола Жулинський,
Степан Павлюк, Михайло Чонопиский
Святкування 80-ліття М. Мушинки — Ужгород, 2016*

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»

вул. Семінарська, 2, м.Острог, Рівненська обл., Україна, 35800, тел./факс (03654) 2-29-49, e-mail: osa@oa.edu.ua, www.oa.edu.ua

від 29.01.2021 № Д17
№/№ _____

Вельмишановний Миколо Івановичу!

Прийміть найщиріші вітання від професорсько-викладацького складу та студентів Національного університету "Острозька академія" з нагоди Вашого **85-річного ювілею!**

Цілком закономірно, що ювілей підсумовує пройдене й створене. Це, так би мовити, найвища атестація людини і фахівця. Увесь Ваш життєвий шлях позначений віхами сходження, наукового і професійного зростання, нестримного творчого пошуку та клопіткою подвижницькою працею.

Знаємо Вас, Миколо Івановичу, як талановитого вченого-фольклориста та українознавця, мистецтвознавця, непересічну особистість, високодуховну людину! Якість Ваших численних праць свідчить про глибоку ерудицію, фаховість та працездатність. Все своє життя Ви служили Україні, повертаючи українським музеям, архівам, науковим та культурним інституціям створені українцями культурні та наукові скарби.

Пишаємося тим, що Ви є Почесним доктором Національного університету «Острозька академія», справжнім другом нашого університету!

Віншуючи Вас із славним ювілеєм, від усієї душі зичимо міцного здоров'я на довгі роки, плідної праці, нових наукових успіхів, творчого натхнення, великого особистого щастя, життєвої наснаги і душевної гармонії, щоденних гараздів і успіхів у всіх Ваших справах і починаннях.

Хай завжди буде над Вами Боже благословіння, нехай сторицею повертається усе зроблене Вами добро!

З глибокою повагою,

від імені колективу
Ректор Національного університету
"Острозька академія",
Герой України

професор Ігор ПАСІЧНИК

Національний університет
«Острозька академія»

The National University
of Ostroh Academy

XXVII Міжнародний
приз "За якість"
Париж 1999

XXVII International
Trophy for Quality
Paris 1999

Національний університет
«Острозька академія»

Інститут досліджень
української діаспори
імені професора
Любомира Винара

The National University
of Ostroh Academy

Lubomyr Wynar
Institute for the Ukrainian
Diaspora Studies

Вельмишановний і дорогий пане Миколо!
*Прийміть нашу щирі вітання зі славним Ювілеєм 85-ліття
від колективу Інституту досліджень української діаспори
Національного університету «Острозька академія»!*

Нас із Вами пов'язує багаторічна плідна співпраця. Чим більше ми пізнавали Вас, знайомились із Вашою науковою працею, Вашим життям та діяльністю – тим більше захоплення викликали Ви – Людина, Вчений, Організатор науки, Зберігач культурної, мистецької, наукової спадщини нашого народу, Меценат! Ми висловлюємо слова захоплення Вашими глибокими знаннями, ерудицією, вмінням багато і плідно працювати, мати дивовижне розуміння наукових і суспільних потреб!

Ваше життя є яскравим прикладом служіння малій і великій батьківщині. На Куровщині Ви багато років виступали в творчому фольклорному колективі, зберігаючи традиції славних предків. Збережене в Словаччині українське минуле, Ви вивчали на високому науковому рівні й через наукові праці донесли до читача в багатьох країнах, не лише в Україні. Ви зберегли голоси предків, додавши їх у національне пісенне багатоголосся. Щоденні довгі години праці трансформували у якісні наукові дослідження. Ви повернули десятки імен видатних українців, котрі силою обставин були відірвані від батьківщини – України – або забуті нею. Ви повернули Українському Всесвіту його цінні планети.

І Ви довели, що патріотизм може бути не просто словом, а справою життя. Саме завдяки Вашим зусиллям в Україну прийшли картини Олексія Новаківського, архів Олени Рудловчак і багато інших цінних пам'яток культури. І лише Ви привозили до бібліотеки нашого Інституту в Острозькій академії і до відділу зарубіжної україніки Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського в Києві, і до інших українських бібліотек та університетів цілі валізи цінних і рідкісних книг, що стали унікальним поповненням книжкових колекцій. Ваш дім завжди є відкритим для тих, хто прагне знайти нове знання, опрацювавши рідкісні джерела у Ваших чудових бібліотеці та архіві.

Бажаємо Вам міцного здоров'я, натхнення, нових праць, задоволення від зробленого, радості від життя, реалізації задуманих проєктів! Нехай поруч із Вами завжди будуть Ваш Янгол-Хоронитель – вірна дружина пані Магда, чудові сини й онуки!

З роси і води Вам, дорогий пане Миколо!

Зі щирою пошаною

Анна Амашанченко

Директор Інституту досліджень української діаспори
Національного університету «Острозька академія»,
доктор історичних наук, професор

35800 Україна, Рівненська обл.,
м. Острозька,
вул. Семінарська, 2
тел./факс +38 (03654) 2-29-49

2 Seminarska Street,
Ostroh, Rivne Region
35800 Ukraine
tel./fax +38 (03654) 2-29-49

<https://idud.oa.edu.ua/>
e-mail: diaspora@oa.edu.ua

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

ЗАКАРПАТСЬКА
АКАДЕМІЯ
МИСТЕЦТВ

Юридична адреса: 88015, Ужгород,
вул. Малайська 38 / 60
Фактична адреса: 88000, Ужгород,
вул. Волощина, 37
(0312) 61 30 33

TRANSCARPATHIAN
ACADEMY
of ARTS

Legal address: Mytaiska Str., 38 / 60,
Uzhhorod, 88015, Ukraine
Actual address: Voloslyna Str. 37,
Uzhhorod, 88000, Ukraine
(0312) 61 30 33

04.02.2021 р. №

м. Ужгород

Словацька Республіка
М. Пряшів
Вул. Горького, 21
Акад. Миколі Мушинці

ШАНОВНИЙ МИКОЛО ІВАНОВИЧУ!

Професорсько-викладацький та студентський колективи Закарпатської академії мистецтв щиро вітають Вас – видатного й невтомного працівника Академії та збирача й охоронця національно-культурної спадщини українського народу – з Днем народження.

Знаємо, поважаємо і цінуємо Ваш, пане професоре, вагомий внесок у вивчення та популяризацію духовно-культурних цінностей України, самовіддане служіння національній ідеї, небайдужість та повернення широкому загалу імен замовчуваних, незаслужено забутих чи відсторонених колишньою офіційною комуністичною ідеологією українських діячів науки, культури, мистецтва, церкви.

Ми пишаємося і раді з того, що Ви є професором Закарпатської академії мистецтв. Ваші завжди цікаві й несподівані виступи на наших наукових конференціях, оригінальні навчальні лекції в аудиторіях, повчальні мандрівки старим Ужгородом і Кальварією, незабутня спільна поїздка до Словаччини і Польщі, щедрі дарунки для бібліотеки – це лише дециця Вашого жертвенного життя во ім'я України і українства.

Тож хай на цьому шляху супроводжують Вас творчі успіхи й мистецькі відкриття, здорова наснага й вічний оптимізм, тверда віра й достойне пошанування. Хай високе українське небо буде мирним, а Божа ласка завжди стоїть на сторожі Ваших добрих справ!

Зі щирою повагою

Ректор

Закарпатської академії мистецтв

проф. Іван Небесник

З відкритим серцем до людей

Ювілей видатного діяча сучасності, фольклориста, україно-, мистецтво- та літературознавця, доктора філологічних наук, члена Міжнародної комісії з дослідження національної культури Карпат та Балкан, дійсного члена НТШ, Президента НТШ у Словаччині, голови Асоціації українців Словаччини, іноземного академіка Національної академії наук України Миколи Мушинки – це подія для всього світового українства, адже його ім'я широко відоме інтелектуалам-українцям.

Магія числа „сім“ давно приваблює до розмислів, тож своє ювілейне привітання шановному пані Миколі хочу подати крізь цю призму.

Миколі Мушинці притаманні багато талантів-чеснот, однак найяскравішими, на наш погляд, є сім.

Віра – в Бога, служіння Йому та сповідування заповідей Господніх, віра у себе, у людей. Саме ця чеснота допомагала п. Миколі вистояти у складних випробуваннях долі, комуністичного режиму.

Любов – до родини та людей. Як приємно спостерігати ніжно-турботливе ставлення ювіляра до дружини і вірної помічниці пані Магди, до синів, друзів і загалом всіх, кого знає! Ця любов іскриться у погляді та усмішці пані Миколи і, мабуть, не тільки мені здається, що коли говоримо про святого Миколая, то саме таким є Микола Мушинка.

Мудрість ювіляра лягла тисячами сторінок у його есеї, статті, капітальні монографії, які видані у багатьох країнах світу і торкаються різних сфер гуманітаристики. Черпати з колодязя цієї мудрості приїждять до пана академіка з усіх усюд. Завершенням своєї докторської дисертації я теж завдячую пані Миколі. Його мудрі поради лягли в основу не однієї докторської та кандидатської дисертації в Україні.

Працелюбність, майстерність, професіоналізм та відданість професії вражає всіх, хто близько пізнав п. Миколу. Навіть у своєму поважному віці, як і колись в молодості, він щодня гарує у своїй робітні, адже ще так багато хочеться зробити!

Креативність і самоактуалізація – відмітні риси ювіляра, який ніколи не йшов протореними шляхами. Його сміливість, свобода, цільність особистості, ясність розуму вражає і є прикладом для наслідування.

Доброта і чесність, товарицькість і готовність прийти на допомогу засвідчують його відкриту душу. Він гостинно відкриває двері свого дому для науковців з цілого світу, ділиться хлібом-сіллю, прихистить і зігріє своєю добротою. Моє перебування у його домівці залишиться в пам'яті назавжди!

Надія – п. Микола завжди сповідував її, працюючи у безвісті, без доступу до наукових інституцій, без права на наукову роботу. Він вірив і вірить у краще завтра для України!

Шановний пане Миколо! У день Вашого славного 85-річного ювілею низько вклоняюся перед Вашим життєвим подвигом та науковим доробком! Щиро дякую за мудрі поради і настанови, доброту і прихильність!

Нехай Всевишній благословить Вас многими літами у здоров'ї і натхненній праці, без якої Ви не мислите свого життя!

З роси і води!

*Ганна Карась, доктор мистецтвознавства,
професор Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника,
Заслужений працівник культури України*

КУЛЬТУРНО
МИСТЕЦЬКИЙ
ЦЕНТР

ЛЬВІВСЬКИЙ
ПАЛАЦ
МИСТЕЦТВ

ДЕПАРТАМЕНТ З ПИТАНЬ КУЛЬТУРИ,
НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ ТА РЕЛІГІЙ
ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД КУЛЬТУРИ
ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ ЦЕНТР

ЛЬВІВСЬКИЙ ПАЛАЦ МИСТЕЦТВ

Код ЗКПО 23958316
р/р UA073257960000026001300600400
в ФЛОУ АТ «ОЩАДБАНК»
МФО 325796

вул. Коперника, 17, 79005, м. Львів, Україна
тел.: /+38 032/ 297 00 10, 261 44 11, 261 44 91

palace@l.ua

lvivpalace.art

від 05.02.21 № 10

на № 05-01/2

Вельмишановний пане Миколо!

Дирекція Львівського палацу мистецтв шле сердечні вітання з нагоди Вашого ювілею!! Нехай невичерпна енергія та оптимізм і надалі будуть Вашими постійними супутниками в житті! Нехай Бог подарує ще багато світлих та щедрих літ у мирі та добробуті!

Бажаємо Вам святкового настрою, міцного здоров'я, успіхів в усіх Ваших благородних наукових починаннях, щоденних справах, планах та сподіваннях!

Хай Вас підтримують та надихають рідні люди, розуміють та допомагають колеги, нехай обминають негаразди та непорозуміння!

З пошаною,
Юрій ВІЗНЯК
генеральний директор
Львівського палацу мистецтв

КУЛЬТУРНО
МИСТЕЦЬКИЙ
ЦЕНТР

ЛЬВІВСЬКИЙ
ПАЛАЦ
МИСТЕЦТВ

ДЕПАРТАМЕНТ З ПИТАНЬ КУЛЬТУРИ,
НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ ТА РЕЛІГІЙ
ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД КУЛЬТУРИ
ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ ЦЕНТР

ЛЬВІВСЬКИЙ ПАЛАЦ МИСТЕЦТВ

Код ЗКПО 23958316
р/р UA073257960000026001300600400
в ФЛОУ АТ «ОЩАДБАНК»
МФО 325796

вул. Коперника, 17, 79005, м. Львів, Україна
тел.: /+38 032/ 297 00 10, 261 44 11, 261 44 91

palace@i.ua

lvivpalace.art

від 05.02.21 № 9

на № 05-01/2

Вельмишановний пане Миколо!

Від імені наукового кола Львова та від себе особисто дозвольте щиро привітати Вас з достойним ювілеєм!

Доля подарувала Вам активне, багате й цікаве життя. Своїм досвідом, творчими здобутками, умінням працювати з людьми Ви заслужили великий авторитет і глибоку довіру науковців, студентів, поціновувачів української культури та мистецтва.

У цей святковий день бажаю Вам міцного здоров'я, всіляких земних щедрот і гараздів, нехай завжди Вас супроводжує Боже благословення!

Хай втілюються в життя Ваші задуми і сподівання на благо розквіту незалежної України!

З великою повагою,
Ольга Луковська
заступниця генерального директора
Львівського палацу мистецтв,
докторка мистецтвознавства,
професорка Української академії друкарства

Натхнений пошуком історичної правди про культуру українців

З нагоди 85-ти літнього ювілею!

Невтомний наполегливий шукач цінностей своїх предків Микола Мушинка повний творчих сил і у своїх 85. Повз його увагу не проміне цікава у світовому просторі подія, у якій йдеться про культурну спадщину, чи сучасні історичні надбання українцями – обов'язково відгукнеться доречними, змістовними роздумами у якомусь виданні. Ось буквально наприкінці 2020 року отримав звиклий для мене і так приємний лист з проханням надрукувати два матеріали у журналі Інституту „Народознавчі зошити“. Адже кожний допис М. Мушинки несе необхідне для збагачення пам'яті. Він боїться щось розгубити сучасній швидкоплинності, у відсутності ідеологічної сконсолідованості, у трепетному стані української душі, яку так несамовито намагаються розшарпати споконвічні і новопризначені недруги нашої державності. Зарубіжному Академіку НАН України Миколі Мушинці боліло серце за поневолений та комуністично уярмлений лемківський край від юначих років самоусвідомлення власної недолі. Внутрішній усвідомлений супротив склався у студента Празького інституту російської мови і літератури, у якому домінували у навчальному процесі проросійські, радянські тенденції і тільки окремі професори, зокрема Іван Панькевич, допускали приховане вільнодумство, що дозволяло частині студентської молоді розуміти і формуватися громадянами з незалежним способом мислення, не піддавшись тогочасним ідеологічним російсько-комуністичним настановам. Російський більшовизм, привезений на російських танках, волею-неволею прижився у європейських державах, як союзників Москви.

Чехословацький соціалізм, зокрема словацький, проявився адептом російської політики. Такий режим жорстко відстежував інакодумні суспільні рухи, прояви. Не просто було особі засвідчити своє зацікавлення національною культурою, історією, народною традиційністю чи словесністю. Усе трактувалось як вияв буржуазного націоналізму чи навіть антикомунізму.

Поталанило нашому Ювілярові стати аспірантом кафедри фольклору та етнографії Празького університету у самого проф. Карла Дворжака, блискучого фахівця з фольклористики. Зрозуміло, що молодий аспірант українець – лемко зорієнтував свою творчу перспективу вченого – фольклориста, насамперед на дослідженні лемківської словесності на Пряшівщині. А будучи скерованим у Київ на трирічне стажування у Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнографії АН України, запропонував тему кандидатської праці „Відображення еміграції“ у фольклорі українців Пряшівщини, яка не була схвалена. Було запропоновано зосередитися на дослідженні фольклористичної спадщини Володимира Гнатюка. Порада виявилася блискучою, бо лемківська культурна традиційна спадщина не постраждала, оскільки їй присвятив своє творче життя М. Мушинка, але унікального дослідника набув незрівняний академік АН України Володимир Гнатюк.

Трирічне наукове відрядження молодий вчений використав сповна Щонайбільше перехопив фольклористичних матеріалів з поїздок на Полісся, Волинь, які будуть належно використані при опрацюванні лемківського пісенного багатства. Неоціненні відомості почерпнув М. Мушинка в київських архівах, відомчих відділах рукописів. Але наполегливо черпав інформацію про головний об'єкт дослідження – Володимира Гнатюка, про якого укладе блискучу працю „Володимир Гнатюк. Життя та його дія-

Степан Павлюк – Ужгород, 2016

льність в галузі фольклористики, літературознавства та мовознавства“, яка ляже в основу докторської дисертації, успішно захищену у Києві в інституті мистецтвознавства, фольклору та етнографії в 1992 році, і варто відзначити, що це був перший докторський захист з гуманітаристики у вже незалежній Соборній Україні. Мені приємно признатися, що ідея і пропозиція здійснити

докторський захист була висловлена йому під час першої зарубіжної етнографічної експедиції Інституту народознавства на історичну Лемківщину у Словаччину. Зібрані багатющі теренові матеріали невдовзі будуть укладені у двотомне видання „Лемківщина“ підготовлене вченими Інституту народознавства НАН України і, безумовно, з науково вишуканим розділом авторства М. Мушинки і текст ще одного славного словацького вченого – етнографа українського походження, лемка, директора Свидницького музею української культури, який теж здобуде докторський успіх у Києві у тому ж Інституті, Мирослава Сополіги.

В особі М. Мушинки сплелися в одно дві визначальні риси – національна і творча (наукова), які постійно простежуються на його цілеспрямованому шляху, який був геть не второваним. Перепони на тернистому шляху вдавалось долати зусиллями волі, підсиленою батьківськими переконаннями в любові до Бога і України, а також вихованим завзяттям, яке формувалось суворими традиціями життєвого буття – своє життя необхідно забезпечити щоденною працею.

І тільки опинився на київських пагорбах, освячених свободою, борнею за волю, за панування мудрості, карпатський легінь не проминув нагоди пізнати нуртування українського свідомого середовища національної еліти. Наполегливість і розсудливість дозволили Миколі ввійти в дисидентське середовище, спілкуватися з Іваном Дзюбою, Лесем Танюком, Іваном Світличним, Дмитром Павличком, Іваном Драчем та ін. У Львові зацікавився з братами Горинями, Іваном Красовським, В’ячеславом Чорноволом. Зав’язались приятельські стосунки з Євгеном Іванцівим, директором Наукової бібліотеки ім. Стефаніка та його дочкою Зоряною Болтарович і досвідченим вченим-етнографом, яка познайомила зі Станіславом Людкевичем, Миколою Колессою, Григорієм Смольським. Просто троянди й виноград, красиве і корисне, бо і в бібліотеці і, зокрема, в Григорія Смольського відшукав неоціненні скарби – це ніким не використовувані численні матеріали про мистецтво і творчість Володимира Гнатюка, його рукописи.

Велика заповзятість до національних питань, заспокоїла одержимого молодого дослідника у плані самобезпеки від „недрімаючих“ кагебістів і при черговому перевезенні через кордон нелегальної літератури, і в тому числі рукопис бойової книги Івана Дзюби „Інтернаціоналізм чи русифікація?“, при прискіпливому обшуку

все було виявлено. І звичайно, наслідком цього стала заборона відвідувати СРСР, а місцеві словацькі оперативні органи взяли під постійний контроль Миколу Мушинку.

І все ж нагромаджений матеріал про Володимира Гнатюка – фольклориста, вилився в кандидатську дисертацію „Володимир Гнатюк –

дослідник фольклору Закарпаття та його зв'язки з чехами і словаками“, успішно захищену в 1967 році у Карловому університеті у Празі на кафедрі етнографії і фольклору.

Закінчивши аспірантуру, молодого вченого скерували на роботу в Університет ім. Шафарика, що у м. Пряшеві в дослідний кабінет україністики. Почалася системна наукова праця, яка привела до тіснішої співпраці з багатьма українознавчими центрами в Європі, США, Канаді і насамперед з осередками Наукового Товариства ім. Шевченка. Вдалось різними маневрами побувати на наукових зустрічах у Парижі, де в ентешівській оселі в місті Сарселі погодив із головою НТШ проф. Володимиром Кубійовичем, секретарем Аркадієм Жуковським видрук монографії про Володимира Гнатюка.

Наслідком українознавчого руху у світі і стало створення у 1968 року Міжнародної асоціації україністів, осередок якого був організований у м. Пряшеві з ініціативи Миколи Мушинки.

Спецслужби комуністичного режиму відстежували кожну дію енергійного вченого, визначивши його політично небезпечним, якщо не націоналістом, то принаймні активним прихильником ворожого владі суспільного руху і врешті терпець їм увірвався... і почалися репресії – насамперед Мушинка був позбавлений місця праці.

Кагебівську сваволю Микола сприйняв стримано, але дуже болісно. Після року безробіття, уже відомий вчений, педагог змушений був податися у пастухи, так у пастухи (!) у своєму рідному Курові. П'ять років пастухуючи, нескорений Мушинка перетворив їх у польову лабораторію по нагромадженню ще доволі живого пісенного багатства лемків, якого вистарчить в майбутньому на сотні наукових праць. Багато з них було підготовлено і видруковано у час випасання овець.

Цікава деталь, що кагебешники „пастуха“ (за тимчасовим місцем праці) ввели в список на проведення цензури, в якому фігурували такі постаті, як І. Огієнко, В. Щербаківський, Б. І. Антонич, І. Дзюба, І. Світличний, Є. Сверстюк, С. Гординський та ін.

Як згодом Мушинка назве працю кочегаром в котельні „ідеальним місцем для науки“, звідки міг здійснювати конференційні подорожі навіть за рубіж: Польщу, Румунію. Югославські країни – українці навіть зуміли опублікувати книгу „Фольклор русинів Воєводини“.

Котельня у Пряшеві виявилася місцем зустрічі світової української професури: Василь Маркусь із США, Богдан Кравченко, Андрій Нагачевський із Канади та ін., а також друзі з України, із Чехії та ін. країн.

Незабутнім залишився вечір з нагоди 60-ліття Миколи Мушинки, проведений у драмтеатрі ім. М. Заньковецької, на який зійшлась львівська інтелігенція на вшанування уже відомої активної постаті. Попередньо цю урочистість планувалось провести в актовій залі Інституту народознавства НАН України. Мені здалось, що це замале приміщення, і я запропонував і забезпечив можливість здійснити цю подію в престижному театрі. Після урочистостей, просто експромтом, виникла ідея у скульптора Іммануїла Миська зайти на традиційну чарку у його робітню, де відбулось дійство – скульптор за вечір виліпив погруддя Мушинки, яке згодом, з почестями буде перевезено уже його власнику у Пряшів.

Дивовижна працьовитість і широкий спектр зацікавлень. Академік Мушинка зумів підготувати 50 книжкових видань, понад тисяча статей, більше 350 рецензій та 200 наукових розвідок. Із захопленням вслухались у доповіді на численних міжнародних конференціях, ловили кожне слово професора студентська молодь.

Вражає чіткість думки, збережений властивий йому делікатний гумор, непосидючість, спраглисть до подорожей і у всьому цьому Маєстро Мушинка щиро завдячує свої вірній супутниці на всіх життєвих шляхах, коханій дружині Магді, яка стала його оберегом.

Щедрої, ласкавої, спокійної осені!

Степан Павлюк

*Академік НАН України, професор, директор
Інституту народознавства НАН України*

До історії співпраці Миколи Мушинки з науковцями

Людина впродовж свого життя зустрічає чимало людей, деякі з них скоро забуваються, не залишаючи по собі ніякої пам'яті, а деякі чималою мірою впливають на її життєвий шлях і творчість. Саме до цієї групи Людей, яка значною мірою „зацепила“ мою долю, належить і Ювіляр, видатний діяч сучасності, україно-, мистецтво- та літературознавець, фольклорист, бібліограф, доктор філологічних наук, професор, іноземний академік Національної академії наук України, член Міжнародної комісії з дослідження національної культури Карпат і Балкан, дійсний член НТШ та Президент НТШ у Словаччині, голова Асоціації українців Словаччини, один з найповажніших дослідників культури Закарпаття Микола Мушинка.

Познайомилися ми майже двадцять років тому, коли я ще тільки розпочинав наукову працю і розшукував матеріали про родину Січінських. Наважившись написати листа професору Пряшівського університету щодо можливості ознайомитися з його працями про цю родину, я не дуже надіявся на відповідь, оскільки поважні українські науковці в більшості ігнорували мої прохання. На моє велике здивування, вже через декілька днів, а саме 14 серпня 2002 р., я отримав від відомого у всьому світі вченого не тільки відбитки його праць із цієї проблематики, але й щирі побажання в науковій праці. Так зав'язалася наша дружба, яка триває й досі, ми обмінюємося своїми науковими працями, зустрічаємося при різних нагодах. І я дякую долі, що маю за честь та можливість співпрацювати з цією

надзвичайною, ввічливою, скромною, завжди готовою допомогти, Людиною з великої букви.

Оглядаючись у минуле, розумію, що нас об'єднав великий українець – подолянин Володимир Січинський, а предметом тривалої співпраці стали життєві і творчі шляхи членів української родини Сіцинських–Січинських–Шандорів. Використовуючи надані професором Миколою Мушинкою цінні, а подекуди й оригінальні, матеріали про цю родину, я у 2006 р. захистив кандидатську дисертацію про Євфимія Сіцинського. Після успішного захисту дисертації наша співпраця з паном професором набрала нових обрисів. Я захоплювався його ентузіазмом і подивлявся, яку величезну українознавчу працю щодо повернення визначних особистостей із забуття він проводить. Для мене пан Микола став науковцем-взірцем, це була та Людина яка вплинула на все моє подальше життя, оскільки наша співпраця змінила в багато чому мій погляд на життя, на ставлення до життєвих подій і поширила обрії моїх наукових зацікавлень і знань.

Професор продовжував допомагати мені збирати матеріали про родину Сіцинських–Січинських–Шандорів, що згодом були використанні для написання докторської, за словами пана Миколи „дуже цінної“ (16. 12. 2019), дисертації про родину Сіцинських–Чехівських–Січинських–Шандорів (13. 12. 2019), а також двох монографій про цю родинну династію (2019, 2020). Даючи оцінку монографії пан Микола пише: „Ваша монографія „Родинна династія“ зачарувала мене своєю вичерпністю й досконалістю. Читаючи її „по вертикалі“ і не можу не подивляти Ваші геніальні знання у предметі Ваших досліджень. Горджуся й фактом, що й мені у своїй монографії і Ви приділили почесне місце. Спасибі Вам!“ (26. 05. 2020). Така оцінка моїх праць відомим академіком НАН України є дуже важливою і приємною, оскільки надихає на написання нових праць.

Вражає зроблене ювіляром, його науково-творчий доробок, енергійність та небайдужість до наукових українознавчих проблем засвідчує відданість українському народові. Вчений упродовж багатьох років активної творчої діяльності невтомно висвітлює і повертає широкому читачеві імена замовчуваних, незаслужено забутих чи відсторонених колишньою офіційною комуністичною ідеологією українських культурно-освітніх діячів, повертає їх спадщину українському народу, видаючи їх твори в Європі, Канаді, США та Україні. Його високопрофесійні дослідження публікуються у солідних наукових виданнях багатьох країн світу, а читачі мають можливість відчутти приналежність до одного з найдавніших, найвеличніших народів на планеті. Своєю цілеспрямованою науковою діяльністю професор впевнено стоїть на варті правдивої української історії та культури українського народу, обєригає шедеври національної духовної скарбниці.

Шанувальники таланту Миколи Мушинки завжди вважали і вважають за велике щастя, коли він бере безпосередню участь у наукових форумах різного рівня. Його виступи, думки і рецензії на творчу діяльність окремих осіб чи колективів є символом об'єктивності та професіоналізму і допомагають кожному знайти свій власний шлях у сучасному непростому і бурхливому науково-творчому процесі. Бог дарував йому всього і в достатку. За плечами вісімдесят п'ять років, виповнених вагомим сплатком родині, громаді, науці, Богові, Словаччині й Україні. Все це ро-

Анатолій Трембіцький

блено ним не з примусу й не принагідно, а з власної волі, з високого покликання Служінню. Творене ним добро не лише множить добро, але й поборює, знищує зло, творить середовище, гідне покликання людського роду, українського народу.

Дорогий пане Миколо, я вдячний долі, що звела мене з Вами, завдяки якій ми стали вірними друзями-колегами і наша дружба не припинялася, а лише зміцнювалася. Ви завжди випромінювали позитивну енергію, що й проявлялося у Вашому переконанні, що часи будуть кращі. Ви довели, що будь-яка праця не принижує людину, але лише гартує її характер, допомагає краще розуміти інших – фізично і творчо працюючих. Ваші численні наукові доробки є не тільки великим внеском у загальноукраїнську і світову науку, але й доказом того, що Ви ніколи не втрачали людської гідності, а використовували свій розум і талант на дослідження і поширення українознавства, на виховання молодих науковців, а не на особисту наживу. Ваші наукові здобутки є і завжди будуть служити джерелом до пізнання не тільки окремих ділянок життя та науки, але й поштовхом для глибшого вивчення української історії, культури, етнографії, фольклору тощо.

Пишаюся Вами пане професоре, подивляю Вашу невсипущу енергію і таку корисну довголітню працю на ниві українознавства. Дякую Вам, що Ви з'явилися у моєму житті як свіжий подув шляхетної учтивої наукової думки, щирого натхнення до творчої праці наперекір усім перешкодам і труднощам. Для мене Ви назавжди стали прикладом справжнього науковця – самовідданого, цілеспрямованого, послідовного у своїх діях, свідомого своєї благородної мети дослідника.

Дякую Вам, що Ви завжди гідно репрезентували у світі скарби українського духа та правдивої історії українського народу.

Дякую Вам за щедрість Вашого серця, за щире, людяне відношення, за постійну увагу до моєї праці та готовність допомогти своїми знаннями. З нагоди Вашого ювілею хочу приєднатися до великої когорти шанувальників і щиро побажати Вам, шановний пане Миколо, повні пригорщі здоров'я і щастя, багато сили й творчої наснаги, сповнення сподівань, радості з близьких, задоволення в житті, щирих друзів і всього, всього найкращого.

Шановний і дорогий пане Миколо! З найщирішими побажаннями, щиро, з любов'ю вітаю Вас пане професоре з життєвим ювілеєм і зичу Вам ще багато років плідної праці на науковій ниві! Нехай доля й надалі дозволяє Вам поповнювати українознавство цікавими неординарними працями.

Міцного Вам здоров'я, щасливої долі, Божої благодаті на Многії і Благії літа!

*Анатолій Трембіцький (Хмельницький)
член НТШ і НСКУ, Почесний краєзнавець України,
доктор історичних наук, старший науковий співробітник*

ВЕЛЬМИШАНОВНИЙ МИКОЛО ІВАНОВИЧУ!

Від імені професорсько-викладацького колективу Ужгородського національного університету вітаю Вас, нашого Почесного професора, зі славним ювілеєм – Вашим 85-річчям!

Знаємо Вас як видатного діяча сучасності, фольклориста, мистецтво- і літературознавця, перекладача, бібліографа, плідного науковця, доктора філологічних наук, президента НТШ у Словаччині, голову Асоціації українців Словаччини, іноземного академіка НАНУ, який отримав диплом №1 шойно створеної 1993 року Національної академії наук України. А ще великого подвижника, хронікера, популяризатора української культури, історії, ініціатора багатьох досліджень, українського патріота на теренах Словаччини, широко залюбленого в свої курівські пороги на Бардіївщині.

«Колеса крутяться, літа минаються...», – пишете Ви у першій книзі спогадів, подарованій торік, і продовжуєте невтомно готувати нові наукові праці до друку, виступати з публічними лекціями, ділитися набутими знаннями зі своїми учнями, послідовниками.

Тож хай Ваші колеса крутяться Вам на здоров'я, а також на благо української та світової науки ще багато років!

З роси і води Вам, дорогий Ювіляре!

З повагою

Ректор ДВНУ «УжНУ»

проф. В.І. Смоланка

Мукачівсько-Карпатська єпархія
Православної Церкви України
Карпатський університет
імені Августина Волошина
Міжнародна академія
богословських наук

ВІТАЛЬНА АДРЕСА Академіку Миколі Мушинці

Вельмишановний Миколо Івановичу!

Дозвольте з глибокою пошаною привітати Вас із знаменною датою – 85-річчям від дня народження!

Уся Ваша життєва, трудова і науково-творча біографія пов'язана з відданістю українській нації та проникнута Українським Духом, які так промовисто виплекані Вашою невтомною працею на ниві українознавства в історичній, літературній, мистецькій та культурно-просвітницькій площинах.

Ваша активна та плідна українська національно-патріотична позиція та діяльність є прикладом сумлінного ставлення до збереження і примноження культурно-історичної спадщини українців.

Гідно прожиті роки показали, що Вам є чим пишатись, адже крізь усі життєві труднощі Ви зуміли пронести свою честь, не заплямувавши ім'я, совість, чим заслужили повагу і вдячність багатьох поколінь українців.

Результати Вашої самовідданої праці важко переоцінити, адже не дарма Вас знають як талановитого вченого-дослідника, академіка, почесного професора численних університетів, наставника декількох поколінь учених, людину, чия діяльність визнана державними, громадськими та академічними інституціями в Україні, Словаччині та світі.

То ж, щиро і сердечно вітаємо Вас зі Славним ювілеєм – 85-річчям від дня народження, бажаємо миру, міцного здоров'я, щастя, наснаги, успіхів у реалізації подальших творчих планів та Божого благословення на життєвій ниві!

З повагою і любов'ю

+ *Віктор Седзь*

ЄПИСКОП МУКАЧІВСЬКИЙ І КАРПАТСЬКИЙ
ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ,
РЕКТОР УНІВЕРСИТЕТУ ТА ПРЕЗИДЕНТ АКАДЕМІЇ

м. Ужгород, 20 лютого 2021 р.

МАЛИЙ БЕРЕЗНИЙ – УКРАЇНА
03. 02. 2021 року БОЖОГО

ВЕЛЬМИШАНОВНОМУ І ДОРОГОМУ
ПАНУ ПРОФЕСОРУ МИКОЛІ МУШИНЦІ

СЛАВА ІСУСУ ХРИСТУ!

Високодостойний п. Миколо,

від імені усіх Отців і Братів Провінції Св. Миколая в Україні та Провінції Св. Стефана в Угорщині, щиросердечно вітаю Вас із 85-літтям від дня народження.

В цей день по-особливому в нашій спільній молитві дякуємо Богові за дар Вашого життя і жертвовної праці та служіння нашій Церкві та Українському народові, яке Ви, із зразковою для нас посвятою, сумлінно здійснюєте. Засвідчуємо Вам свою пошану та щире захоплення.

Зичимо Вам радісних плодів зі свого творчого доробку, відданих і посвячених послідовників, а також сили і наснаги творити і надалі у царині слова.

Нехай Господь й на майбутнє веде Вас цією життєвою дорогою великодушного служіння Йому, Церкві та нашій Батьківщині, обдаровуючи ще більшими своїми дарами і ласками Вас та Вашу родину, а Пресвята Богородиця нехай оберігає святим Покровом.

З молитвою і пошаною,

о. Франціск Онисько ЧСВВ
ПРОТОІГУМЕН

Вельмишановний пане Миколо!

Народжені в селянській родині, надихані вітрами і піснями рідного лемківського краю, Ви духом сягнули верховин української культури. Маючи в собі дане від предків – потяг до світла науки та наполегливість у досягненні мети, з запалом здобуваючи знання на філософському факультеті Карлового університету, Ви твердо стояли на тому, що дух свого, рідного – понад усе. Служити рідному народові – то є для людини свята справа і щастя. Саме це стало кредо Вашого життя. У часи нестерпного тиску комуністичної ідеології, яка під маскою так званого інтернаціоналізму душила найменші прояви національної духу, Вам довелося працювати у Кабінеті україністики філософського факультету Пряшівського університету. Попри всі негаразди, Ви невтомно закладали наріжні камені українства на заході. Ваше слово було почуте, але воно налякало тогочасну владу. Як наслідок: заборона друкуватися, безробіття. Врешті, селянський син ніколи не цурався праці. Так, людина з науковими відзнаками, Ви стали сільським пастухом, згодом і кочегаром, але, як свого часу засланий у казахські степи Тарас Шевченко, не розлучалися з пером.

Ваша натхненна праця на ниві україністики стала живильною водою у національно-визвольних змаганнях кінця 1980 – початку 1990 років, що завершилися руйнуванням так званого „соціалістичного табору“ в Європі і розпадом СРСР.

Закономірно, що у вільні 90-ті роки Ви стали завідувачем науково-дослідного відділу кафедри україністики філософського факультету університету ім. Й. Шафарика в Пряшеві, очолили Асоціацію україністів Словаччини. Здобута свобода творчої діяльності дозволила Вам сповна віддатись улюбленій справі. Як той джміль-трудівник, невтомно вибирали Ви розкидані по світу крихти медів української культури, рятуючи їх від забуття і зникнення, вводячи у науковий і культурний обіг сучасності. Вам судилося збагатити нас безцінним скарбом, у якому зблискують щирі думки та праця Івана Панькевича, Володимира Гнатюка, Станіслава Дністрянського, Володимира Січинського та ще десятків великих і малих „муравлів“ українства, зокрема із когорти письменників.

Україна пишається своїм сином. Вашу сподвижницьку працю поціновано званням академіка НАН. Цьогоріч з нагоди Дня Соборності України указом Президента Вас нагороджено орденом Ярослава Мудрого V ступеня.

Тішимось, що у полі Вашого зору було і залишається красне письменство Срібної Землі. Ми вдячні за чисельні наукові статті про давню і сучасну літературу, рецензії на наші книги, популяризацію літератури Закарпаття на теренах Словаччини, завдячуємо за влаштування та участь у чисельних зустрічах з побратимами по перу. Закарпатська організація Національної спілки письменників України є засновником Всеукраїнської премії імені Зореслава, видатного поета і сподвижника культури, і нам особливо приємно, що Ви стали лауреатом цієї високої відзнаки.

З роси і води Вам, трударю, на Ваше 85-ліття! Хай зорана Вами і щедро полита трудовим потом нива колоситься на радість матері України.

Письменники Закарпаття:

Василь Кузан, Лідія Повх, Петро Ходанич, Мирослав Дочинець, Василь Густі, Петро Мідянка, Андрій Дурунда, Іван Ребрик, Василь Горват, Василь Мулеса, Василь Кухта, Михайло Рошко, Юрій Шип, Василь Шкіря, Олександр Гаврош

У К Р А Ї Н А

ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД КУЛЬТУРИ «ЗАСЛУЖЕНИЙ
АКАДЕМІЧНИЙ ЗАКАРПАТСЬКИЙ НАРОДНИЙ ХОР»
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

пл. Театральна, 10, м. Ужгород, 88000, тел. +38 (0312) 660220
e-mail: zakchoir@gmail.com Код ЄДРПОУ 41787390

03.02.2021

Вельмишановний пане Миколо!

Від імені Заслуженого академічного Закарпатського народного хору щиро і сердивно вітаємо Вас із 85-літтям! Для нас Ви є уособленням великої любові до української народної творчості, невтомним збирачем тих безцінних скарбів, що дісталися нам у спадок, взірцем міцного національного духу та самовідданої праці в царині українства. Неймовірно тішимося, що наш колектив поєднує з Вами багаторічна дружба. І зичимо Вам, дорогий ювіляре, щастя, міцного здоров'я, душевної гармонії, сімейної злагоди, натхнення й успіхів у Вашій науково-дослідницькій роботі, щедрих життєвих врожаїв. Можна здобути почесні звання й високі нагороди, та небагатьом вдається отримувати істинне задоволення від своєї праці, зберегти молодість душі, заслужити таку незаперечну повагу й любов сучасників. Як одностуді та палкі шанувальники Вашого таланту, сердивно дякуємо за Ваш одержимий труд. Хай плоди Вашої сподвижницької діяльності послужать багатьом майбутнім поколінням! Многая і благая літ!

З любов'ю і сподіванням на подальшу плідну співпрацю,
щиро Ваш Заслужений академічний Закарпатський народний хор.

Директор-художній керівник

Наталія Петій-Потапчук.

БАНКІВСЬКІ РЕКВІЗИТИ:
р/р № UA33305299000026005033606060
в ПАТ КБ «ПриватБанк»,
МФО 300023, код 20434918
АДРЕСА: Україна, 88000, м. Ужгород,
вул. Гагаріна, 9, тел. 0971604574

Вих. № 1
від 20. 01. 2021

Миколі Мушинці
вул. Горького, 21
м. Пряшів
Словаччина

Друже Миколо!

Годі шукати більшого знавця, володаря, хранителя й розпорядника народних скарбів: духовних і матеріальних. Це Твій космос і Ти в ньому Бог.

Колись той Великий Вибух стався, і стався він на зіткненні чіткого усвідомлення власного Я і неосяжного чужого світу.

Творення Космосу має тенденцію розростання від центру до безконечності. Ти став тим центром й гідно упорався з величною місією гаранта Цілісності й Гармонії україноцентричного світу в серці Європи, на світових обширах.

Твій життєвий Чин вкорінений у широкі й благодатні пласти духовної історії, інтелектуальних устремлінь Твого народу на перелогах світової толоки.

Скіпетр, що його твердо тримаєш у своїй руці, не лише засвідчення Твого владичого статусу, але й символ незламності Віри, непогамовності пориву до Великого національного Чину, сенсу земної й космічної нашої екзистенції, осердя Духу. Йому поклоняємося.

Слава Тобі!

Директор І. М. Ребрик

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №24/2021¹

Про відзначення державними нагородами України з нагоди Дня Соборності України

За значний особистий внесок у державне будівництво, зміцнення національної безпеки, соціально-економічний, науково-технічний, культурно-освітній розвиток Української держави, вагомі трудові досягнення, багаторічну сумлінну працю **постановляю:**

Нагородити орденом князя Ярослава Мудрого IV ступеня

АНТИПКІНА Юрія Геннадійовича – директора державної установи “Інститут педіатрії, акушерства і гінекології імені О. М. Лук’янової Національної академії медичних наук України”, академіка НАМН України

Нагородити орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня

КОСЕНКА Івана Семеновича – директора національного дендрологічного парку “Софіївка” Національної академії наук України, Черкаська область

МУШИНКУ Миколу – голову Наукового товариства Т. Г. Шевченка в Словацькій Республіці

[...]

Президент України В. ЗЕЛЕНСЬКИЙ

22 січня 2021 року

1 <https://www.president.gov.ua/documents/242021-36373>

А Миколові колеса крутяться... крутяться!¹

*Якщо ви володієте знанням,
дайте іншим запалити від нього свої світильники.*
Т. Фулпер

До свого 60-річчя Микола Мушинка за наполяганням родини, зокрема сина Олеса, видав біо-бібліографічний збірник у трьох книгах „Колеса крутяться...“, взявши за епіграф слова з народного романсу:

*Колеса крутяться,
Літа минаються,
А мені сумно в голові...*

Щемка лемківська мелодія рве душу, западає в серце, примушує оглянутися на прожите... А за ті роки Миколові життєві колеса ох і багато накрутили: від сільського хлопчини з Курова до викладача університету, від пастуха й кочегара до поважного академіка, від віруючого в комунізм „руського“ до свідомого українця, від дослідника місцевого фольклору до потужного науковця, рівного якому, певно, і не знайдеш сьогодні в Україні, Словаччині чи Європі...

Любиця Бабота у передмові до згаданого видання пише: „Колеса крутяться, літа минаються... Скільки правдивості в словах цієї чарівної пісні! Людина живе, працює, радіє, старіє і приходить пора, коли починає підсумовувати пройдений шлях. Якщо йдеться про виняткову людину, наприклад, науковця, її діяльність оцінює і широкий загал. Коли саме людина досягає вершин у науковому світі? Тоді, коли в неї досвід великий, цілеспрямованість ясна, коли попередні досягнення можна поповнювати новими відкриттями. Це час високої активності, час, коли людина здатна керувати групами дослідників, очолювати наукові інституції чи організації і свій досвід передавати молодому поколінню.

Якраз такого віку і наукової зрілості досяг один з найвидатніших українців Словаччини, надзвичайно активний і всесторонній науковець академік Микола Мушинка, доктор філологічних наук, який своєю невтомною працею поповнює скарбницю культурних надбань рідного народу“.

Цього лютого Миколі Мушинці виповнюється 85! А колеса й далі крутяться... Ще й як крутяться! Він готує до друку монографію про Яцка Остапчука, вчитує другий том „Від отчого порога“ про Гнатюка, пише гасла до „Енциклопедії Українознавства“, рецензує великий за обсягом науковий збірник „Українці Хорватії“, відгукується на різноманітні ювілеї меншими і більшими статтями, дає інтерв'ю і знімається у фільмах, консультує молодих і старших при написанні кандидатських і докторських, посильну участь бере в наукових онлайн-форумах та інтернет-конференціях, щиро приймає звідусіль у власній хаті гостей і при тому багато читає... Це мала децима щоденної активної Миколової праці, яка й змушує ті колеса крутитися, крутитися, крутитися...

Пораз дивуєшся його працездатності – ти набагато молодший, а робиш в рази повільніше і в рази менше. Микола Жулинський в ювілейній статті „Український пастир культури і науки“ з нагоди 80-річчя академіка М. Мушинки бачить його поряд з Олександром Духновичем і Адольфом Добрянським у „передніх рядах, точніше, на

---

1 Надруковане в журналі „Дукля“, № 1, Пряшів 2020.

чільному місці“, в „огромі його „трудів і днів”“, ... „загорнутим“ у сріблясту сивину, завжди привітно усміхненим народним будителем...“, „охоронцем родової пам'яті, матеріальної і духовної культури русинів-українців“.

Дмитро Павличко, його близький приятель і однодумець, назвав Миколу Мушинку „духом українства світового“, а Міхаель Мозер, Президент Міжнародної асоціації українців, професор кафедри славістики Віденського університету, Українського вільного університету та Католицького університету ім. Петра Пазманя в Будапешті, вважає „історію його діяльності невід'ємною й надзвичайно важливою складовою історії міжнародної україністики в цілому“. Свідченням цьому, зокрема, є і той факт, що професор М. Мушинка тільки за час відсторонення його від наукової діяльності „опублікував на Заході п'ять книжок та понад 150 наукових розвідок, науково-популярних статей та рецензій“, зокрема альбом „Екслібриси українських шістдесятників (Бавнд-Брук, 1972), „Володимир Гнатюк і Закарпаття“ (Париж, 1975), „Орест Зілінський, вчений з душею поета“ (Бавнд-Брук, 1983), „Народна культура південних лемків“ (Нью-Йорк, 1987), „Життя і справа Володимира Гнатюка“ (Париж, 1988). Як фольклорист дослідив усну народну творчість русинів Воєводини, культуру українців Румунії, лемків-українців Польщі і колишньої Югославії, повернув і віродив забуті імена українських письменників, учених, художників, музикантів, театралів, громадських і політичних діячів – Володимира Гнатюка, Михайла Врабеля, Філарета Колесси, Івана Панькевича, Флоріана Заплетала, Франтішека Тихого, Миколу Неврлого, Юрія Шанту, Франтішека Главачка, Юрка Колинчака, Яна Онушка, Йосифа Маркова, Володимира Лібовицького, Володимира Січинського, Івана Зілінського, Михайла Качалуби, Симона Наріжного, Ореста Зілінського, Івана Мацинського, Володимира Стон-Балтаровича, Володимира Любовицького, Івана Кулеця, Никифора Лещицака, Никифора Довняка, Ольги Дутко, Юрія Костюка, Степана Рака, Олени Рудловчак, Єви Бісс, Василя Капішовського, Яцка Остапчука, Степана Папа, Івана Голубовського, Олекси Новаківського, Степана Ключурака... „Навіть найсміливіша уява не здатна охопити весь той обшир наукових зацікавлень, пошукових пристрастей і творчих залюблень пастиря української культури і науки...“ – підсумовує Микола Жулинський. Ці „пошукові пристрасті і творчі залюблення“ частково втілені у видавничому проєкті „У всякого своя доля...“ Миколи Мушики і Ярослава Шуркалі.

Як стає зрозуміло, основним рушієм життя для Миколи Мушинки є праця. Вона для нього – одне з найчистіших і найшляхетніших джерел емоційного стану, радості діяння, творення. Думка, що народжена, збуджена, витончена в праці, стає радісною, оптимістичною. Сам професор пише таке: „Все роблю з переконанням, що таким чином приєднуюся до почину моїх попередників, які, живучи за межами України, безкорисливо творили велику науку в надії, що колись їхні праці будуть служити Україні. І вони не помилялися. Хоч більшість із них не дожили до омріяної незалежної України, їх праці нині видаються в Україні і сприяють утвердженню її незалежності“. І немає значення для нашого ювіляра, яку працю виконувати: чи читати лекції, чи писати книгу, чи вести екскурсії, чи пасти худобу, чи топити в кочегарці, чи косити траву, а чи майструвати полицю... Будь-яка праця для нього приємна, бо йде від любові і на благо України.

Справді, дотримуючись теорії Григорія Сковороди, Микола віднайшов свою „сродну працю“ і прийшов у цей світ, щоб бути щасливим. Він, по-перше, є вільним, а значить самодостатнім. А коли хотіли зробити підневільним, залежним, Мушинка вертався до Курова пастишити. По-друге, він віднайшов „сродну працю“, яку вміє,

знає і хоче виконувати з глибоким переконанням, що тільки вона є смислом життя. „Ні за статті в ЕСУ, ні за інші статті та книги, – пише Микола Мушинка, – видані в Україні, я жодного гонорару не одержую. Дехто дивується, що ні за звання академіка, ні за ступінь доктора наук я не отримав ніякого додатку до платні. Коли я на це звернув увагу свого працедавця (деканат філфаку Пряшівського університету), мені сказали: „Ці титули надала Вам Україна, для якої Ви працюєте, то нехай вона дає Вам додаток до платні!“.

Нинішня моя пенсія не сягає рівня середньої пенсії кваліфікованого робітника. Та це анітрохи не відштовхує мене від безплатної роботи у сфері україністики. Єдиним гонораром для мене є авторські примірники опублікованих праць. Та і їх я не залишаю в себе, а дарую Державній науковій бібліотеці у Пряшеві, щоб вони служили широкому загалу науковців“.

По-третє, Микола Мушинка, пізнаючи світ і себе у ньому, за словами Йосифа Сірки, „не міг залишитися пастухом та кочегаром. На нього чекали титули академіка, численні почесні докторські титули різних університетів, на нього чекала українська наука в Україні та в діаспорі, бо саме їм він служив і служить протягом свого науково-дослідницького життя“.

Крім наукової активності, М. Мушинка є непересічним колекціонером творів образотворчого мистецтва. Його приватна галерея охоплює десятки визначних творів українського образотворчого мистецтва, серед яких – твори О. Новаківського, М. Бойчука, Ю. Панькевича, В. Касіяна, Й. Бокшая, О. Заливахи, І. Марчука та ін. Миколу Мушинку можна вважати живою легендою, оскільки, мабуть, нема серед українців взагалі людини, яка б мала таке величезне коло знайомих науковців, письменників, мистців та артистів. Закордонний Академік відомий у колі редакційної колегії Енциклопедії українознавства, Енциклопедії сучасної України, в різних університетах України, в Українському вільному університеті в Мюнхені, в деяких університетах США та Канади. Микола Мушинка обдарований талантом не тільки знаходити історичні документи, архіви, але й „загублених“ людей, які під час Другої світової війни загинули чи „загубилися“, як про це вдало зауважив Йосиф Сірка. Він віднайшов поховання командира УПА С. Стебельського-Хріна, дружини С. Єфремова Орисі Дурдуківської, юриста Станіслава Дністрянського, його дружини Софії, художниці Емілії Голубовської та ін. Останки деяких з них він екстимував, на власних плечах заносив в Україну і перепоховав.

Аркадій Жуковський, професор Українського вільного університету в Мюнхені, голова Наукового товариства ім. Шевченка в Європі та іноземний член Національної академії наук в Києві, вважає, що такі досягнення ювіляр має через те, що не є „кабінетним ученим“. Як зауважила Алла Атаманенко, *професор Національного університету „Острозька академія“, директор Інституту досліджень української діаспори*, „М. Мушинку завжди цікавила Людина. Він багато знайшов, опублікував і просто сприяв збереженню унікальних архівних, художніх та матеріальних джерел, кожна знахідка яких має свою дуже цікаву історію. Використовуючи методику „усної історії“, він і сам став творцем унікальних біографічних джерел, записавши інтерв'ю з відомими вченими, громадськими діячами...“.

Справді, Микола має особливе вміння – бути вдячним співрозмовником: непідроблена цікавість, щира усмішка, харизматична зовнішність, вроджена толерантність, глибокі пізнання, відданість українству захоплюють кожного, хто торкнеться унікального материка інтелекту Миколи Мушинки. Він щоденно слідкує за усіма подіями у світі – політичними, культурно-мистецькими, літературними.

Засмучується безголов'ю української влади. Переймається втратами на російсько-українській війні. Сумує через українські міжусобиці. Систематично листується з друзями в Україні, Європі, Америці, Канаді... Відстоює і оберігає розшматоване, розтерзане, принижене українство перед Європою і світом. І попри те, Микола – абсолютно відкрита, щедра, любляча трепетна українська душа, найбільшою цінністю якої є родина, найвищою святістю – жінка, найкращими надіями є успіхи внуків, а найсвітлішими моментами – родинні застілля на Степана... Він вміє ділитися своїм багатством... Його сердечним теплом зігріто не одного з нас... Він „запалив життєві світильники“ багатством...

Миколу не можна уявити без його Магди – дружини-берегині, дружини-секретаря, дружини-однодумця, яка ось уже більше півстоліття розділяє його радощі й біди, виховала з ним прекрасних синів, переповнена щастям опікується малими і великими внуками, ревностно і віддано оберігає свого мужа від усього нав'язливого і злого, тисячі разів править і друкує „його писання“, розписує кожен його день для продуктивної роботи, контролює терміни написання статей і вчасність відповідей на листи, слідкує за дотриманням усіх родинних звичаїв і приписів лікаря... Магда і Микола, діти і внуки, невістки і правнуки, свати, брати, сестри, куми – це родина. Українська справжня родина. Достойна і шляхетна, гідна наслідування.

А дивовижна, жертвенна працьовитість, відданість українській справі, подвижницька діяльність на благо – це Миколин Чин – високий, достойний, великий, який наповнював, наповнює і, певно, наповнюватиме його життя всуціль, зранку й до ночі, в будень і в свято, щоб крутилися, добре крутилися колеса...

Наталія Ребрик

Микола Мушинка якого я познам¹

Гу 85-рочніци велікана

Попатриц на др Миколу Мушинку (1936) зоз Словацкей, на розум приходзи Тарас Шевченко з України. Подобносц медзи німа двома очиглядна; длугоки баюси, високе чоло, благи, глібоки попатрунок очох. Подобносци медзи німа ест и у їх особним живоце. Обидвومه ше не обавали физичней роботи, бо су не з повласценого роду, та були таки часи же мушели зарабяц за живот зоз руками, не зоз главу, не зоз знаньом. Обидвومه пре свойо политични попатрунки и поступки дожили немилосц при власцох. Скрацована им шлебода рушаня и пресудзованя. Заш лем, значнейше од того шицкокого подобного медзи німа двома, же обидвох з ніх краши мудра глава, знане, глава яка надвисшує и дзепоедних з їх противнікох.

Тарас Шевченко бул подобови уметнік и писатель, док ше за Миколу Мушинку зна же назберал колекцию малюнок русинских уметнікох и драгоциней литератури, нагромоздел власну фахову библиографию. За Шевченка ест написане, гу тому, же бул етнограф и фолклориста, вироятю пре описи и малюнки зоз території України, а Мушинка, на другим боку, вишколовани фолклориста, и то з розконаруену наукову роботу, з ділом доказани фаховец. У єдним су, заш лем, озда найблізши медзи собу: Тарас Шевченко найвецей допринесол одтаргнуц малорусийски етнос од велькорусийского, та утемелел наставанє окремого українского народа, нації; Микола Мушинка, з другого боку, ище и нешка ше щедро намага увесц до українскей нації и тоти славянски пасма хторих тиж надихла традиция Старей Руси, так як Русох и Українцох. Конкретно, намага ше доказац же попри Українцох тиж таки українски и тоти славянски карпато-русински пасма, хтори историйно и територіялно були гет далеко од потреби (а и од самой идеї) зляц ше до Українцох и на таки способ культурно и націонално ше охраниц од Русох. Политично поведзене, обидвومه су моцни українофили, прешвечени же заєдніцка назва (Українци), заєдніцки язык (українски), чувство припадносци до єдного (українского), гарантує шлебоду власней культури и традиції, гарантує націоналну длуговичносц.

Нашо стретаня

Миколу Мушинку сом упознал 1973. року. Пправе сом почал робиц як новинар у „Руским слове”, и як член Комисії за пририхтованє наукових виданьох при тей установи, бул сом послати до Прешова у Словацкей принесц його рукопис о фолклору (народней традиції) при нас войводянских Руснацох. Знало ше же Мушинка ма написану студию о нас, але ше зоз нім урядово не могло контактовац. Вон бул теди обвинени пре участвованє у демонстрацийох 1968. року против советского вельорочного контролованя Чехословацкей. Роководство Культурного союзу українских трудящих у Чехословацкей (главни орган культури Українцох, односно Русинох) спозорйовал же войводянски Руснаци не годни мац урядово контакти зоз КСУТ-ом кед буду сотрудзовац зоз Миколом Мушинком. Прето догварене (Микола Москаль, директор установи „Руске слово”, Дюра Латяк, главни и одвичательни редактор Видавательней діялносци, Юлиан Пап, новинар и секретар Комисії) же бим я, як праве дипломовани етнолог, требал пойсц до Мушинкових, помогнуц коло приводзєня рукопису до конца и принесц го за хаснованє у Войводини.

Миколу Мушинку сом по теди особне не познал. Першираз сом го видзел на Фестивалу у Свидніку у Словацкей 1968. року, але сом не знал же хто вон. Збуло ше

---

1 Надруковане в журналі „Шветлосц“, № 2, Нови Сад, 2020, с. 95-112.

так, же представителе Руского Керестура, еден полни автобус, пошли на Фестивал култури у Свидніку. И мнє ше ушло єдно место як председательови Клуба студентох и штредньошколцох. Знало ше же идземе на нашу Горніцу, нащивиц краї наших предкох, краї одкаль походзиме. Цалом драгом дружтво у автобусу було веселе и возбуждене же идземе „своїх патриц”. Шали не престали ані теди кед нам на уходзе до Мадярскей вжали 27 фляши коняку, 7 литри чистого алкоголу и даяки 10 або 15 фляши паленки. Знали зме же Мадяре строги кед ше ноши вецей як два фляши напою (ніяк чистого алкоголу), але тиж зме не сцели пойсц „до своїх” празних руках! Франтовали зме зоз мадярскими цариніками же ми нароком набрали тельо напою помогнуц Мадярскей, у хторей ше напої не продукувало. Ніхто на граніци не покарани, а вжац нам цалком шицко ані не могли, бо зме були схопни дацо добре поскривац.

Як ше сцигло до Прешова, автобус станул док ше Янко Олеяр, директор Дома култури и главни организатор одходу, презна кадзи пойсц за Свиднік. На уліци ше бавели дзеци и учитель Йовген Медєши вишол на дзвери опитац ше чи дзеци ходза до школи и хто их учи. Одповедли му же їх учителька Медєшова. Попросто зме себе вериц не могли же и там у Прешове єст учительох Медєшових. Длуго не требало и цали автобус виберал жувача и чоколадки подавац дзецом. Видзели зме же зме наисце медзи нашими.

У Свидніку ше Фестивал отримує на окраїску места дзе направена велька бина и шедзовиска як у амфитеатру. Людзох було наисце вельо, шатри вшадзи, як на вельким вашаре. Ми Керестурци були права атракция, прето же зме ше з домашніма цалком добре розумели. Гу тому, пришли зме зоз жеми хтора своїм гражданома дала путовац дзе сцу и кеди сцу, а то за людзох у Чехословацкей бул лем сон. Домашні ше нам нарадовац не могли же зме Руснаци и же можеме шлебодно повесц хто зме. Окреме ше им пачели нашо писні, а дзепоедни з їх шпиванкох мали скоро исти слова, але дакус иншаку мелодию (понайвецей Червена ружа трояка). Кед зашпивал наш Владимир Горняк Фицков, зоз своїм баритонским гласом, то ше у тим шатру не могло ані стац, а дзе ище шеднуц. Домашні ше попросто змагали медзи собу хто нас цо вецей вигосци. Таку госцололюбивосц мож потолковац лем як вираз глібокого чувства з їх боку, же на Руснацох зоз Руского Керестура патрели як на родзину з хтору ше од давна не стретли.

На Фестивалу було наисце вельо людзох, можебуц даскельо тисячи патрачох. Конферансу водзели двома „шовгроме”, хтори крочай по крочай, схопно привели до кульминації кед шицки учашніки и публика зашпивали Я Русин був, єсм и буду. Шовгроме були облєчени до народного облєчива, заводзели шали медзи собу и наявйовали учашнікох у програми. Дзекеди бешєда медзи німа цекла спонтано, не по написаней конферанси. Споминали не лем Українцох, але тиж так „наших людзох”, „нашо бранєни, але не забути стари обичаї”, „нашу стару бешєду, старе мєно” и подобне. Аж и шпиванку по словох Александра Духновича Я Русин бул... визначели як „тоту хтору нам длуго було недопущєне зашпивац”.

О пар роки познейше сом дознал же конферансу зложел Микола Мушинка, хтори тиж бул єден од тих двох „шовгрох”, конферансиєрох у народним облєчиве. Участвованє у програмох зоз приказованьом виразно народней традиції постане Мушинков тренд. Вон остане запаметани як єден з барз ридких науковцох хтори не лем же добре позна народну традицию, але тоту традицию ше намага пропєговац през рижни форми (музични фестивали, вистави фотографийох народней и сакралней архитектуры, уметніцки вистави на народни теми, и вшелїяк, понайвецей през публикованє). Источасно, вон тиж активно участвує у манифєстацийох чуваня и презентованя старей традиції. Од 1960-тих по сучасни часи могло ше го видзиц облєченого до народного облєчива кед є у улоги старости на свадзби, улоги главного

пастира, звичайного валалського чоловіка і подібне, чи то на бини перед публіку, або наисце у окончованю даякей улоги у обичайох хтори важни за заєдніцу, як цо то свадзба, виводженє статку на пашу і инше. З другима словами, Микола Мушинка науковец хтори записал і потолковал народну традицию, але є источашне активни учашнік хасновац ю і зачувац. Таке його ангажованє коло култури народа з якого походзи ма окремну важносц і кед слово о Мушинковой фаховей, науковой роботи.

Науковец, пропагатор, активни учашнік

Єден час методология вигледованя традицийних културох була водзаца тота у Велькей Британії і на ню ше упатрали фаховци по цалим швецє. Характеризує ю зазберованє предметох народней култури, описованє живота „примитивних” людских заєдніцох і з того виводженє теорийних заключеньох о розвою дружтвених заєдніцох. Познейше ше вше вецей визначела америцка антропологийна школа преучованя народней традиції. За тоту методологию постало характеристичне же вимага од вигледовача єден час жиц зоз людзми чию културну або обрядну традицию преучує. Дакус иншак у Европи, переважно у так воланей восточно-европскей етнографскей школи, дзе ше вигледованє базує на подлоги питальніка. Микола Мушинка факовец і за єдно і за друге, бо запровадзує фахову методу і єдней і другей школи. Вон жиє з людзми хтори предмет його вигледовацкей роботи, та ма непоштредни увид до актуального стану, а источасно хаснує методу питальніка дойсц до найстарших пасмох традиції през историю. Правда, велі фолклористи, етнографове, етнологи, антропологове, так як і Мушинка, походза праве зоз културного штредку хтори фахово преучую, але ридко хто з нїх, так як вон, познати по тим же би активно участвовали у традиції хтору преучую. Ище меней су заслужни же би тоту традицию активно подпомагали. А такой ше наруцує питанє саме по себе, прецо важне потолковац жридлове значенє традиції з боку фаховцох, таких як Микола Мушинка?

За пестованє народней традиції од окремней важносци мац людзох хтори ше розумя до значеня, а не лєм форми у обрядних і обичайних поступкох зачуваних у одредзеним народним скарбу. Теди кед форма у обичаю надвлда смисел, кед ше вецей анї не зна як одредзена форма настала і прецо, теди зоз дакедишнього практичного хасну з одредзеного поступка барз легко мож прейсц на ревиальносц. Теди кед ше, наприклад, знєважи значенє обеда после хованя, обеда як дакедишне покладанє жертви за покой души, вец обед постава госцина, така госцина як і каждая друга. Або, кед ше на свадзби помиша кого і кеди ше „одпитує”, а кого ше „випитує”, вец ше зоз важного обичайного і сакралного ґрунту прейдзе на ревиальни; одбавиц улоги механічно, найвецей лєм пре форму. Аж і теди, кед ше пренаглаши сучасни вирски характер даєдного народного обичаю, з народней традиції ше преходзи на религийну форму з паганским змистом (облівачка, наприклад). Прето фаховци упутени до народней традиції можу помогнуц як розчленіц пасма обичаю, вереня, магії і других формох, виразно теди кед ше народну традицию приказує сценски, на бини. Окреме значна улога фаховцох то точно записац і систематизовац усну народну творчосц (писні, приповедки, анегдоти, мудри виреченя...). Теди, з помоцу науки, пестованє народней традиції то вецей не акт пре прешлосц, але пре сучасни потреби човека зрозумиц власни културно-национални ґрунт.

За такого фаховца треба тримац Миколу Мушинку, бо вон дава увагу утвердиц место русинского усного скарбу у рамикох славянских, але і других народох. Видно же вон преучує народну традицию не пре прешли часи, не лєм прето „же би ше не забуло”. Вон очиглядно трима же народна традиция одражує мудросц народа і прето ю треба розумиц і чувац. Прето бул инициатор або непоштредни организатор културно-

уметніцких дружтвох хтори сценски пестую народну традицію (у Курове, його родзеним месце, наприклад), бул пропагатор медзинародного повязованя и розвиваня приятельства (черанка нащиви Курова у Словацкей и Коцура у Войводини), учашнік на медзинародних фестивалох (лемковскей культуры, у першим шоре). З велькей мири, дзекуючи Мушинковому закладаню приказац народни звичаї през музични програми, українски (русински) музично-танечни ансамбли у Словацкей почали сценски приказовац стилизовану свадзбу, пастирски и дзецински бависка и друге. Иншаки приступ у хореографії народних танцох бул при Русох або Українцох хтори вше вецей увагу кладли на акробатски елементи у танцу. При ніх народни танец баржей здабе на балет, а ище вецей на даяки спортски виказованя. У Словацкей музично-танечни фолклор бул у векшей мири прилагодзени гу його жридлу.

Така пракса приказованя народних обичайох у рамикох музично-танечних програмах у Словацкей впливовала же и ми Руснаци на югу Панонії пошли по истей драги. Окреме ше Силвестер Гача, хореограф у ДOME культуры у Руским Керестуре, почал закладац за уключованє танцох з карпатского краю до наших руских програмах. Потим вше частейше пририхтовал танечнікох зоз войволянскима рускими танцями. До конца пришло и до сценского приказованя рускей традиції, праве так як ше то робело у Словацкей. Як би ше поведло, українски козачок, часто практиковани у культурно-уметніцких дружтвох бачванских и сримских Руснацох по 1970-роки, поступне заменєла карпатска коломийка.

Под час першого перебуваня на Горніци, на Свидніцким фестивалє 1968. року, замерковал сом же Микола Мушинка бул окреме одушевени видзиц ше зоз нашима людзми. Вон уж теди мал порядни контакти зоз Дюром Папгаргайом и Дюром Латяком, але у Войводини не бул. Наших Руснацох познал лем през фахову литературу, а у першим шоре през обсяжни виданя Володимира Гнатюка и дискусию медзи лингвистами о язичу и культурним походзеню Руснацох у Бачки и Сриме. Озда му прето було барз значне бешедовац з нашима людзми, але я не мал нагоду прегвариц зоз нім слово або два. Вон глядал своїх парнякох, а я своїх. Домашні, кед бешедовали з нами, вше вецей зоз словацкей бешеди преходзели на свою руску. Окреме тоти хтори знали по шарішски, трудзели ше бешедовац по шарішски, бо преценєли же наша бешеда найблізша гу шарішскей, гоч ми добре розумєли шицких, а вони нас. И тєраз, кед Микола Мушинка бешедує з даским од наших Руснацох, трудзи ше цо вецей приспособиц ше так як ми бешедуєме. И легко му то идзе. Дзекеди би ше ані не могло обачиц же вон не з бачко-сримского походзеня. На фотографийох зоз рижних медзинародних сходох мож видзиц же Микола Мушинка по сучасни часи дзєчнє стане гу Руснацом зоз Войводини.

За Миколу Мушинку ше зна же є окреме роботни, плодни науковец, всестрани виглєдовач традиційней культуры. Вон вироятно єден з тих хтори обишли векшину местох дзе жию Русини непоштрєдно записац усну народну творчосц, описац народне облєчиво, позберац стари обичаї... (у Словацкей, Польскей, України, Румунії, Мадярскей, Сербії). Тот квалитет му припознаваю и тоти хтори ше зоз Мушинком давно розишли у поглядзе припойованя або неприпойованя рускей/русинскей культуры гу українскей. Под час мойого другого перебуваня на Горніци, 1972. року, упознал сом науковца др Михала Гиряка, фолклористу, хтори тиж так як Мушинка позберал огромни фонд русинскей усней творчосци и остал добре запаметани и уважени медзи Русинами у Словацкей. Вон ме перши спозорел на виглєдовацку роботу Миколи Мушинки, наглашуючи же „хто сце знац о наших Руснацох Виходнярох муши перше добре преучиц виглєдованя Миколи Мушинки и попри тим же Мушинка нательо ніби Українєц, же шицко нашо не видзи далєй од українского”.

Закончовал сом теди студії етнології и послати сом бул як представитель београдского Филозофского факултету на Медзинародни студентски вигледовацки семинар до Чехословацкей. Кажди рок семинар-вигледоване организовал Филозофски факултет у Братислави. Вигледованя були окончовани у восточних крайох Словацкей, найвецей коло Старей Любовні. Руководитель семинару бул професор зоз Братислави за хторого ми покрадзме поведзене же не любї Виходнярох (а вельо познейше сом дознал же вон тиж бул єден з тих хтори найвецей допринесли вируциц Миколу Мушинку зоз роботи пре збуваня 1968. року). Медзитим, поправдзе, знаюци же я Руснак, професор ми оможлівел же бим пошол до тих местох у хторих переважне жительство були Руснаци/Русини. Зо мну вшадзи ходзел признати фаховец зоз Києва, Яков Прилипко, Українец, зоз хторим сом ше найвецей зблїжел. Нашо бависко було ставиц ше же кого препознам як Руснака. Найчастейше сом потрафел и вон ше не могол начудовац тей моєй схопности (а, боме, и я ше сам чудовал як то можліве). Вецей раз, на мойо питане людзом у валале же хто су, одвит бул же су Словаци, як потолковали, „бо жиєме на словацкей жеми, у словацкей держави, але по старим, ми свойо” (дзепоедни би додали, Руснаци або Русини). Познейше, 1973. и 1977. року до дзепоедних з тих местох (Якубяни, Остурна, Спишска Нова Вес, Вишне Ружбахи и други) одведол ме и Микола Мушинка. Його людзе вшадзи познали и найсц доброго информатора (особу хтора добре позна народну традицию) Мушинкови було барз легко. Замерковал сом же му найвекше щесце було бешедовац и записовац од старих людзох. Могол ше випитовац и записовац гоч докля. Так позберани вигледовацки фонд потим поровновал зоз уж дагдзе преученим и обявеним. Барз добре бул упутени до фаховей литературы. Зоз Миколом Мушинком не мож розпрывац на фахово теми, а же би не начишлел голем даскелїх авторох, не указал на подобности и розлики у народней традициї територіялно, етнічно, або часово. Од Миколи Мушинки єст цо научиц.

Єден з найплоднейших часох пририхтованя рукопису до друку Миколови Мушинкови, спрам його приповеданя, бул кед мушел робиц як кравар. По 1968. року не було му дошлєбодзене робиц ані у єдней науковей або просвитней институциї. Требало прежиц и же би заш лєм даяк привредзел, лєдво нашол роботу чувац крави, далеко у горох. З кравами на пасовиску нет вельо роботи, та Микола скоро цали час препровадзел на ушорїованю свойого позбераного материялу до форми же би ше го могло кеди-теди публикувац. Медзи иншим, под час пастирства у горох, пририхтал студию о фолклорней традициї Руснацох у Войводини. Понеже цали тот час мал богату преписку зоз фаховцами на рижни боки, часто му сциговали писма аж и зоз иножемства. Пошту зоз валалу на пасовиско му приношел єден стари человек, тиж кравар. Микола як науковец уж здобул статус кандидата наукох и стари кравар ше не могол начудовац цо то значи „пхдр Микола Мушинка”. Звикнути обрациц власну неволю на шалу, Микола му „потолковал” же скрачено то значи „Пастир ХоспоДарства”, а як додаток, „Резервни”. Звичайним людзом не ишло до глави же таки учени человек положени за кравара.

Аж треци мой одход на Горніцу, 1973. року, бул праве пре Миколу Мушинку. Теди сом го особне упознал. У Мушинкових сом остал даскельо дні помогнуц коло рукопису Фолклор Руснацох Войводини, понеже, гоч ше кельо намагал, Микола Мушинка не могол окончиц вигледованя директно, на терену, медзи нашима людзми. Бул у немилосци при державних органах. Хаснуюци писани жридла о нас и поровнуюци их зоз станом медзи Руснацами/Русинами у Словацкей, Польскей и України, дошол до теорійно добрих заключеньох, але пременки у нашей традициї були вельо виразнейши. Бул му потребни дахто препатриц у якей мири резултати

його вилеодваня согласни зоз станом у нашей народней традиції.

Препатраюци рукопис, замерковал сом же Микола Мушинка барз мудра особа, з вельким фаховим знаньом, а гу тому уважни. Гоч я теди бу лем праве дипломовани етнолог, як би ше поведло, ище желени у фаху, Микола уважно вислухал каждую мою заувагу, каждую сугестию. Добре, темельно, шицко преучел, и кед було основи, прилапел. Його приступ бул у целосци професийни, не мераюци же моя фаховосц не була ані блізко гу його знаню и уж надалеко здобутим, припознатим, науковим реномеу. То барз добре чувство буц з таку особу, хтора не патри на розлику у рокох старосци и здобутим фаховим званьом (я лем праве дипломовани, Микола уж кандидат наукох, я праве же обявел еден-два фахово написи, а вон уж дзешатки студії). Мам упечаток же Микола Мушинка таки остал и по нешка, нігда ше не надвисшуюци над даким другим.

Окреме сом бул обняти зоз Мушинкову богату колекцию фаховей литературы з обласци русинистики (векшу по обягу сом по тераз видзел лем у професора Павла Магочия у Торонту). Васцинирал ме и зоз збирку архивних документох. Цале подкрове у Мушинкових було преправене за Миколову роботну просторию, за кніжки, рижни оригинални документи, або лем копії з архивох и тих у приватней власносци, дзешатки малюнки руских/русинских уметнікох, писма визначних людзох з руского/русинского живота и прешлосци. Окреме значне же Микола Мушинка здобул довириє вещей визначних науковцох и уметнікох хтори вязани за русинску културу. Вон бул єдини остарац ше як зачувац їх рукописни фонд, або колекцию кніжкох, уметніцких предметох, фотографийох и инше (праве под час мойого перебуваня Микола ушорйовал фонд Франтишека Тихого, чия вилеодовацка работа з часци вязана и за Руснацох у Войводини). Шицко тото, праве богатство, невичерпне жридли автентичносци, Микола Мушинка сцерпезліво зберал и давал на хасноване и другим фаховцом. За веліх, хтори Микола споминал як своїх сотруднікох, я по теди ані не чул. Дзепоедни з ніх зоз Мушинком приходзели до стику покрадзме. Так ме єдного дня волат пойсц зоз нім до готелу „Шариш” у Прешове стретнуц ше зоз др Павлом Магочийом зоз Америки. Теди сом ище не познал др Магочия, ані сом нігда не чул о нім, та сом радше остал зоз Миколовима кніжками. Вони ше двома заш лем порацзели же би було добре кед би я вжал зоз собу тоти єдинствени фотографії хтори о древней церковней архитектуры на Карпатох направел Флориян Заплетал 1930-рокох, а хтори дати Миколови на чуване и наукови обробок. Пристал сом и пренесол до Нового Саду и потим послал до Америки Джонови Физерови. До конца кніжка о сакралней древней архитектуры у Подкарпатю обявена по англійски. Остала ми копия писма од 15. априла 1974. року, хторе по українски написал Микола Мушинка, начишлююци у нім яки би мал буц змист кніжки и список „200 фотографії зоз 100 валалох у Закарпатскей України (75) и на Прешовщини (25)”. Же би не було подозривосци за Мушинку, по догварки, я писмо подписал як свойо.

Миколови Мушинкови очиглядне же не до самослави и славолюбия. Вон ше сам нігда не вихвальовал и не гледал „буц слави”. Од власного припознання важнейше му на обще добро вихасновац наукови, архивни и културни фонд з хторим розполага. Так було коло обявйованя фотографийох и студії о древней архитектуры, за котри не гледал финансийне надополненє, або заслужене припознанє, а так було и зоз студию Фолклор Руснацох Войводини. Кед ми придал тот рукопис однесц до „Руского слова”, радзел ме най го обявимо як можеме, без його мена, або под дачийим другим меном, задармо, свидоми же його политична неподобносц у Чехословацкей може буц препречене за обявйоване тей студії и за офіційне сотрудзоване зоз Русинами (теди ше вони у Чехословацкей

могли національно вияшніц лем як Українці). Прето студия перше видата лем у форми за нукашне хаснованє (цо значело же ше ю не будзе начишльовац як хасновану литературу). Аж 1988. року, як директор НВУ „Руске слово”, здушне сом подписал налог за друкованє и студия була обявена у порядней форми, зоз полним Мушинковим меном. Истого року, на нашу офіційну поволанку, Мушинково, Микола и Магда, нащивели Установу и препровадзели пар дні у Новим Садзе и Коцуре, першираз медзи Руснацами у Войводини, першираз особне записац з южнопанонскей рускей традиції. З тоту нащиву розпочати Мушинково тирвацци познанства и сотрудніцтво з младшу генерацию вигледовачох рускей култури (понайвещей з Миколом Цапом, редактором часописа „Шветлосц”).

Дзелєня и розиходзєня

Карпатски Русини у сучасних часох знова у вельким націоналним надихнуцу. У тим процесу Микола Мушинка мал нагоду медзи Русинами постац таки як Вук Стефанович Караджич при Сербох. Но, найскорей будзе же го у поглядзе доприношеня у русинскей културней надбудови дахто дакеди баржей будзе поровновац зоз Доситейом Обрадовичом. Вук Караджич верел до виталносци сербскей усней традиції, записовал ю и обявйовал. На тот способ вредносц сербскей култури представел тедишней Европи. Вон верел и до сербского бешедного народного языка. З упарту роботу цалком реформовал сербски язык на подлоги народней бешеди зоз восточней Герцеговини и зоз Шумадиї. На тей основи, з помоцу модерного литературного языка (уключуюци окреме ортографию), утвердзєне єдинство сербскей нації. Доситей Обрадович, з другого боку, тримаючи ше превозидзєней идеї прото-славянства под русийским водством, остал на уровню славяно-сербского языка. И гоч Доситей бул школованши як Вук, з векшим литературним досягом, тиж з додзелєним високим достоїнством з боку тедишней сербскей держави, праве Вук бул тот хто здобул обще сербске и медзинародне уважованє як творитель литературного сербского языка и утемелїтель места сербскей култури у рамикох Европи. З другима словами, школяр превозишол свойого учителя, бо правилно похопел часи національного романтизма. Операнє славянских народох на „моцну русийску матку”, односно панславизем, указало ше нереалне и прето є превозидзєне. Модерни дух свойого часу добре обачел при Сербох Вук Стефанович Караджич, при Горватах Людевит Гай (напроцив од Павла Ритера Витезовича), при Чехох Йозеф Юнгман (напроцив од Йосипа Добровского), при Словацох Людевит Штур (напроцив од Павла Йозефа Шафарика або Яна Колара ише вецей), при Українцох Иван Котляревски и Тарас Шевченко (напроцив од плеяди писательох хтори були зоз території сучасней України, але писали по латински або старо церковно-славянски, та ше так одношели и спрам руху витворєня українскей нації).

У сучасним розконарєню русинства, присутним не лем на матичней карпатскей и прикарпатскей етнічней території, але и у русинских енклавах у Ческей, Мадярскей, Америки, до виражєня пришли націонални идеї иншаки од тих з дзевєтнастого века. Микола Мушинка заш лем твардо остал прешвечени же шицко тото цо русинске, то пошлїдок традиції зоз Старей Руси (Київскей Руси), и же Українці (ніхто други, вшелїяк не Руси) єй автохтони ношителе и чуваре. Прето Русини историйно часц етноса хтори осучашнел свою назву (зоз старого мена Русини на нове мєно Українці), а Карпатски Русини исте, лем же оставаю на старим мєну. Таке становиско у сущносци ше процивслови першенствєно историйним условийом у яких пришло до виградзованя окремих етнічних характеристикох медзи Русинами и Українцами (беруци до огляду тиж так и географски условия). Даяки поволованя на историйни факти о штредньовиковних князєвствох хтори пєстовали традицию Старей Руси,

голем у поглядзе Русинох не можу мац об'єктивну основу, бо ше власц тих князовствох на Карпатских Русинох не пресцэрала. Жренко Русинох було у составе Угорскей през дзешец вики, цали тот час под культурним впливом централней Европи, док українски степи виками церпели власц и культурну надмоц з боку Русох. Здобутки Старей Руси на тих двох боках прецерпели иншаки прициски. Прето процеси национального будзенья у часох романтизма 19. вика медзи Русинами и Українцами були паралелни, а не заедніцки; русинска интелігенция ше намагала Русином врациц национальне достоїнство медзи народами Австро-Угорскей (Лучкай, Добрянски, Духнович), покля ше Українці мушели бориц за национальне розчленьованє од Русох. Русини мали потребни условия прилапиц українску националну орієнтацію по Другей шветовой войны у шицких державох чийо ше граніци пресцераю на, по географски поведзене, карпатски, а етнічно на русински край, прето же була така национална политика у тих державох. Медзитим, найновши пописи жительствова указую же розлики медзи тима двома етносами затримани. Українці посцигли национальне єдинство (та аж и самостойну державносц), а Русини ише вше остали подзелени кадзи ше подзец, чи исц по своєй культурно-националней драги, або ше притуліц гу дакому другому (понайвещей гу Українцом, меней гу Русом, а єст и таких хтори за Словакох).

За Русинох окреме значни историйни збуваня остатніх сторочіох. Зачатки остатніх сторочіох, двацетого и дваец першого вика, якошик означени и зоз новима зачатками медзи Карпато-Русинами. Гоч по календарски нове сторочє почина зоз начишльованьом рокох, у дружтвено-историйним поглядзе, нови одношеня медзи людзми хтори буду характеризовац наставаюци вик наставаю заш лєм дакус иншак як по календаре. Так прешли, двацети вик у дружтвено-историйних одношеньох настал зоз Першу шветову войну и єй закончєньом, кед настали вельки геополитични и социялни пременки швета. У тих пременкох (поведло би ше, у дружтвено-историйним преображеню дзеветнастого до двацетого вика) Русином зоз Сент-Женмерску медзинародну мировну догварку признати статус народа зоз правом на державо-творчосц у рамикох новоствореней Чехословацкей держави. Русини мали добри початок, алє зоз запровадзованьом власци Советского союзу над державами восточней и централней Европи по Другей шветовой войны, Русином не лєм же административно вжата державносц, алє тиж так и етнічносц. Медзитим, Друга шветова война геополитично (державно) у швецє не вельо пременєла. Державни граніци остали скоро исти. Аж зоз розпадованьом Советского союзу, хторе започате 1989. року (символично зоз валяньом Берлинского мура), у швецє настал нови геополитични и економски порядок, а з тим очиглядно и нови одношеня у швецє хтори буду характеристични за дваец перши вик. У тих пременкох, мож тєраз повесц дваец першого вика, Карпато-Русини здобули нову шансу, не державно, алє по националней назви, стандардизованим литературним язиком и по визначованю окремосци у культурі буц знова препознати як окреми народ, як штварти восточно-славянски народ.

Намаганя буц препознати и признати як окреми народне характеристични у сучасним чаще лєм за Карпатских Русинох. У тим напярє пошли Каталонци, Баски, Курди итд. Фаховци таки народи наволю „народ без власней держави”. У фаховей літературі о националних рухах дефинованє же ше и народи без держави сцу указац як окреми, и то на основі общей культури, прешлосци, повязованя за одредзєну територію и на основі вираженей жажди управяц зоз своєю судьбу (як то пише Montserrat Guibernau 1999. року). Медзи иншим, поведзєне же у сучасних националних рухах „недостаток колективней шлєбоды за розвиванє власней культури и потреба за обезпечєнє будучносци одредзєней заєдніци представени як главни элемент за легитимитет национального процеса”. Улога

интелектуалцох у тим процесу то „непреривно актуалізовац націоналну идеологию у складзе зоз потребами заєдніці”. Вшеліяк, така улога інтелектуалцох поєдинечно приходзи до вираженя лем кед особни интерес інтелектуалцох виєдначени зоз интересом заєдніці хтору ше намагаю представяц.

И Микола Мушинка у тим процесу пребудзеня русинства охабя значни шліди, насампредз прето же є його сучашнік, але ище вецей же ше на вшеліяки способи, першенствено як науковец, заложел за препознатлівосц културного скарбу Русинох карпатского региона. Медзитим, вон не ма довирия до виталносци русинского етноса вонка з рамикох українскей нації:

„Зєдинєнє закарпатских, восточнословацких и югославянских Русинох нешка не можліве. Не можліве з тих трох часцох направиц єдно цале. Врацанє до прешлосци не може принєсц позитивни резултати. Австро-Угорска империя зоз веліма подярменима народами, медзи хторима були и Русини, не воскрешне.

Нешкайши представніки закарпатского русинства беру як свойо гасло слова О. Духновича ‘Я Русин бул, сом и будзем’, игноруюци други, не меней важни його думки, ‘Бо за горами свойо, не цудзи: Рус єдина, думка у каждой души’. Понеже О. Духнович и його шлідбєніки не видвойовали Закарпатє, але тримали себе як єден народ ведно зоз галицкими Русинами-Українцями, неприєманє тей припадносци гу жительство заходноукраїнского краю з боку вождох карпаторуских Русинох не ма ніч заєдніцке зоз традицию, так як цо то народне русинство не ма ніч заєдніцке зоз политичним. Одвит на питанє ‘Русини чи Українці’ дава история, прето ю треба темельно и роздумано преучиц. Без наукового толкованя и операня на историйни факти бешєда на тоту тему будзе безпредметна и без резултатох” (обявєнє 1993. року).

Галичанє медзи Русинами и Українцями значна игла на културно-націоналних килашох. Так наволана „Руска тройка” (Яков Головацки, Иван Вагилевич и Маркиян Шашкевич), ищєшеупершейполовки 19. века вєднє кацдинаціонално пойдунє Галичанє. Вплів длугорочней польскей власци и културней надмоци вшеліяк же зохабєла шлід на Галичанох, а културне и націоналне зневажованє з боку Русох виволовало дружтвени бунт. Галичанє ше мушєли опредєлїц хто су, яка им націонална стратегия. На подлоги галицкей бешєди окреме ше Головацки закладал обєдинїц шицких Малорусох, та аж и Русинох у Угорскей, тримаюци шицких ведно за правдивих ношитєльох традиції Старей Руси. Першобутна идея була обєдинїц Угорцох и Галичанох, але Руска тройка пошвидко прєшла на нову, практичнейшу идею. Место рускей (русинскей) назви прєйсц на нову, Українці а не Малоруси, и прєйг литературы на локалним язiku место русийского, церковно-славянского або латинского, обєдинїц культуру и язык жительствова з рижних административних обласцох у Малорусії под русийску власцу, у Галичини под австрийску власцу и у Угорскей Руси под угорску власцу. Така мала буц драга формованя обєдинєней українскей націоналней свідомосци. Намаганє тих трох преднякох и їх непоштредних прихильнікох до конца ше заш лєм зведло на русофилство. Виградзованє українского етноса вони видзєли лєм як субєтнос Русох, а не окремого, українского народа. Медзитим, идея українства не прєпадла и интелігенция Галичини поступнє постала централни ношитєль українфилства, у такей мири же галицки українски национализєм занєдзбал културни идентитет Угорскей Руси. Прихильніки проукраїнского ориєнтованя медзи Русинами и у сучасних часох беру Галичанох за приклад прєцо Русини можу зачувац свою етнічност лєм у рамикох українскей нації: понеже зме блїзки зоз Галичанами, а вони Українці, вєц би и ми Русини мали буц Українці.

По скоро конєц 20. века пєстованє културней блїзкосци медзи угорскима и

галицкими Русинами ще тиж отримовало и на подручю Южней Панонії и Балкану, у наших крайох. Угорци (Руснаци) тадзи скорей пришли як Галичане. Кед ше Галичане почали насельовац до Босни, з боку Руснацох у Бачки и Сриме були прилапени як своїо, односно як барз блізки. Галичане ше легко уляли до руских институційох як своїх (Грекокатоліцка церква, у першим шоре). Познейше, як проукраїнски национални напрям медзи Галичанами змоцньовал, так и Галичане у Босни вше твардейше (з правом) визначовали своїо українске опредзелене (през литературни язык, през вимагане мац своїх священікох, а не Руснацох, у попису жительствова и инше). Вишло же Руснак и Українец, заш лем, не исте. Медзитим, Руснаци зоз Бачки и Сриму и надалей остали у заедніцтве зоз Українцами зоз Босни як себе найблізшими. Зоз другима було иншак. Руснаци були у вирским заедніцтве и зоз Жумберчанами грекокатоліками у Горватскей, зоз Румунами грекокатоліками у Банаце и зоз Македонцами грекокатоліками у Македонії, але ше по култури зоз німа не тримали таки блізки так як зоз Галичанами. Прето Руснаци и Українці були у заедніцких культурно-уметніцких дружтвох, мали заедніцки музични и други манифестації, отримовани сходи рускей и українскей младежи. Руснаци помагали информоване по українски, а Українці пропаговали руску литературу у Україні. Заедніцка робота и сотрудніцтво було базоване на уважованю як розличносци медзи собу, так и права на етнічне самоопредзелене. Аж теди, углавним по 1990. року, кед ше почало зоз подводзованьом Руснацох до субетноса українскей нації, кед ше Руснацом сцело надриліц культурно-етнічни характеристики Українцох, медзи бачко-сримским Руснацами и босанским Українцами (дакедишніма Галичанами) пришло до подполного розиходзенья. Тераз углавним Руснаци маю своїо організації и институції, а Українці своїо. Заедніцтво, углавним на вирскей основи, медзи німа отримую грекокатоліцки владичества у Сербії и у Горватскей.

У сучасних часох, Галичане у України ище вше найвитирвалши носителе идеї о униформйованю на подлоги українского мена, языка и традиції. Прето найвиразнейше одуперане тому виєдначованю приходзи з боку їх сушедох, з боку Русинох у Закарпатскей обласци України. Зневажоване окремих прикметох русинскей култури з боку носительох твардого українофилства обачую и тоти активисти з русинского походзенья хтори ше тримаю тей фомули, же надбудова культурного фундамента зоз Старей Руси заедніцка як при Українцох, так и при Русинох. Прето пробую найсц компромисне ришене же русинска култура у рамикох українскей ма окреми прикмети:

„...щиро потримуюм зазбероване карпатских бешедох як феномену общей українскей култури и обявйоване на тих бешедох не лем фолклорней творчосци и диялектичних текстох, але и уметніцких творох яки можу збогаціц вкупну українску литературу” (Мушинка, 2016. рок).

Интересантне тиж, у тим контексту, гледане ришення на яки способ у етнічнеї назви Русинох приказац як часц українскей нації. Толковане саме по себе же назва Русини то стара назва и за Українцох експлицитно етнічну назву єдних и других не виєдначує. По назви Русини оставаю єдно, а Українці друге. Прето ше з боку проукраїнскей идеї уведло двойну назву Русини-Українці (таку назву найчастейше хаснує и Микола Мушинка). У случаю войволянских Руснацох, зоз назви Русини-Українці пришло ше на конструкторію Руснаци Українці. На тот способ индиректно припознате же ше назва Руснаци Українці одноши лем на єдну часц Руснацох, односно же медзи Руснацами векшину творя таки хтори ше етнічно ні на яки способ не тримаю як Українці.

Микола Мушинка зоз своїм ангажованьом доказал же му про-русински рух не

завадза (а хтори вон розчленює на два часци и єден наволує политични русинизем, други народни русинизем). Вон у Словацкей поволує на сотрудніцтво представителюх українскей националней меншини з представителями русинскей националней меншини. Особне го дзекеди осудзую и єдни и други. Русини тримаю же зоз свою українску ориентацию чкодзи русинскому руху, а Українці му предруцюю же помага русински рух кед сотрудзує зоз институциями русинистики. Кед 1992. року у Словацкей бул отримани перши медзинародни сход лингвистох и писателюх о кодификованю русинского языка, организаторе сходу пробовали не дац Мушинкови участвовац на нїм, предруцюючи му же є українофил. Учашніки зоз Войводини ше спротивели такому одношеню спрам Миколи Мушинки (у першим шоре Дюра Папгаргаї и Любомир Медєши), з обгрунтованьом же потребне чуц фаховцох з рижних обласцох, без огляду на їх особне националне опредзелене.

Миколу Мушинку не мож вируциц зоз русинистики, а ані не треба. Мушело би ше вец занєдзбац науково-вигледовацку роботу о карпатским краю векшого числа науковцох хтори походза зоз русинского етнічного пасма, але русинску националну ориентацию не прилапели (наприклад, Олекса Мишанич, єден з найвекших познавателюх русинскей литератури, Павло Чучка, найплоднейши познаватель карпатских русинских диялектох, Иван Красовски, лемковски активиста, фолклориста и музеолог, академик Михайло Тиводар, етнограф и други).

Треба припознац коректне одношенє Миколи Мушинки гу людзом хтори ше интересую за исту дружтвену проблематику як и вон. Таке його одношенє и гу мне особне. Спрам дзепоедней вигледовацкей роботи, а окреме спрам моєй про-русинскей дружтвенеї активносци, Микола Мушинка мал критичне думанє. З єдней нагоди ше критично вияшнел же я пишем о историйї, а не историчар сом (гоч му познате, наприклад, же ані Юлиян Тамаш не историчар, а написал историйну монографию Руского Керестура). Медзитим, не наишол сом же би ме тенденциозно учишльовал гу „науковим тарговцом зоз историю” пре мойо твердзене „же людзе по националносци тото як ше сами чувствую, а не тото як им дахто доказує же би требали буц” (Р. Миз, 1991. рок). Таке щире, умерене одношенє Мушинка указал и спрам дзепоедних других, окреме спрам др Павла Р. Магочия, хторого трима за одличного науковца, але ше з нїм не склада же Русини штварти восточнославянски народ (попри Русох, Билорусох и Українцох). Видно же вон з правом розложел на два часци свойо одношенє зоз сучашніками; спротивени становиска о русинским питаню му не завадзаю за отримованє приятельства.

Мне окреме мило же сом сотрудзовал зоз Миколом Мушинком, же зме ше дружели (аж и зоз його фамилию). Остатніраз кед зме ше видзели, пред двома роками у Прешове, подаровал ми о себе рок пред тим видруковану кнїжку. Кед чул же сом зоз супругу у Прешове, зохабел шицко же бизме ше зишли. Други (Русини), зоз хторима сом дакеди ламал исти копії за добробут русинства, такой таку агилносц не указали. И з того видно у якей мири вон не лем плодни, добри науковец, але тиж так по характеру добра особа.

З нагоди велького ювилея, 85-рочніци живота, др Миколови Мушинкови, членови Националней академїї наукох України, жадам добре здраве и дальшу плодну наукову роботу, шицким нам на вельки хасен як и по тераз.

Канада, 2020.

Любомир Медєши

Зміст

Олександр Мушинка: Шановний читачу!	... 3
Микола Мушинка: Автобіографія проф. Миколи Мушинки, д-ра філол. наук, іноземного члена НАН України	... 5
Союз русинів-українців Словацької Республіки: Вітальний лист	... 7
Ярослав Джоганик: Слово про ювіляра (До 85-ліття академіка Миколи Мушинки)	... 8
Левко Довгович: Академіку Миколові Мушинці – 85	... 12
Мирослав Ілюк: Українському світу відкрив Пряшівщину	... 15
Редакція журналу „Дукля“: Вітання від „Дуклі“	... 16
Rodina Popovcova i subor Kurivčan: Miluj naš pan akademik	... 17
Mária Špirková: Vážený pán Mušinka	... 18
Ярміла Кредатусова: Прекрасний життєвий ювілей	... 19
Людмила Гар’янська: Радіопередачами давав відповідь, хто ми є і чиїх батьків ми діти	... 20
Luba Kořová: Priviedol „Svet“ do Kurova	... 21
Мирослав Сополіга: Шановна редакціє	... 22
Йосиф Вархол – Надія Вархол: До ювілею визначного вченого Пряшівщини	... 24
Ярослав Шуркала: Дорогий Миколо, дорогий ювіляре!	... 25
Іван Бірчак: З газдівського двору в академіки	... 26
Йосиф Сірка: Микола Невтомний	... 30
Peter Švorc: Mikuláš Mušinka – 85-ročný	... 33
Michal Smetanka: Pán profesor	... 34
Ladislav Vačinský: Jubilantovi	... 34
Любиця Бабота: Людина широкого творчого діапазону	... 36
Lubomír Feldek: Teče voda teče	... 37
Andrej Bán: Vážený pán Mušinka	... 37
Юрій Латяк: Великому приятелєві бачвансько-сримських русинів	... 38
Микола М. Цап: Ім’я, яке тривало вписане в історію	... 40
Jurko Starynskij: Szanowanyj Pane Professore	... 42
Růžena Šišková: Milý Mykolo	... 42
Lukáš Babka (Slovanská knihovna): Mikuláš Mušinka – přítel Slovanské knihovny	... 42
Ленка Віх („Український журнал“): Шановний Пане Миколо!	... 43
Богдан Райчинець (Європейський Конгрес Українців): Шановному професору Миколі Мушинці	... 44
Nad’a Valášková: Pozdrav Mikulášovi Mušinkovi k jeho 85. narozeninám	... 45
Наталія Ребрик (Закарпатський художній інститут): Вельмишановний Професоре!	... 45

Микола Жулинський: Академіку Національної академії наук України Миколі Мушинці	... 46
Роланд Франко – Ігор Курус (Міжнародний фонд Івана Франка): З ювілеєм, вельмишановний пане академіку М. Мушинка!	... 48
Микола Железняк (Інститут енциклопедичних досліджень НАН України): Дорогий і вельмишановний Академіку!	... 49
Іван Дзюба – Микола Железняк (Енциклопедія Сучасної України): Подяка	... 50
Ігор Пасічник (Національний університет „Острозька академія“): Вельмишановний Миколо Івановичу!	... 51
Алла Атаманенко (Національний університет „Острозька академія“; Інститут досліджень української діаспори імені професора Любомира Винара): Вельмишановний і дорогий пане Миколо!	... 52
Іван Небесник (Закарпатська академія мистецтв): Шановний Миколо Івановичу!	... 53
Ганна Карась: З відкритим серцем до людей	... 54
Юрій Візняк (Львівський палац мистецтв): Вельмишановний пане Миколо!	... 55
Ольга Луковська (Львівський палац мистецтв): Вельмишановний пане Миколо!	... 56
Степан Павлюк (Інституту народознавства НАН України): Натхненний пошуком історичної правди про культуру українців	... 57
Анатолій Трембіцький: До історії співпраці Миколи Мушинки з науковцями	... 60
Володимир Іванович Смоланка (Ужгородський національний університет): Вельмишановний Миколо Івановичу!	... 63
Віктор Бедь (Мукачівсько-Карпатська єпархія Православної Церкви України; Карпатський університет імені Августина Волошина; Міжнародна академія богословських наук): Вітальна адреса Академіку Миколі Мушинці	... 64
Франціск Онисько (ЧСВВ): Високодостойний п. Миколо	... 65
Закарпатська організація Національної спілки письменників України: Вельмишановний пане Миколо!	... 66
Наталія Петій-Потапчук (Заслужений академічний закарпатський народний хор): Вельмишановний пане Миколо!	... 67
Іван Ребрик (Видавництво „Гражда“): Друже Миколо!	... 68
Указ президента України №24/2021 (скорочено)	... 69
Наталія Ребрик: А Миколові колеса крутяться... крутяться! (Дукля №1/2021)	... 70
Любомир Медеши: Микола Мушинка якого я познам. Гу 85-рочниці велікана (Шветлосц, № 2/2020)	... 74

Назва/Názov:	Микола Мушинка – 85	Mikuláš Mušinka – 85
Упорядник/Editor:	Олександр Мушинка	Alexander Mušinka
Редактор/Redaktor:	Мирослав Ілюк	Miroslav Iljuk
Видав/Vydal.:	Союз русинів-українців Словацької Республіки Zväz Rusínov-Ukrajincov Slovenskej republiky Janka Borodáča 5, Prešov	

ISBN 978-80-85137-39-2